

ESPOON 1980–90-LUKUJEN RAKENNETUN YMPÄRISTÖN SELVITYS
SAATSI ARKKITEHDIT 2025

Espoon 1980–90-lukujen rakennetun ympäristön selvitys

*Tilaaaja: Espoon kaupunki, Elinvoiman tulosalue, Kulttuurin tulossyksikkö,
KAMU Espoon kaupunginmuseo*

*Tekijä: Saatsi Arkkitehdit Oy
Emilia Saatsi, Pekka Saatsi, Anna-Elisabet Määttä, Isa Pakkala
pekka@saatsi.fi | 040 5955933 | www.saatsi.fi*

Valmistunut: 30.5.2025

Kansikuva: Leppävaaran kirkko, Jyri Vilja 2019, KAMU Espoo

Kuvat: Saatsi Arkkitehdit Oy, ellei toisin mainittu

SAATSI ARKKITEHDIT

ESPOON 1980–90-LUKUJEN RAKENNETUN YMPÄRISTÖN SELVITYS | 30.5.2025

ESPOON 1980–90-LUKUJEN RAKENNETUN YMPÄRISTÖN SELVITYS

SISÄLTÖ

JOHDANTO

5	Hankkeesta
5	Hankkeen tausta
5	Hankkeen tavoitteet
6	Työn menetelmät
6	Inventointi
7	Arvottaminen
9	Kohdeluettelo

JOHTOPÄÄTÖKSET

13	Inventoinnin tulokset
15	Arvottamisen tulokset

AJANKUVA 1979–2000

19	Yhteiskunta
19	Nousukauden huumaa
20	Kaupallistuminen ja kaupungistuminen
20	Lama ja liittyminen EU:in
21	Espoo - Suomen veturi
22	Rakentaminen Espoossa
22	Maalaispitäjästä kauppalaksi
23	Espoo - monikeskuksinen kaupunki
24	Nousukauden Espoo
26	Kaupunkikuva uudistuu
28	Lamasta yrityskeskittymiin

ARKKITEHTUURI 1979–2000

31	Moderni ja postmoderni Espoossa
31	Käsitteistä lyhyesti
36	Pluralismin aika
37	Ominaispiirteet ja ilmeneminen

KOHDERAKENNUKSET

40	Rakennustyytit
40	Hoiva
43	Hotellit
44	Huoltoasemat
45	Infra
47	Liikerakennukset
52	Liikunta
54	Oppilaitokset
60	Paloasemat
61	Päiväkodit
71	Toimistot ja tuotanto
84	Uskonnolliset
88	Yhteisölliset
92	Kohteiden suunnittelijoista

LÄHTEET

JOHDANTO

Tämän selvityksen kohteena on ollut 1980–1990-lukujen espoolainen rakennettu ympäristö ja rakennuskanta muiden kuin asuinrakennusten osalta. Aikakauden rakentamista on lähestytty useista viitekehyksistä. Tarkastelussa on ollut 1980- ja 1990-lukujen rakennetun ympäristön kehitykseen valtakunnallisesti vaikuttaneita ilmiöitä sekä Espoon keskeisiä tapahtumia kyseisellä aikakaudella. Lisäksi on tarkasteltu aikakauden arkkitehtonisten ominaispiirteiden ilmenemistä Espoossa. Kohteiden rakennustyypeihin ja suunnittelijoihin on myös perehdytty lyhyesti. Selvityksen ulkopuolelle on rajattu asuinrakennukset sekä niihin liittyvät talousrakennukset, sillä ne käsitellään laajemmin selvitys- ja inventointityön seuraavassa osassa.

Espoon 1980–90-lukujen rakennetun ympäristön selvityshanke on toteutettu yhteistyössä Espoon kaupunginmuseon, Espoon kaupungin Tilapalveluliikelaoksen, Kaupunkisuunnittelukeskuksen, Rakennusvalvontakeskuksen sekä Vantaan kaupunginmuseon edustajien kanssa.

Työn ohjausryhmään kuuluivat Espoon kaupunginmuseolta museojohtaja Maarit Henttonen, intendentti Lasse Majuri, intendentti Jyri Vilja ja intendentti Susanna Aaltonen, Espoon kaupungilta hankekehityspäällikkö Juha Iivanainen, suunnittelupäällikkö Meiri Siivola, arkkitehti Paula Kangasperko, lupa-arkkitehti Susanna Haasmaa ja kaupunkikuva-arkkitehti Eija Mikola. Lisäksi Vantaan kaupunginmuseolta mukana olivat rakennustutkija Anne Silanto ja rakennustutkija Susanna Paavola.

Ohjausryhmän kanssa kokoonnuttiin kolme kertaa. Tiivein yhteistyö käytiin Espoon kaupunginmuseon edustajien kanssa työkokouksissa, joista keskeisimpiin lukeutuivat arvottamispalaverit. Suuret kiitokset kaikille selvitystyötä edistäneille!

Porvoossa 30.5.2025,

Emilia Saatsi
arkkitehti SAFA
maisema-arkkitehti

Pekka Saatsi
arkkitehti SAFA

HANKKEESTA

Hankkeen tausta

Hankkeessa on tarkasteltu Espoon 1980–90-lukujen rakennettua ympäristöä muiden kuin asuinrakennusten osalta. Ennen tämän selvityksen aloittamista on Espoon kaupunginmuseon toimesta tehty hankkeen taustatyöt, alustavat kenttä- ja toimistotyöt sekä järjestetty arvotustyöpajat ja toteutettu kohteiden esikarsinta. Ensimmäisessä vaiheessa tarkasteltavia rakennuksia oli 1240. Taustatyön pohjalta on rajautunut tässä työssä tarkasteltu 211 rakennuksen kohdejoukko. Ensimmäisen aineistokokonaisuuden keruu ja järjestely tapahtui kesällä ja syksyllä 2024. Esikarsintavaiheessa osa kohteista oli helposti karsittavissa, mutta joidenkin osalta tehtiin vaikeaa rajanvetoa. Tarkoituksena oli valita rakennustyyppiä monipuolisesti, mutta arkkitehtuurin laatu ei joidenkin rakennustyyppien osalta ollut kovinkaan korkea. Esimerkiksi kaikki maatalous- ja varastorakennukset karsiutuivat. Koulu-, päiväkoti- ja toimistorakennusten kohdalla valintaa puolestaan vaikeutti kohteiden korkea taso.

Kohdejoukon ryhmittely

- Hoivan rakennukset 11 kpl
- Hotellit 1 kpl
- Huoltoasemat 1 kpl
- Infra 4 kpl
- Liikerakennukset 19 kpl
- Liikuntarakennukset 6 kpl
- Oppilaitosrakennukset 31 kpl

- Paloasemat 1 kpl
- Päiväkotirakennukset 48 kpl
- Toimisto- ja tuotantorakennukset 62 kpl
- Uskonnolliset rakennukset 16 kpl
- Yhteisölliset rakennukset 11 kpl

Hankkeen tavoitteet

Työn tavoitteena on ollut kokonaiskuvan saaminen Espoon 1980- ja 1990-lukujen rakennetusta ympäristöstä sen kulttuurihistoriallista arvottamista varten. Lähtökohtana inventoinnille on ollut aikakauden säilynyt rakennuskanta, mutta joissakin kohteissa on selvitetty myös aluekokonaisuuden osana olemista, tai rakennukseen kiinteästi kuuluvaa lähiympäristöä. Selvityksen rajauksena on ollut 1980–1990-lukujen rakennuskanta. Käytännössä tarkastelu on ulottunut kuitenkin myös 1970- ja 2000-lukujen puolelle, koska vuosikymmenen vaihtuminen ei osu yhteen rakennuskulttuurin muutosten kanssa.

Työssä on selvitetty esikarsitun kohdejoukon rakennusten ja kokonaisuuksien historiallisia ja arkkitehtonisia ominaisuuksia aikarajauksen näkökulmasta riittävässä määrin kulttuurihistoriallista arvottamista varten. Pää tavoitteena on ollut löytää täydennysinventoinnin ja arvottamisen avulla kohdejoukosta sen kulttuurihistoriallisesti merkittävimmät rakennusperintökohteet. Rakennusperintökohteet ovat mahdollisia suojelukohteita ja niiden arvot tulee huomioida kaavoituksessa ja lupakäsittelyssä.

Arkkitehtuuri toimii yhteiskunnan peilinä, joten inventointi- ja arvottamistyön keskeisenä kannustimena on varmistaa, että arvokkaiden kohteiden avulla välittyvä kuva olisi mahdollisimman eheä. Rakennuksiin huolellisesti tutustumalla haluttiin myös tuoda esiin rakennusperinnön laajenevaa arvoperustaa. Selvityksellä on tiedon lisäämiseen liittyvää itseisarvoa sen valaistessa tarkastellun aikakauden kulttuuria ja mekanismeja.

Selvityksen tarkoituksena on tukea maankäyttöön liittyviä päätöksiä ja kiinteistönhoitoa sekä niiden kautta rakennetun ympäristön arvojen vaalimista. Riittävät selvitykset ovat takeena sille, että maankäytön ratkaisujen taustalla on ajantasainen tieto ja päätöksiä voidaan tehdä jouhevasti.

TYÖN MENETELMÄT

Inventointi

Työn edistäminen käynnistyi marraskuun lopussa 2024. Tehtävänä oli täydentää inventointitietoja 211 kohderakennuksesta, jotka Espoon kaupunginmuseo oli valinnut esikarsintaprosessin tuloksena, sekä laatia nyt käsillä oleva, ajankuvaa ja johtopäätöksiä koostava yleisosio.

Yleisosiossa on keskitytty erityisesti Espoon lähihistorian taustoittamiseen sekä aikakauden espoolaisen arkkitehtuurin erityispiirteiden esille tuomiseen. Tärkeimpinä lähteinä taustoittavassa osiossa ovat olleet espoolaista kaavoitusta käsittelevät teokset kuten Pertti Maisalan *Espoo - Oma Lukunsa* (2008) ja Reima T.A. Luodon *Espoo- kasvun näkijät ja tekijät* (2004). Suomen yleistä historiaa ja ajan rakennustekniikkaa sekä arkkitehtuuria käsittelevissä osioissa lähteinä on käytetty muun muassa teoksia Jouko Vahtolan *Suomen historia* (2005) ja Elina Standertskjöldin *Arkkitehtuurimme vuosikymmenet 1960–1980* (2011). Kohderakennusten inventoinnissa ja aikakauden arkkitehtonisten ilmiöiden ymmärtämisessä apuna on käytetty erityisesti arkkitehtuurin aikalaisjulkaisuja, kuten Suomen Arkkitehtiliiton *Arkkitehti-lehteä* sekä Suomen rakennustaiteen museon *Suomi rakentaa*-teoksia.

Taustoittavassa osiossa on myös hyödynnetty Saatsi Arkkitehtien aiemmin vuonna 2022 Vantaan kaupunginmuseolle laatimaa, saman aikakauden rakennuskantaa käsittelevää selvitystä *"Vantaan 1980–1990-lukujen ra-*

kennuskannan inventointi ja arvottaminen – Osa 1: Ko-koontumisrakennukset".

Espoon kaupunginmuseon kokoelmanhallintajärjestelmään tallennetut valokuvat sekä Espoon kaupungin teettämät alue- ja sektori-inventoinnit ovat olleet selvityksen keskeisimpiä tietolähteitä. Erityisesti kohderakennusten inventointivaiheessa hyödynnettiin Espoon kaupunginmuseon aiemmin keräämää laajaa lähtötietoaineistoa, johon oli alueinventointien lisäksi koottu muun muassa rakennushistoriaselvityksiä, kohderakennuksista aiemmin laadittuja muita selvityksiä ja lausuntoja sekä Espoon kaupunginmuseon aiemmilla kenttäkäynneillä keräämää tietoa. Laajan kohdejoukon käsittelyn ja aikataulun asettamien reunaehtojen vuoksi inventointivaiheessa ei ollut mahdollista toteuttaa laajoja kenttäkäyntejä. Lähtötiedoista, kaupunginmuseon kenttäkäynneillä tekemistä havainnoista ja muista aineistoista keskusteltiin Espoon kaupunginmuseon projektiryhmän kanssa pidetyissä työkokouksissa ja lähtötietopankkia täydennettiin työn edetessä.

Valokuvamateriaalin perusteella tehdyllä rakennusten piirteiden tunnistuksella ja ajoituksella on tärkeä rooli osana tiedon tuottamisen prosessia. Aineiston hankinnan jälkeen kohteita arvioitiin rakennusten ulkoasun ja rakennushistorian näkökulmista. Otsikot vastaavat Espoon kaupunginmuseon KUHA-kokoelmanhallintajärjestelmän kohdekorttien alaotsikointia. Ulkoasun kuvauksessa arvioinnin keskeisiä osa-alueita olivat arkkitehtoninen arvo, kaupunkikuvallinen arvo ja kokonaisusarvo. Arkkitehtonista arvoa tarkasteltaessa paino-

piste oli julkisivuarkkitehtuurin ominaispiirteiden sekä niiden ilmenemisen kuvauksessa. Kaupunkikuvallisen arvon arvioinnissa keskityttiin rakennuksen sijoittumiseen tontilleen, sen suhteeseen ympäröivään rakennettuun ympäristöön sekä kaupunkitilaan. Kokonaisuusarvon osalta huomiota kiinnitettiin siihen, miten rakennus liittyy osaksi laajempaa rakennuskokonaisuutta tai alueellista rakennushistoriallista kerrostumaa.

Rakennushistorian kuvauksessa tarkasteltiin rakennuksen suunnittelu- ja muutosvaiheita tämän selvityksen mahdollistamassa laajuudessa. Huomiota pyrittiin kiinnittämään rakennuksen suunnittelijaan sekä siihen, onko kyseinen arkkitehti vaikuttanut Espoossa tai esimerkiksi muualla pääkaupunkiseudulla 1980–1990-lukujen aikana. Lisäksi pyrittiin tunnistamaan rakennukseen liittyviä merkittäviä muutoksia ja tapahtumia, kuten käyttötarkoituksen muutoksia ja omistajavaihdoksia, jotka voivat olla keskeisiä kohteen kulttuurihistoriallisen arvon arvioinnissa. Erityispiirteitä rinnastettiin soveltuvin osin laajempaan aiheyhteyteensä.

Nyt käsillä oleva selvitys on tuotettu hankkeessa, jossa työaikaa on ollut kuusi kuukautta. Suuren kohdejoukon rakennuksia on pyritty käsittelemään tasa-arvoisesti, mutta on selvää, että tunnettujen ja tuntemattomien kohteiden välillä on aineistollista epäsuhtaa. Tutkimus keskittyi myös vahvasti arkkitehtuurisuunnitteluun ja arkkitehtuurianalyysin ulkoasupainotukseen. Esimerkiksi päiväkotien, koulujen ja uskonnollisten rakennusten suunnittelussa sisätilat ovat usein ulkoasua keskeisemmässä roolissa. Tämän selvityksen puitteissa sisätiloja

arvioitiin rajallisen aineiston pohjalta, joten selvitystyössä ei välttämättä tavoitettu kaikkia kohteiden arvopiirteitä.

Arvottaminen

Arvoperusteet

Selvitykseen sisältynyt arvotustyö kulminoituu kohde-rakennuksista laadittuihin arvolausekkeisiin. Lausekkeet perustuvat *Lakiin rakennusperinnön suojelemisesta* (LaRS 4.6.2010/498).

- Harvinaisuusarvot: Rakennus on harvinainen tai ainutlaatuinen.
- Tyypillisuusarvot: Rakennus on historiallisesti tyypillinen alueelleen.
- Edustavuusarvot: Rakennus on edustava esimerkki.
- Alkuperäisyysarvot: Rakennuksella on alkuperäisyysarvoa.
- Historiallinen todistusvoimaisuus: Rakennuksessa on historiallista todistusvoimaisuutta.
- Historiallinen kerroksisuus: Rakennuksella on historiallista kerroksisuutta.

Arvolausekkeet muodostettiin yhteistyössä kaupungin museon kanssa. Arvolausekkeiden sekä vertailun kautta saatavien tulosten perusteella rakennukselle arvioitiin sopiva arvoluokka kahdesta vaihtoehdosta.

Espoon kaupungin rakennusperintökohteet on tässä selvityksessä luokiteltu seuraaviin arvoluokkiin:

- RP = rakennusperintökohde. Rakennus on kulttuurihistoriallisesti merkittävä.
- V = Rakennuksen kulttuurihistorialliset arvot ovat vähäiset.

Kohteiden kulttuurihistoriallinen arvottaminen tapahtui vertailevan metodin avulla. Kohteita ryhmiteltiin ja vertailtiin rakennustyyppin, rakennusajan ja arkkitehtuurin perusteella, ja näin hahmotettiin kunkin kohteen ansiot toisiinsa nähden. Vertailu tehtiin Espoon kontekstissa, espoolaiseen rakennusperintöön heijastaen. Inventoinnin taustalla hyödynnettiin myös Anni Vartolan väitöskirjatutkimusta suomalaisesta postmodernismista.

Kohteiden arvotustyö tehtiin ryhmätyönä. Saatsi Arkkitehdit laati ehdotuksen, jota arvioitiin yhdessä Espoon kaupungin museon projektiryhmän kanssa. Arvotuspalaveriin kokoonnuttiin yhteensä neljä kertaa. Lopuksi koko 211 rakennuksen kohderyhmää ja sen painotuksia tarkasteltiin kokonaisuutena. Arvotustyön tulokset arvioitiin lopulta ohjausryhmässä. Inventointi- ja arvotustyö valmistui toukokuussa 2025.

Arvottamisen erityispiirteitä

Tämän selvityksen yhteydessä tehdyssä arvottamisessa painottuivat rakennusten arkkitehtoniset, kaupunkikuvalliset ja kokonaisuutta kuvaavat näkökulmat.

Tarkasteltu rakennuskanta on melko nuorta. Kohderakennusten toimintaan tai tapahtumiin liittyvä historiallinen arvo on vielä vähäinen aikana, jolloin rakennusten valmistumisesta on kulunut vasta 25–46 vuotta. Rakennuskanta on toteutettu modernin, valvotun ja suunniteltija- ja rakentajatahot eriyttävän suunnittelujärjestelmän mukaisesti sekä arkkitehtuurikoulutusta saaneiden suunnittelijoiden toimesta. Selvityksen näkökulma kohteisiin on ennen kaikkea rakennushistoriallinen, eli ajan rakentaminen on pyritty kontekstoimaan aikansa ilmiöihin. Näin nuori rakennuskanta saa edustusmerkityksiä yhteiskuntahistorian kautta.

1980- ja 1990-luvut edustavat Suomessa julkisen sekä kaupallisen rakentamisen näkökulmasta poikkeuksellisen vilkasta ajanjaksoa, jolloin myös Espoon imago muuttui vihreästä puutarhakaupungista teknopoliksen suuntaan. Espoon identiteetin muuttuminen ilmenee erityisesti Otaniemen ja Keilaniemen alueella, josta muodostui merkittävä tutkimus- ja yritystoiminnan keskus. Alueelle sijoituivat muun muassa Nesteen ja Nokian pääkonttorit, Keskuslaboratorio, Ekono, Teknologiakylä ja Innopoli. Näiden keskeisten toimijoiden sijoittuminen vahvisti Espoon asemaa teknologia-alan veturina. Espoosta muodostui houkutteleva sijaintipaikka business parkeineen sekä suurille pääkonttoreille että kasvaville teknologiayrityksille. Kehitys näkyy myös tä-

män selvityksen kohdejoukossa, jonka suurimman osan muodostavat toimisto- ja tuotantorakennukset.

Paikkaan sidottujen erityispiirteiden tunnistaminen edellyttää arvottajalta kohteen lähiympäristön ja ympäröivän rakennushistorian tuntemista. Kulttuurihistoriallisten arvojen lisäksi ja niiden lomassa rakennusperinnöllä on hyvin usein merkittävä käyttöarvo. Käyttöarvo kytkeytyy rakennusperinnön tekniseen toimivuuteen ja terveellisuuteen. 1980- ja 1990-luvun rakennuskanta on lähes poikkeuksetta toteutettu teollisen rakentamisen periaattein, tuotantoteknisesti optimoiduista kerrosrakenteista, joiden korjaaminen on vaativaa ja perustuu tyypillisesti rakennusosien vaihtamiseen. Korjaamatta jättäminen johtaa rakennusosien vaurioitumiseen.

Rakennuskantaan on ajallisesti lähes väistämättä sisältyvä hetki, jolloin sen materiaallinen autenttisuus heikenee. Tämä on tärkeää ottaa huomioon suojelupäätöksiin sitouduttaessa. Toisaalta restaurointiteoreettisesti teollisesti tuotetun rakennusosan korvaaminen toisella teollisesti tuotetulla rakennusosalla voi nähdä helposti perusteltavana. Uusiva muutos vaatii kuitenkin aina huolellista harkintaa, eikä vähiten ekologisista syistä.

Espooseen vuosien 1979–2000 aikana toteutettu rakennuskanta on arkkitehtonisesti laadukasta ja moni-ilmeistä. Tästä kertoo paitsi selvitykseen esikarsinnan pohjalta valitun kohdejoukon volyymi, myös jatkokonvalikoituneiden rakennusperintökohteiden listan pituus.

Suomessa on tehty postmodernin rakennuskannan inventointeja ja arvotusta vielä melko vähän. Arvotta-

minen tapahtuu aina ajassa, ja tässä hankkeessa tehty arvotustyö ilmentää vuoden 2025 näkemystä. Rakennushistoriallinen viitekehys tulee väistämättä tarkentumaan, kun vastaavaa aikaa käsitteleviä inventointeja laaditaan lisää.

KOHDELUETTELO

10 Otaniemi

Nokia Oy
Nokia Oy pysäköintitalo
Neste Keilaniemi II
Melontakeskus
VTT:n Tutkimushalli
TKK Tietotekniikan talo
Kiinteistö Oy Miestenmetsä
Kiinteistö Oy Miestentie
Kiinteistö Oy Otakaari 11
VTT / TKK Sähkötalo 1
Radisson Blu Hotel Espoo
VTT:n puulaboratorion koehalli
Maarintalo
Teknopolis
VTT:n tutkimushalli 1
VTT Sähkötalo 2
Ekono Oy Ota IV

12 Tapiola

Jousenkaaren päiväkot
Espoon kulttuurikeskus
Pt. Herman Alaskalaisen kirkko
Sokos
Silkkiniityn päiväkot
Kukkatalo

Tuohimäen päiväkot
Tapiolan tennispuisto Oy
Vindängens Skola och Daghem
Tapiolan monitoimiareena

13 Westend

Westendipuiston päiväkot
Westends daghem
Westends daghem

14 Haukilahti

EMK:n paviljonki
EKM:n paviljonki
Toppelundin päiväkot
Muonamiehen päiväkot
Haukilahden monitoimitalo
Kiinteistö Oy Haukilahden kauppakeskus a-osa
Kiinteistö Oy Haukilahden kauppakeskus b-osa

15 Niittykumpu

Orion
Tontunmäen päiväkot
Kotitontun päiväkot
Niittymaan päiväkot
Niittykummun paloasema
Gräsan uurnalehto
Olarin kirkko
Kerhorakennus
Esbo Svenska Församling

Olarin kirkon tapuli
Kiinteistö Oy Espoon Niittyhaka

16 Pohjois-Tapiola

Koivumankkaan päiväkot
Koy Spektrin Kvintti
Koy Spektrin Duo
Koy Spektrin Trio
Koy Spektrin Kvartti
Laurea ammattikorkeakoulu
Laurea
Laakakiven päiväkot
Laakakiven päiväkodin asunto
Tapiolan Spektri

17 Laajalahti

Laajalahden päiväkot
Lasten montessorikoulu

21 Henttaa

Olarin koulu ja lukio

22 Olari

Ellipsin päiväkot
Olarin palvelukeskus
Lystimäen päiväkot
H&S International School Oy
Papinniityn paikoitustalo Oy
Kuitinmäen koulu

Isku Oy
Kiinteistö Oy Kuunkehrä
Seurakuntatalo
Olarin asukaspuisto
Kiinteistö Oy Olarinkantti
Kiinteistö Oy Länsikeskus
Koy Espoon Energiatalo
Koy Piispanpiha 5
Piispanmäen toimistotalot Talo 1 Alfa
Piispanmäen toimistotalot Talo 2 Beta
Puolarmäärin Vihertukikohta III
Kuutamon päiväkot

23 Matinkylä

Matinkylän monitoimitalo
Kiinteistö Oy Viistotie
Matinkylän päiväkot
Matiniityn päiväkot
Matinkylän terveysasema ja sosiaalikeskus
Nokkalanpuiston päiväkot
Kiinteistö Oy Viistotie
Tiistilänraitin päiväkot

26 Mankkaa

Teatteri Hevosenkentä
Mankkaan yläasteen koulu
Mankkaan koulu neuvola ja hammashoitola
Kiinteistö Oy Mankkaantien liiketalo

Taavinkylän lastentalo

30 Nöykkiö

Tecnomen Oy
Tecnomen Oy
Kurkihirren päiväkot
Mäntykappeli
Nöykkiön koulu
Nöykkiön kirjasto
Eestinkallion koulu
Eestinkallion koulun lisärakennus

31 Kaitaa

Iivisniemen koulu
Toimitalo EK 2
Oy Neutron Ab
Järvitorpan päiväkot
Järvitorpan päiväkot
Y-Suunnittelun Toimitalo
Kaitaanniityn päiväkot

33 Soukka

Kastevuoren päiväkot
Matasaaren kappeli

34 Espoonlahti

Aallonhuipun päiväkot
Espoonlahden uimahalli
Sökövikens skola

Espoonlahden päiväkot
Merenkulkijan päiväkot
Kiinteistö Oy Ankkuri
Espoonlahden kirkko
Laurinlahden päiväkot
Teboil Kivenlahti
Kiinteistö Oy Merenselkä
Merisaappaan koulu
Merisaappaan koulu
Kiinteistö Oy Merenpauhu
Meritorin koulu
Meritorin koulun talonmiehen asunto
Kivenlahden liiketalo
Koy Kivenlahdentori
Rehtorintien koulurakennus
Kivenlahden Palvelutalo

40 Espoon keskus

Toimistorakennus D
Valtuustotalo
Espoontori
Saarnilaakson koulu
Jalavapuiston koulu
Pysäköintitalo
Pysäköintitalo
Toimistotalo 3
Paikoitustalo
Liike- ja toimistorakennus C

Toimistorakennus Robcon
Kiinteistö Oy Espoon Asemaraitti
Kiinteistö Oy Espoon Kamreeritie 8
Kirkonkulma
Espoon seurakuntakeskus
Omnia Hotelli- ja ravintolaoppilaitos
Hotelli- ja ravintolaoppilaitos
Omnia C-rakennus
Omnia A-rakennus
Luhtaniityn päiväkot
Kiinteistö Oy Saarnimäenkuja 8
Suvelan Seurahuone
Suvelan lähipalvelukeskus
Sunan koulu
Lakelan päiväkot

42 Saunalahti

Sammalvuoren vesitorni
Oy Rakennusalan Projektitiedosto Ab
Kaukalahden kirjasto ja nuorisotila

46 Latokaski

Latokasken koulu ja päiväkot
Pisan päiväkot

47 Muurala

Mikkelän koulu ja päiväkot

50 Lintuvaara

Lintumetsän päiväkot
Viherpalvelujen Leppävaaran tukikohta

51 Leppävaara

Koy Perkkäänkulma
Kiinteistö Oy Espoon Pellavaniementie 14
Unic Toimitalo
Leppävaaran Terveysasema
Leppävaaran Galleria
Leppävaaran paikoitustalo
3M Finland
Rinkelin Päiväkot
Leppävaaran stadionin katsomo
Lintuvaarantien Liikekiinteistö Oy
Leppävaaran Läkkitori
Kiinteistö Oy Leppävaaran Pankkitalo
Vermón lämpökeskus
Postipuun päiväkot
Vallipuiston päiväkot
Postipuun koulu
Postipuun koulun lisärakennus
Kiinteistö Oy Upseerinkatu 3
Kiinteistö Oy Upseerinkatu 3
Kiinteistö Oy Upseerinkatu 3
Leppävaaran kirkko
Leppävaaran liikuntahalli ja nuorisotila

54 Kilo

Kilon asema
Kuninkaisten päiväkot
Kiinteistö Oy Kutojankulma
Kilon ostoskeskus
Koy Trillaparkki

57 Karakallio

Karakallion monitoimitalo ja neuvola

60 Laaksolahti

Laaksolahden päiväkot
Tennishalli
Kukkakauppa Björkman
Lähderrannan koulu

62 Lippajärvi

Auroran kappeli
Päiväkot Temppu

63 Järvenperä

Järvenperän koulu
Puutarhurin päiväkot
Karamzinin koulu
Järvenperän päiväkot

64 Karvasmäki

Fastighets Ab Montaro
Espoon Ikea

72 Karhusuo

Kellonummen kappeli

Kellonummen kappelin porttirakennus

81 Niipperi

Niipperin päiväkot

Koy Juva teollisuuskatu 15

Niipperinpuiston päiväkot

83 Bodom

Galvano

84 Röylä

Kaisankoti

Kaisankoti

Kaisankoti

85 Kalajärvi

Kalajärven kappeli

Ruskatalo

JOHTOPÄÄTÖKSET

INVENTOINNIN TULOKSET

Espooseen vuosina 1979–2000 valmistunut rakennuskanta on arkkitehtonisesti korkeatasoista. Tämä käy ilmi sekä esikarsinnan perusteella muodostetun kohdejoukon laajuudesta että rakennusperintökohteiksi tunnistettujen rakennusten suuresta määrästä. Aikakauden espoolaiselle rakentamiselle on luonteenomaista monimuotoisuus, joka ilmenee useilla eri tasoilla. Espoo on pinta-alaltaan laaja ja muodostuu useista aluekeskuksista, mikä on mahdollistanut rakennetun ympäristön alueellisten erityispiirteiden kehittymisen. Kohteet muodostavat osin yhtenäisiä kokonaisuuksia, mutta niiden joukosta erottuu myös selvästi yksilöllisiä rakennuksia. Paikan erityispiirteistä ammentaneen, aikakautena suositun suunnitteluperiaatteen vuoksi monissa kohdejoukon rakennuksissa on huolellisen paikkaan sovittamisen tuottamaa ainutlaatuisuutta.

Kohteiden suunnittelijat ovat lähtöisin eri puolilta Suomea, mutta he ovat valmistuneet samoista arkkitehtikoulutusta tarjoavista oppilaitoksista. Rakennustekniset ratkaisut olivat 1980- ja 1990-luvuilla valtakunnallisesti pitkälti yhdenmukaistuneet, eikä Espoossa voida havaita alueellisesti eriytyneitä rakennusteknisiä käytäntöjä. Sen sijaan eri rakennustyypeillä on merkittävästi eriytyneet tilatypologiansa, jotka vaikuttavat rakennuksen koko arkkitehtuuriin ja usein myös sijoittumiseen kaupunkitilassa.

Inventointityössä tehtyjen havaintojen perusteella kohdejoukosta on tunnistettu seuraavia erityispiirteitä:

Kaupunkikuva

- Kaupunkikuvassa esiintyy mittakaavaltaan huomattavan suuria rakennuksia, erityisesti toimistorakennuksia ja kauppakeskuksia. Nämä rakennustyypit myös muodostavat yhdessä paikoin laajoja, suuri-mittakaavaisia kokonaisuuksia.
- Rakennukset toimivat aktiivisesti kaupunkitilan määrittäjinä. Useissa kohteissa rakennuksen ja ympäröivän kaupunkitilan suhde on tarkoin harkittu ja viimeistelty. Huomiota on kiinnitetty muun muassa kadun päällysteisiin, näkymien avaamiseen, aukioihin ja kasvillisuuteen.
- Julkisten rakennusten ja etenkin toimistorakennusten piha-alueilla korostuu pysäköinti. Tontit koostuvat rakennusmassan lisäksi pääosin asfaltoiduista pysäköintialueista, joita reunustavat kapeat viherkaistat.
- Toimitila- ja liikerakennukset on usein sijoitettu kaupunkikuvallisesti näkyville paikoille pääliikenneväylien varsille ja liikenteen solmukohtiin. Näitä rakennustyppejä esiintyy erityisesti Espoon aluekeskusten keskustoissa, mutta lisäksi myös erillisinä business park -keskittyminä.
- Päiväkodit sijaitsevat pääasiassa asuinalueilla, ja ne on tyypillisesti sijoitettu joko tien päähän suojaiselle paikalle tai keskelle asuinalueita. Molemmissa sijoittelumalleissa päiväkodin läheisyydessä sijaitsee tavallisesti puisto tai muu viheralue. Rakennukset

on myös johdonmukaisesti sijoitettu etäälle suurista liikenneväylistä.

- Koulut on pääsääntöisesti sijoitettu asuinalueiden sisäosiin tai aluekeskusten läheisyyteen, selvästi erilleen vilkkaasta liikenteestä.

Ulkoasu

- Aikakaudelle on ominaista monimuotoisuus, joka ilmenee rakennusten julkisivuarkkitehtuurissa muun muassa rakennusmassan rytmyyksellä, kulmien viistoamisella, julkisivupintojen värillisellä jäsentelyllä sekä ikkunoiden ja vesikatteiden muotojen vaihtelulla. Rakennusten päämassoihin on usein liitetty ulkonevia osia ja näyttäviä sisäänkäyntikatoksia. Kohdejoukossa on kuitenkin myös rationalistisia rakennuksia, joissa on edelleen vahvoja vaikutteita 1970-luvulta kuten suorat linjat, tasakattoisuus ja elementtisaumojen näkyminen julkisivussa. Myös siirtymä 2000-luvulle alkaa näkyä vuosituhaten taitteen rakennuksissa valkoisine rappauspintoineen, vahvoine kontrasteineen ja epäsymmetrisine julkisivuaukotuksineen.
- Myös julkisivumateriaalien valinnoissa on painotunut monimuotoisuus. 1980-luvulla on suosittu erityisesti kaakeli- ja tiililaattapintoja. 1990-luvulla lasipintojen käyttö yleistyi, ja myös puu otettiin laajemmin osaksi julkista rakentamista. Samassa rakennuksessa on voitu yhdistellä useita eri julkisivumateriaaleja: tiiltä, keraamista laattaa, puuta, betonia, metallia ja lasia.

- Julkisivumateriaalien valintaan on myös vaikuttanut paikoin alueellinen konteksti. Espoon keskuksessa hallitsevana pintamateriaalina on ollut keltainen laattaverhous, Olarin ja Otaniemen täydennysrakentamisessa on käytetty pääasiassa punatiiltä, ja Keilaniemessä yleisiä ovat olleet teräs-lasi-julkisivut.
- Kohdejoukon rakennusten julkisivuarkkitehtuurissa on nähtävissä viittauksia historiallisiin tyyliuuntiin, joko yksittäisiin tai useampiin samanaikaisesti. Tyyllilainaukset ovat usein luovia ja leikkisiä.
- Yksityiskohtien käyttö julkisivuissa on runsasta. Ne ovat tyypillisesti huolellisesti suunniteltuja ja laadukkaasti toteutettuja.

Rakennustyyppit

- Espoolaisten päiväkotien julkisivuarkkitehtuuri on pääosin melko pienimittakaavaista. Rakennukset ovat tavallisesti yksikerroksisia ja pohjaratkaisultaan L-kirjaimen muotoisia. Julkisivuissa on käytetty peittomaalattua pysty- tai vaakasuuntaista puuverhousa. Toisena huomattavana julkisivumateriaalina on puhtaaksimuurattu tiili. Kattomuotona on usein hyödynnetty kahteen suuntaan avautuvaa pulpettikattoa, jossa on peltikate. Päiväkotirakennuksille on tyypillistä värien käyttö niin julkisivuissa kuin yksityiskohdissakin. Kohdejoukon päiväkotien arkkitehtoninen ilme vaihtelee vaatimattomasta toteutuksesta leikkisään, postmodernistista muotokieltä hyödyntävään ilmaisuun.
- Aikakauden espoolaiset koulurakennukset ovat yleisesti ottaen laadukkaasti suunniteltuja ja toteutet-

tuja. Tämä näkyy erityisesti rakennusten materiaali- valinnoissa. Puhtaaksimuurattu puna- tai kahitiili on yleisesti käytetty julkisivun pintamateriaali. Sisäänkäyntialueita on korostettu julkisivuaukotuksen keinoin sekä näyttävillä katos- ja porrasratkaisuilla. Nauhaikkunat olivat yleisiä erityisesti 1980-luvulla, mutta 1990-luvulle siirryttäessä julkisivuaukotukset monimuotoistuivat.

- Liikerakennusten joukossa erityisesti ostos- ja kauppakeskukset erottuvat ympäristöstään suurten ikkunapintojen, monimuotoisuuden ja suurimittakaavaisuuden ansiosta. Kohdejoukon muiden liikerakennusten arkkitehtuuri on pääosin vaatimattomampaa ja käytännönläheisempää.
- Toimistorakennukset ovat käyttötarkoituksensa vuoksi tyypillisesti suurimittakaavaisia ja muodostavat yhtenäisiä rakennusryhmiä. Toimistorakennusten julkisivuarkkitehtuurissa toistuvat nauhaikkunan käyttö ja rationalistinen rakennusosien jäsentely. Joukossa on joitakin Suomessa huomioita saaneita arkkitehtonisesti merkittäviä kohteita, joiden julkisivuarkkitehtuuri ilmentää erityisen hyvin aikakauden suunnitteluihanteita (esimerkiksi vuonna 1996 valmistunut Nokia Oy:n toimistorakennus kaksoislasijulkisivuineen).
- Uskonnolliset rakennukset edustavat kohdejoukon arkkitehtonisesti korkealaatuisinta osaa. Niiden suunnittelijoina on toiminut useita aikakautensa tunnettuja arkkitehteja. Rakennuksille on ominaista monimuotoinen ja luova massoittelu, laadukkaiden materiaalien käyttö sekä yksilölliset arkkitehtoniset

ratkaisut. Kohdejoukon uskonnollisten rakennusten suunnittelussa on hyödynnetty historistisia teemoja ja regionalistista ilmaisua.

Rakennushistoria

- Kohdejoukon rakennusten suunnittelijoina on ollut nimekkäitä aikansa toimijoita, kuten muun muassa Arkkitehtitoimisto Helin & Siitonen, Arkkitehtuuri-toimisto Järvinen–Valjakka, Arkkitehtitoimisto Kari Järvinen ja Timo Airas, Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo Suomalainen ja Raili ja Reima Pietilä.
- Rakennukset ovat säilyneet suurimmalta osaltaan alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan. Rakennusten julkisivuarkkitehtuurissa ei yleisesti ole havaittavissa merkittävää historiallista kerroksisuutta.

ARVOTTAMISEN TULOKSET

Valitut rakennusperintökohteet

Hoivan rakennukset

1. Maarintalo, Sähkömiehentie 3, Otaniemi, 1992
2. Matinkylän terveysasema ja sosiaalikeskus, Matinkatu 1, Matinkylä, 1992
3. Merisaappaan koulu, Merisaapas 6, Espoonlahti, 1986
4. Merisaappaan koulu (asuntola), Merisaapas 6, Espoonlahti, 1986
5. Leppävaaran Terveysasema, Konstaapelinkatu 2, Leppävaara, 1984

Hotellit

6. Radisson Blu Hotel Espoo, Otaranta 2, Otaniemi, 1980

Huoltoasemat

7. Teboil Kivenlahti, Marinportti 1, Espoonlahti, 1997

Infra

8. Sammalvuoren vesitorni, Nöykkiönkatu 6, Saunalahti, 1993
9. Vermon lämpökeskus, Perkkaantie 10, Leppävaara, 1985
10. Kilon asema, Kilonkuja 4, Kilo, 1992

Liikerakennukset

11. Sokos, Länsituulentie 12, Tapiola, 1979
12. Kukkatalo, Suvikummuntie 2, Tapiola, 1981
13. Kiinteistö Oy Haukilahden kauppakeskus a-osa, Ukkohauentie 11, Haukilahti, 1990

14. Kiinteistö Oy Haukilahden kauppakeskus b-osa, Ukkohauentie 13, Haukilahti 1990
15. Kiinteistö Oy Länsikeskus, Pihatörmä 1, Olari, 1990
16. Espoontori, Espoontori, Espoon Keskus, 1987
17. Pysäköintitalo, Kamreerintie 1, Espoon Keskus, 1987
18. Pysäköintitalo, Kamreerintie 1b, Espoon Keskus, 1987
19. Leppävaaran Galleria, Konstaapelinkatu 4, Leppävaara, 1985

Liikuntarakennukset

20. Tapiolan monitoimiareena, Urheilupuistontie 3, Tapiola, 1999
21. Espoonlahden uimahalli, Espoonlahdenkuja 4, Espoonlahti, 1983
22. Leppävaaran stadionin katsomo, Leppävaaran urheilupuisto, Leppävaara, 1985
23. Leppävaaran liikuntahalli ja nuorisotila, Veräjäpelonkatu 6, Leppävaara, 1991

Oppilaitosrakennukset

24. TKK Tietotekniikan talo, Konemiehentie 2, Otaniemi, 1998
25. VTT / TKK Sähkötalo 1, Otakaari 7, Otaniemi, 1985
26. VTT:n tutkimushalli 1, Tekniikantie 13, Otaniemi, 1979
27. VTT Sähkötalo 2, Tekniikantie 17, Otaniemi, 1997
28. Laurea ammattikorkeakoulu, Metsänpojanuja 3, Pohjois-Tapiola, 1994
29. Olarin koulu ja lukio, Olarinniityntie 4, Henttaa, 1993
30. Kuitinmäen koulu, Kuitinkuja 4, Olari, 1983

31. Eestinkallion koulu, Viittakorpi 7, Nöykkiö, 1989
32. Iivisniemen koulu, Arttelikuja 4, Kaitaa, 1994
33. Sökövikens skola, Espoonlahdentie 10, Espoonlahti, 1994
34. Meritorin koulu, Merivalkama 9, Espoonlahti, 1987
35. Rehtorintien koulurakennus, Rehtorintie 11, Espoonlahti, 1981
36. Saarnilaakson koulu, Hösmärintie 1, Espoon Keskus, 1994
37. Omnia Hotelli- ja ravintolaoppilaitos, Lakelankatu 1, Espoon Keskus, 1989
38. Hotelli- ja ravintolaoppilaitos, Lakelankatu 1, Espoon Keskus, 1989
39. Omnia C-rakennus, Lehtimäentie 1, Espoon Keskus, 1986
40. Omnia A-rakennus, Lehtimäentie 1, Espoon Keskus, 1993
41. Sunan koulu, Solisevantie 10, Espoon Keskus, 1985
42. Latokasken koulu ja päiväkotikoulu, Kulolaakso 1, Latokaski 1982
43. Postipuun koulu, Ruutikuja 2, Leppävaara 1992
44. Postipuun koulun lisärakennus, Ruutikuja 2, Leppävaara, 2000
45. Karamzinin koulu, Kulloonmäentie 20, Järvenperä, 1986

Paloasemat

46. Niittykummun paloasema, Niittyportti 1, Niittykumpu, 1991

Päiväkotirakennukset

47. Tuohimäen päiväkot, Tuohimäki 4, Tapiola, 1990
48. Westendipuiston päiväkot, Alalinnake 4, Westend, 2000
49. Westends daghem, Hiiralantie 1, Westend, 1985
50. Toppelundin päiväkot, Mellstenintie 4, Haukilahti, 1991
51. Laakakiven päiväkot, Suotorpantie 9, Pohjois-Tapiola, 1993
52. Laakakiven päiväkodin asunto, Suotorpantie 9b, Pohjois-Tapiola, 1993
53. Laajalahden päiväkot, Kirvunkuja 2, Laajalahti, 1979
54. Ellipsin päiväkot, Ellipsikuja 1, Olari, 1985
55. Lystimäen päiväkot, Haltilanpuisto 2, Olari, 1984
56. Kuutamons päiväkot, Täysikuu 5, Olari, 1981
57. Matinkylän päiväkot, Leilankuja 3, Matinkylä, 1984
58. Matinniityn päiväkot, Matinkartanontie 16, Matinkylä, 1991
59. Nokkalanpuiston päiväkot, Nokkalanpuisto 3, Matinkylä 2000
60. Tiistilänraitin päiväkot, Tiistilänkuja 7, Matinkylä, 1984
61. Mankkaan koulu, neuvola ja hammashoitola, Mankkaansuo 8, Mankkaa, 1991
62. Kurkihirren päiväkot, Kurkihirrentie 2, Nöykkiö, 1999
63. Järviatorpan päiväkot, Järviatorppa 6, Kaitaa, 1989
64. Järviatorpan päiväkot, Järviatorppa 6, Kaitaa, 1999
65. Kaitaanniityn päiväkot, Sammentie 8, Kaitaa, 1999

66. Aallonhuipun päiväkot, Aallonhuippu 2, Espoonlahti, 1984
67. Espoonlahden päiväkot, Espoonlahdentie 6, Espoonlahti, 1987
68. Merenkulkijan päiväkot, Kipparinkatu 10, Espoonlahti, 1989
69. Luhtaniityn päiväkot, Luhtatie 2, Espoon Keskus, 1988
70. Lintumetsän päiväkot, Lintumetsäntie 13, Lintuvaara, 1994
71. Rinkelin Päiväkot, Leipurinkuja 3, Leppävaara, 1985
72. Vallipuiston päiväkot, Ratapölkky 1, Leppävaara, 1983
73. Kuninkaisten päiväkot, Kuninkaistenportti 20, Kilo, 1992

Toimisto- ja tuotantorakennukset

74. Nokia Oy, Keilalahdentie 4, Otaniemi, 1996
75. Nokia Oy pysäköintitalo, Keilalahdentie 6, Otaniemi, 1996
76. Neste Keilaniemi II, Keilaniementie 1, Otaniemi, 1993
77. VTT:n Tutkimushalli, Kemistintie 3, Otaniemi, 1986
78. Kiinteistö Oy Miestenmetsä, Miestentie 1, Otaniemi, 1987
79. Kiinteistö Oy Otakaari 11, Otakaari 11, Otaniemi, 1988
80. VTT:n puulaboratorion koehalli, Puumiehenkuja 2, Otaniemi, 1991
81. Teknopolis, Tekniikantie 12, Otaniemi, 1991
82. Ekono Oy Ota IV, Tekniikantie 4, Otaniemi, 1990

83. Orion, Koivu-Mankkaan tie 4, Niittykumpu, 1982
84. Koy Spektrin Duo, Metsänneidonkuja 6, Pohjois-Tapiola, 1994
85. Tapiolan Spektri, Valkjärventie 2, Pohjois-Tapiola, 1991
86. H&S International School Oy, Isoistentie 7, Olari, 1990
87. Kiinteistö Oy Kuunkehrä, Kuunkehrä 2, Olari, 1983
88. Kiinteistö Oy Olarinkantti, Olarinluoma 9, Olari, 1984
89. Koy Espoon Energiatalo, Piispanportti 10, Olari, 1989
90. Koy Piispanpiha 5, Piispanportti 12, Olari, 1991
91. Kiinteistö Oy Mankkaantien liiketalo, Mankkaantie 2, Mankkaa, 1991
92. Tecnomon Oy, Finnoonniitty 7, Nöykkiö, 1996
93. Tecnomon Oy, Finnoonniitynkuja 4, Nöykkiö, 1992
94. Y-Suunnittelun Toimitalo, Kurjenkellontie 5, Kaitaa, 1987
95. Kiinteistö Oy Ankkuri, Kipparinkatu 2, Espoonlahti, 1986
96. Kivenlahden liiketalo, Merivirta 3, Espoonlahti, 1988
97. Koy Kivenlahdentori, Merivirta 5, Espoonlahti, 1985
98. Valtuustotalo, Espoonkatu 5, Espoon Keskus, 1979
99. Toimistotalo 3, Kamreerintie 2, Espoon Keskus, 1985
100. Paikoitustalo, Kamreerintie 4, Espoon Keskus, 1986
101. Liike- ja toimistorakennus C, Kamreerintie 5, Espoon Keskus, 1988
102. Toimistorakennus Robcon, Kamreerintie 6, Espoon Keskus, 1987

103. Kiinteistö Oy Espoon Asemaraitti, Kamreerintie 7, Espoon Keskus, 1989
104. Kiinteistö Oy Espoon Kamreeritie 8, Kamreerintie 8, Espoon Keskus, 1986
105. Kirkonkulma, Kirkkokatu 1, Espoon Keskus, 1992
106. Oy Rakennusalan Projektitiedosto Ab, Ruukinkuja 3, Saunalahti, 1988
107. Viherpalvelujen Leppävaaran tukikohta, Viherpeiponkuja 1, Lintuvaara, 2000
108. Unic Toimitalo, Kalkkipellontie 6, Leppävaara, 1987
109. Lintuvaarantien Liikekiinteistö Oy, Läkkipänpänsäntie 2, Leppävaara, 1986
110. Leppävaaran Läkkipänsäntie, Läkkipänpänsäntie 3, Leppävaara, 1986
111. Kiinteistö Oy Leppävaaran Pankkitalo, Läkkipänpänsäntie 4, Leppävaara, 1985
112. Fastighets Ab Montaro, Fallåker 3, Karvasmäki, 1994

Uskonnolliset rakennukset

113. Gräsan urnalehto, Olarinluoma 4, Niittykumpu, 1996
114. Olarin kirkko, Olarinluoma 4, Niittykumpu, 1981
115. Kerhorakennus, Olarinluoma 4, Niittykumpu, 1980
116. Esbo Svenska Församling, Olarinluoma 4, Niittykumpu, 1980
117. Olarin kirkon tapuli, Olarinluoma 4, Niittykumpu, 1981
118. Matasaaren kappeli, Matasaarentie 3, Soukka, 1993
119. Mäntykappeli, Mäntytie 27, Nöykkiö, 1998

120. Espoonlahden kirkko, Kipparinkatu 8, Espoonlahti, 1980
121. Espoon seurakuntakeskus, Kirkkoranta 2, Espoon Keskus, 1995
122. Leppävaaran kirkko, Veräjäkallionkatu 2, Leppävaara, 1979
123. Auroran kappeli, Heiniemenpolku 1, Lippajärvi, 2000
124. Kellonummen kappeli, Kellonummentie 13, Karhusuo, 1992
125. Kellonummen kappelin porttirakennus, Kellonummentie 13, Karhusuo, 1992
126. Kalajärven kappeli, Ruskaniitty 3, Kalajärvi, 1998

Yhteisölliset rakennukset

127. Espoon kulttuurikeskus, Kaupinkalliontie 10, Tapiola, 1988
128. Haukilahden monitoimitalo, Toppelundintie 13, Haukilahti, 1983
129. Matinkylän monitoimitalo, Anjankuja 5, Matinkylä, 1984
130. Karakallion monitoimitalo ja neuvola, Kotkatie 4, Karakallio, 1987

AJANKUVA 1979–2000

Arkkitehtuuri syntyy aina kulttuurin ja teknistaloudellisten reunaehtojen keskellä. Arkkitehtuurin muotoutumiseen vaikuttaa koko ympäröivä yhteiskunta. 1980- ja 1990-luvut olivat suurten muutosten ja rakenteellisten uudistusten aikaa, jolloin uuden teknologian uskottiin tuovan taloudellista vaurautta. 1990-luvulla Suomessa kehitettiin hallintomalleja ja vahvistettiin kansainvälistä yhteistyötä, mikä johti liittymiseen Euroopan unioniin. Kaupungistuminen tiivistyi ja lisäsi rakennuttuja alueita kasvavissa kaupungeissa.¹

1980-luvulla kaavoitus ja rakentaminen kehittyivät Espoossa merkittävästi. Kiireellinen hankekaavoitus lisääntyi ja kaavoituksen markkinaehtoisuus kasvoi.² 1990-luvun alun laman takia rakentaminen hidastui. Espoo sai silti 1990-luvun alussa tunnustusta yritysilmapiiristään: se valittiin Suomen yritysystävällisimmäksi, vetovoimaisimmaksi ja parhaaksi yrityskunnaksi.³ Espoon imago muuttui vihreästä puutarhakaupungista teknopoliksen suuntaan.⁴

Tässä pääluvussa tarkastellaan lyhyesti 1980- ja 1990-lukujen rakennetun ympäristön kehitykseen valtakunnallisesti vaikuttaneita ilmiöitä sekä Espoon keskeisiä tapahtumia kyseisellä aikakaudella.

1 Maisala 2008, 126–127.

2 Maisala 2008, 111.

3 Maisala 2008, 135.

4 Maisala 2008, 226.

1 Kivenlahden Kauppakeskus Lippulaiva. Vuonna 1993 valmistunut rakennus on purettu vuonna 2017 uuden kauppakeskuksen tieltä. Kuva: Eero Laamanen 1994, KAMU Espoo.

YHTEISKUNTA

1980- ja 1990-lukujen aateilmaapiirit eroavat toisistaan varsin selvästi. 1980-luku on hyvinvoinnin kasvun, ja taloudellisen nousukauden aikaa, joka päättyi talouden ylikuumenemiseen vuosikymmenen lopussa.⁵ 1990-luku oli laman kautta, jota sävytti Eurooppaan suuntautuminen.⁶ Taitekohta näkyy erityisesti pääelinkeinoissa, joita 1980-luvulla määritteli raskas kotimainen teollisuus ja laman jälkeen 1990-luvulla palvelutoimialojen kasvu.⁷

Nousukauden huumaa

Mauno Koivisto valittiin vuonna 1982 presidentiksi Urho Kekkosen pitkän kauden jälkeen.⁸ Kone- ja metalliteollisuus menestyi ja Suomi nousi 1980-luvun aikana yhdeksi maailman suurimmista paperinviejistä. Samaan aikaan globaali massatuotanto kasvatti volyymiään. Rahoitusala koki ennennäkemättömän kasvukauden, kun rahamarkkinat vapautuivat. Matalat korot johtivat luotonannon räjähdysmäiseen kasvuun. Suomessa alkoi ennennäkemätön kulutus.⁹

Ulkomaankauppa oli talouskasvun ja hyvinvoinnin kannalta ratkaisevassa asemassa. Vuosina 1980–2000 viennin volyymi 2,6-kertaistui. Tälle ajalle sijoittuu myös kaksi Suomen taloushistorian suurta rakennemuutosta,

⁵ Standertskjöld 2011, 102.

⁶ Vahtola 2008, 447.

⁷ Vahtola 2008, 413; 430–431.

⁸ Standertskjöld 2011, 102.

⁹ Standertskjöld 2011, 102–104.

2 Tapiola, tavaratalo Sokos. Tapiolan uuden keskustan rakennukset valmistuivat 1981–1983. Kuva: Teuvo Kanerva, KAMU Espoo.

jotka koskivat viennin kokonaisarvoa: ensin 1980-luvulla kone- ja metalliteollisuuden ja sitten 1990-luvulla elektroniikkateollisuuden eduksi.¹⁰

Taloudellisesti Suomi yhdentyi 1980-luvulle tultaessa vahvasti länteen, mutta kauppasuhteet itään olivat edelleen tiiviit. Suomalaiset suunnittelu- ja rakennusalan yritykset saivat Neuvostoliiton markkinoilla valtavia urakoita. Energiatuotanto kasvoi, kun Loviisan ja Olkiluodon ydinvoimaloiden kakkosvaiheet valmistuivat. Vuosikymmenen lopulla öljyn hinnan romahdus vuonna 1986 sekä perestroikan alku aiheuttivat kuitenkin Suomen ja Neuvostoliiton välisen kaupankäynnin lähes täydellisen pysähtymisen.¹¹

Valtion tehtävät laajenivat ja painottuivat hyvinvointiyhteiskunnan rakentamiseen. Sosiaalisia etuuksia lisättiin 1980-luvun lopulle saakka.¹² 1980-luvulla ekologiset kysymykset nousivat yhä keskeisemmiksi sisäpolitiikassa. Kehityksen näkyviä ilmentymiä olivat ympäristöministeriön perustaminen vuonna 1983 ja Vihreän liiton synty vuonna 1987. Perinteisen luonnonsuojelun ohelle nousi uusia teemoja, kuten luonnon monimuotoisuus, ympäristön kulttuuriperintö, energiatehokkuus, jätehuolto, ympäristöpäästöjen hallinta sekä liikennemelun vähentäminen. Ympäristöhallinnon asema vahvistui myös paikallistasolla, kun ympäristölautakunnista tuli lakisääteisiä kunnissa vuonna 1986.¹³

1990-luvulla koettiin myös valtionhallinnon uudistus. Aluekehitysvastuu siirtyi 1994 maakuntien liitoille, ja maa jaettiin vuoden 1995 alusta 95 kihlakuntaan. Vuoden 1997 lääniuudistuksessa Suomeen jäi 5 läänää.¹⁴

Kaupallistuminen ja kaupungistuminen

Väestö jatkoi keskittymistään kasvukeskuksiin. Alkoi syntyä uudenlainen hedonistinen, yksilöllisyyttä korostava kaupunkikulttuuri. Kulutuksesta muodostui keskeinen väline identiteetin rakentamisessa. Tuotteet saivat käyttöarvon ohella symbolisia merkityksiä, jotka heijastivat elämäntapaa ja tarjosivat elämyksiä.¹⁵ Ravintola- ja yö-elämä vapautuivat, ajoväyliä muutettiin kävelykaduiksi, ja liikekorttelien pihatiloja avattiin yleisölle. Katumainonta lisääntyi, ja kaupalliset paikallisradiot käynnistyivät vuonna 1985. Tämä vahvisti ja lisäsi paikallisten alakulttuurien tunnettuutta. Yhteiskunta sekularisoitui kiihtyvällä tahdilla.¹⁶

Aikaa määrittivät myös kansainvälisten yritysten rantautuminen ja kaupan keskittyminen. Suomalaiset saivat imeä urbaania tunnelmaa kauppakeskuksissa, teemapuistoissa ja kylpylöissä. Suuret kauppakeskukset alkoivat yhä enemmän muistuttaa pienoiskaupunkeja, joiden lasikaton suojaamilla sisäkaduilla saattoi kuluttaa koko päivän.¹⁷

Lama ja liittyminen EU:in

Kansainvälisyys kurotti Suomeen myös poliittisten valankumousten muodossa. Berliinin muuri murtui marraskuussa 1989. Mihail Gorbatšovin noustua Neuvostoliiton valtionpäämieheksi 1988 alkoi liennytysten kausi, joka johti Neuvostoliiton hajoamiseen vuonna 1991.¹⁸ Kansainvälinen kylmä sota päättyi.¹⁹

Neuvostoliiton romahdus supisti kauppavaihtoa murtosaan aiemmasta, mikä heijastui voimakkaasti Suomen talouteen. Talous ajautui lamaan ja rakennustoiminta pysähtyi lähes kokonaan. Laman myötä pankkeja fuusioitiin ja pilkottiin. Konttoreita ja henkilökuntaa vähennettiin tuntuvasti. Kotitaloudet velkaantuivat ja työttömyys harppasi. Hyvinvointiyhteiskunnan rakentamia sosiaalisia etuuksia jouduttiin leikkaamaan.²⁰

Taloudellisen kiristymisen keskellä valoa toi kuitenkin ajatus uudesta yksinapaisesta maailmasta ja usko länsimaisen demokratian vääjäämättömästä voittokulusta. Uudessa tulevaisuudennäkymässä siinsi Euroopan yhentyminen ja maailman avautuminen. Suomi oli liittynyt Euroopan neuvostoon jo Mihail Gorbatšovin aikana vuonna 1989, ja Suomen jäsenyys Euroopan unionissa toteutui vuonna 1995.²¹ Yhteydet ulkomaailmaan kasvoivat.

10 Vahtola 2005, 428–429.

11 Standertskjöld 2011, 102; Vahtola 2005, 430.

12 Vahtola 2005, 435.

13 Maisala 2008, 105–106.

14 Vahtola 2005, 437.

15 Standertskjöld 2011, 106; Maisala 2008, 107.

16 Standertskjöld 2011, 104–106.

17 Standertskjöld 2011, 114.

18 Standertskjöld 2011, 102–103.

19 Vahtola 2005, 430.

20 Vahtola 2005, 430, 431, 435.

21 Vahtola 2005, 430.

Espoo - Suomen veturi

Suuren laman jälkeen Suomen talous siirtyi voimakkaasti markkinavetoiseen ja kansainvälistyvään vaiheeseen, jossa tieto- ja viestintäteknologialla oli keskeinen asema. Alan kasvu, erityisesti Nokian menestyksen siivittämänä, vauhditti Helsingin pörssin osakekauppaa.²² Internetin yleistymisen 1990-luvulla loi perustan digitaaliselle infrastruktuurille ja kiihdytti kehitystä edelleen.²³ Rakentaminen vilkastui ja rakennusosien tuonti kasvoi merkittävästi. Päivittäistavarakauppa keskittyi muutamille suurille, tukkupohjaisille ketjuille.²⁴ Vuonna 1996 Espoo sai kansainvälistymiselleen symbolisen sinetin, kun Suomen ensimmäinen Ikea avattiin Lommilaan.²⁵

Espoo toimi 1990-luvun suomalaisen teknologiabuumin veturina. Kehitys korkean teknologian keskuksiksi sai alkunsa jo 1950-luvulla, kun Teknillinen korkeakoulu ja Valtion teknillinen tutkimuskeskus sijoitettiin Otaniemeen. Alueelle keskittyi sittemmin useita merkittäviä teknologia-alan toimijoita, kuten Nesteen ja Nokian pääkonttorit, Keskuslaboratorio, Ekono, Teknologiaakylä ja Innopoli. Espoosta muodostui houkutteleva toimintaympäristö niin pääkonttoreille kuin kasvuyrityksillekin.²⁶

22 Vahtola 2005, 432.

23 Helsingin Sanomat 21.4.2019: "Erikaisartikkeli Internet 30 vuotta".

24 Vahtola 2005, 431.

25 Korsbäck 2008, 70–71.

26 ibid.

3 Vuonna 1996 avattiin Espoon Lommilassa Suomen ensimmäinen Ikea. Avajaiset aiheuttivat yleisöryntäyksen ja jopa poliisi joutui puuttumaan Turunväylän liikenneluuhkaan. Kuva: KAMU Espoo, Eero Laamanen, 1997.

RAKENTAMINEN ESPOOSSA

Espoon historiassa asutus ja rakentaminen ovat kehittyneet aluksi vesistöjen äärelle ja muualle pitäjään muodostuneisiin kyliin ja myöhemmin aluekeskuksiin. Kehityskaari näkyy edelleen Espoon identiteetissä. Jokaisella kylällä ja keskuksella on oma historiansa, erityispiirteensä sekä roolinsa osana kaupungin kokonaisuutta.

Rakentamisen toimiala on laaja verkosto, johon vaikutti 1980-luvulta alkaen yhä enemmän kaupunkien ja kuntien ohjaus sekä rakennusteollisuuden standardien vakiintuminen. Julkiseen rakentamiseen vaikuttivat liikenteen kasvu, it-palvelusektorin sekä yhteiskunnallisten hallinto- ja kulttuuritoimien tilantarpeen lisääntyminen.²⁷ Espoossa rakentaminen painottui 1980-luvulta alkaen erityisesti olemassa olevan kaupunkirakenteen täydentämiseen.²⁸ 1990-luvun lama hiljensi hetkellisesti rakentamista, mutta jo ennen vuosituhaten vaihdetta alkoi uusi nousu.

Maalaispitäjästä kauppalaksi

Espoon kehitys sai alkunsa varhaiskeskiajalla, jolloin alue toimi maalaispitäjänä ja elämä perustui pääasiassa maanviljelyyn. Maisema muodostui laajoista peltoaukeista, metsistä, kylistä sekä hajanaisesta asutuksesta.²⁹ Isojako, joka toteutettiin vaiheittain 1760-luvulta 1900-luvulle, loi perustaa Espoon nykyiselle

²⁷ Lahti 2019, 1, 6–7.

²⁸ Maisala 2008, 111.

²⁹ Ikkala 1989, 13–17; Luoto 2001, 75–78.

4 Lähijunaverkoston kehittäminen ohjasi Espoon uusien kaupunginosien syntyä. Arkkitehtitoimisto Castrén-Jauhiainen-Nuuttilan suunnittelema Espoon kaupungintalo valmistui vuonna 1971. Kuva on vuodelta 1972. Kuva: Valokuvaamo Studio B. Möller, KAMU Espoo.

kaupunkirakenteelle, muodosti kylille rajat ja selkeytti maanomistusta.³⁰ Suuri Rantatie (nykyinen Kuninkaantie) ja Turuntie (nykyinen Vanha Turuntie) muodostivat yleisinä maanteinä yhdyskuntarakenteen rungon, jota täydensi paikallinen kylätieverkosto. Vuonna 1812 Helsingin määrääminen Suomen pääkaupungiksi vauhditti Espoon kehitystä osana pääkaupunkiseutua ja loi edellytyksiä asutuksen kasvulle.³¹ Espoon kaupungistumisen kannalta merkittävin edistysaskel oli Pasilan ja Karjaan välisen rantaradan valmistuminen vuonna 1903. Rautatie yhdisti Espoon maaseutualueet Helsingin kaupunkikeskukseen, mahdollisti työssäkäynnin pääkaupungissa ja tehosti alueellista liikkuvuutta.³²

Toisen maailmansodan jälkeen Espoon väestö kasvoi nopeasti, ja asutus keskittyi taajama-alueille. Asuntopulan lievittämiseksi maata palstoitettiin pääosin poikkeusvaltuuksin ja Maanmittauslaitoksen suorittamin lohkomisin. Palstoitus oli maanviljelijöille taloudellisesti kannattavaa, sillä tonttien kysyntä sekä asumis- että lomakäyttöön oli merkittävä.³³ Espoon kunnallinen kaavoitustoiminta käynnistyi 1950-luvulla, mutta kehitys pysyi pitkään hajanaisena.³⁴ Kaupunkirakenteen merkittävimmät edistysaskeleet otettiin Tapiolassa, joka kehittyi modernin puutarhakaupungin esikuvaksi.³⁵ Lisäksi

Teknillisen korkeakoulun siirtyminen Otaniemeen sekä teekkarikylän ja tiedeyhteisön muodostuminen olivat merkittäviä tapahtumia, jotka vahvistivat Espoon kasvua.³⁶ Rakennuslaki ja rakennusasetus tulivat voimaan vuonna 1959. Vuosikymmenen vaihteessa keskusteltiin Espoon jakamisesta itsenäisiin osiin tai alueiden liittämisestä Helsinkiin, mutta sen sijaan vuonna 1963 Espoo yhdistettiin yhtenäiseksi kauppalaksi.³⁷

Espoo - monikeskuksinen kaupunki

1960-luvulla maaseudulta kaupunkeihin suuntautunut muuttoliike loi paineita kaupunkien kasvulle. Espoon oli vastattava pääkaupunkiseudun laajentumisen haasteisiin ja mahdollistettava teollinen asuntotuotanto.³⁸ Arava-tuotantoa ja erityisesti vuokra-asuntojen osuutta kasvatettiin.³⁹ Espoo sai kaavoitusmonopolin muuttuesaan kauppalaksi ja samalla myös yleiskaavoitus käynnistyi. Keskeisiä maankäytön päätöksiä olivat suurten aluerakentamissopimusten solmiminen, monikeskuksisen kaupunkirakenteen tavoitteeksi asettaminen sekä hallintokeskuksen sijoittaminen Muuralaan.⁴⁰ Vuonna 1967 järjestettiin kansainvälinen arkkitehtuurikilpailu Espoon keskuksen ja sen lähiympäristön kehittämiseksi. Ehdotuksia tuli ympäri maailmaa ja kilpailun voittajaksi valittiin Jan Chmielewskin, Janusz Kazubinskin ja

Krzysztof Kurasin muodostaman puolalaisen arkkitehtiryhmän laatima ehdotus. Valintaan vaikuttivat erityisesti ehdotuksen maisemaan hyvin sopeutuva ratkaisu, selkeä liikenteen erottelu, inhimillinen mittakaava sekä aktiivisesti suunnitellut jalankulkukadut. Espoon Valtuustotalo valmistui lopulta vasta vuonna 1979 ja poikkesi alkuperäisen arkkitehtuurikilpailun ratkaisusta. Espoon keskuksen kehittämisestä tuli pitkäkestoinen prosessi, joka ei lopulta onnistunut tuottamaan yhtenäistä hallintokeskusta.⁴¹

Espoosta tuli kaupunki vuoden 1972 alussa ja sen väkiluku ylitti 100 000 asukkaan rajan. Vuonna 1974 perustettiin kaupunkisuunnitteluvirasto, joka loi Espoon kaupungille kehittyneen kaavoitustoimen. Vahvistettu asemakaava-alue laajeni merkittävästi ja kaupunginvaltuusto hyväksyi yleiskaavan.⁴² 1970-luvun alkuvuodet olivat rakentamisen huippukautta, mikä kohdistui Espoossa erityisesti asuinkeskuksiin, kuten Leppävaaraan ja Matinkylään. Uusia ja volyymiltään mittavia kerrostaloalueita alettiin toteuttaa muun muassa Soukkaan, Olariin ja Niittykumpuun.⁴³ Rakentaminen hiipui vuoden 1973 energiakriisiin takia.⁴⁴

Espoon aluekeskusten muodostumisen suunnittelu alkoi jo 1960-luvulla. Kuvassa 5 esitetty vuoden 1962 ryhmittelykaavio ennakoii Espoon alakeskusten kehitystä, mutta niiden toteutuminen poikkesi osittain suunnitelmas-

30 Luoto 2001, 127; Maisala 2008, 16.

31 Maisala 2008, 16, 18.

32 Luoto 2001, 171.

33 Maisala 2008, 33, 40.

34 Maisala 2008, 41.

35 Maisala 2008, 45–49.

36 Itkonen 2008, 16–17.

37 Maisala 2008, 32, 64–65.

38 Maisala 2008, 63.

39 Maisala 2008, 82.

40 Maisala 2008, 63.

41 Espoon Valtuustotalo RHS 2024, 16–23.

42 Maisala 2008, 88.

43 Luoto 2001, 225.

44 Maisala 2008, 82.

ta. Espoon keskus, Leppävaara ja Tapiola vahvistuivat odotetusti merkittävänä keskuksina, ja Matinkylä kasvoi huomattavaksi aluekeskukseksi. Sen sijaan Pohjois-Espoon kehitys jäi vähäiseksi, ja Kehä III:n pohjoispuoliset alueet säilyivät harvaan asuttuina.⁴⁵

Kaaviossa esitetty pääliikenneverkko kehäteineen ja esikaupunkiratoineen hahmotteli tulevaa liikennetäkkennettä. Länsiväylä ja Turunväylä toteutuivat moottoritienä suunnitelluille paikoilleen. Poikittaisten yhteyksien kehitys ei kuitenkaan täysin vastannut ennusteita, vaikka Länsimetro ja Kehärata ovat sittemmin parantaneet alueellista saavutettavuutta. Vihervöhykkeet ja pääväylät noudattavat pääosin alkuperäisiä linjauksia, mutta esikaupunkiratojen laajamittainen toteutus jäi suunniteltua suppeammaksi. Yhdyskuntarakenteen hajautuminen, moottoritieverkoston keskeinen rooli ja joukkoliikenteen alkuvaiheen kehittämisen painottuminen Helsingin suuntaisiin yhteyksiin vahvistivat Espoon autokeskeisyyttä ensisijaisena liikkumismuotona.⁴⁶

Nousukauden Espoo

Kaupungistuminen jatkui Suomessa 1980-luvulla kiihtyvällä vauhdilla ja kaavoitus vakiintui kaupunkien kehitysmekanismina. Edeltävinä vuosikymmeninä oli yhdenmukaistettu kaavajärjestelmän käytäntöjä ja kasvatettu kaavoittajavirkamiesten määrää. Rakennustointa ja kaavoitusta valvoivat 1990-luvun puoliväliin asti

⁴⁵ Maisala 2008, 61.

⁴⁶ *ibid.*

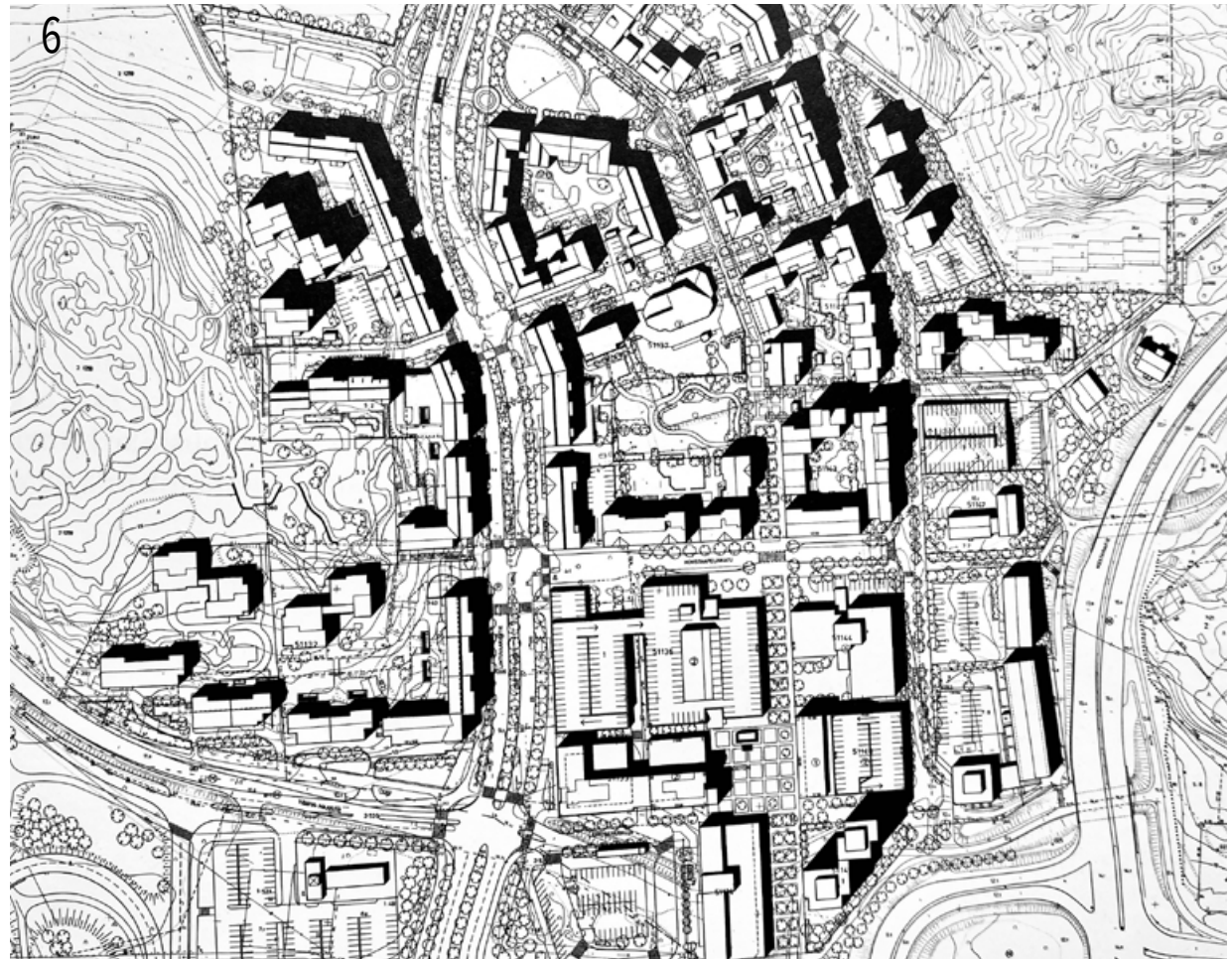

5 Helsingin seudun Ryhmittelykaavio vuodelta 1962, jossa näkyy Espoon tulevien aluekeskusten alustavia rajauksia. Kuva julkaisun Pertti Maisala: *Espoo – oma lukunsa: kaupunkisuunnittelun, kaupunkirakentamisen ja kaavoitushallinnon kehitys vuoteen 2000* (2008) sivulta 61. Espoon kaupunki.

lääninhallitukset, ja sen jälkeen tehtävä kuului alueellisille ympäristökeskuksille.⁴⁷

Kaavoitusratkaisuja alettiin 1980-luvun puolivälissä perustella aiempaa enemmän taloudellisella kannattavuudella. Samoihin aikoihin rahoitusmarkkinoiden säätely vapautui ja lainaa myönnettiin helposti yritysten ja yksityisten käyttöön.⁴⁸ Käytännössä 1980- ja 1990-luvuilla rakennettiin kuitenkin vielä pääosin aiemmin kaavoituille alueille, jolloin ympäristöjen muodostusta ohjasivat 1960-luvun kompaktikaupunki-, ja jopa 1940-luvun metsälähiöideologiat.⁴⁹ Aluekeskuksiin sovitettiin julkisia palveluita, työpaikkoja ja runsaasti asuntoja. Funktionalismin eriyttämistäjattelusta luovuttiin osittain.⁵⁰ Asemakaavoissa ja niitä täydentävissä ohjeistuksissa asetettiin hyvinkin tarkkoja vaatimuksia rakennusten sijoittamisesta tontille, kerrosluvuille, julkisivumateriaaleille ja kattomuodoille.⁵¹

1980-luvulla ympäristöasioiden huomioiminen päätöksenteossa kasvoi. Asemakaavoituksen yhteydessä alettiin korostaa asukasysteistyötä. Tiedottamista ja kuulemista kehitettiin sekä lainsäädännön että suunnittelukäytäntöjen tasolla, mikä mahdollisti aiempaa aktiivisemman osallistumisen. Lisääntynyt kotiseutuharrastus ilmeni kiivaanakin lähiympäristön luontokohteiden suojelukiistoina muun muassa Laajalahdessa ja

6 Asemakaavaehdotus Leppävaaran keskus pohjoinen, ydinkeskustan havainnekuva (arkkitehtitoimisto Olli Kivinen ja kaupunkisuunnitteluvirasto/ Esko Miettinen, 1983.) Ruutukaavamainen korttelirakenne, keskitetty pääjalankulkukatu, tori ja pienliiketilat pohjakerrosten pienliiketilat loivat alueelle keskustamaisen ilmeen. Kuvassa näkyvät Läkkitori ja sen ympäristö, kuten Leppävaaran Galleria. Kuva julkaisun Pertti Maisala: Espoo – oma lukunsa: kaupunkisuunnittelun, kaupunkirakentamisen ja kaavoitushallinnon kehitys vuoteen 2000 (2008) sivulta 183. Espoon kaupunkisuunnitteluvirasto.

47 Lahti 2019, 1, 6–7.

48 Rajaniemi 2019, 9.

49 Saatsi 2022, 22.

50 Jalkanen et al. 1990, 32.

51 Standertskjöld 2011, 108.

Eestinkalliossa.⁵² 1980-luvulla alkoi myös Nuuksion alueen kehittäminen ja siitä tuli kansallispuisto vuonna 1994.⁵³

Nousukausi vauhditti Espoon kaavoitusta ja rakentamista 1980-luvulla. Kulutusyhteiskunnan vahvistuminen näkyi erityisesti aluekeskuksissa. Palvelut keskittyivät ostoskeskuksiin ja automarketteihin, mikä vähensi kivi-jalkamyymälöiden merkitystä. Katetut sisätilat tarjosivat mahdollisuuden tehdä ostoksia viihtyisästi ja ostamisesta tuli osa vapaa-ajanviettoa.⁵⁴ Esimerkkejä tästä kehityksestä ovat Leppävaaran Galleria (1985), Espoon keskuksen Espoontori (1987), Laajalahden ostoskeskus (1985) sekä Kilon ostoskeskus (1987).

Kaupunkikuva uudistuu

1980-luvulla Espoon kaupunkisuunnittelua ohjasivat valtakunnalliset ajan ihanteet, mutta myös kaupungin oma kasvutarve. Suuren muuttoaalton jälkeen rakentamisen painopiste siirtyi täydennysrakentamiseen ja keskustojen liepeillä sijaitsevien rakentamattomien alueiden hyödyntämiseen.⁵⁵ Espoossa kehittämistarve korostui erityisesti aluekeskuksissa, joiden palvelutaso oli vielä 1980-luvulla vaatimaton, lukuun ottamatta Tapiolaa ja Leppävaaraa.⁵⁶

52 Maisala 2008, 112–113.

53 Maisala 2008, 139.

54 Maisala 2008, 107.

55 Standertskjöld 2011, 108.

56 Maisala 2008, 111.

7 Puropuiston suojelua Soukassa. Protestoinnilla saatiin aikaan tuloksia: "Soukan puropuiston taistelun lopussa kaupunki maksoi Keskus-Sato Oy:lle korvauksen, jotta tämä jätti toteuttamatta kaksi puistoa lähemmäksi sijoitettua pistetaloa." Kuva: Eero Laamanen 1995, KAMU Espoo.

1980-luvulla Espoossa katsottiin kaupungin fyysisten perusrakenteiden olevan pääosin valmiit, ja kaupunkisuunnittelun painopiste siirtyi yhdyskuntarakenteen eheyttämiseen. Kaavoituksessa keskityttiin erityisesti vanhojen pientaloalueiden ja keskusta-alueiden kehittämiseen sekä uusien pientalo- ja pienkerrostaloalueiden suunnitteluun.⁵⁷ Täydennysrakentamisen yhteydessä alueita kehitettiin niiden omista lähtökohdista käsin, mikä edellytti suunnittelijoilta syvällistä ymmärrystä kohdealueiden aiemmasta kehityksestä ja senhetkisestä tilanteesta.⁵⁸ Peruskorjaus, uudelleenkäyttö, tehostaminen, eheyttäminen ja kaavatalous olivat 1980-luvun alussa keskeisiä suunnittelun muotitermejä.⁵⁹

Kaupunkiympäristön esteettiset ihanteet muuttuivat 1980-luvulla.⁶⁰ Kehitys suuntautui myös Suomessa kohti suljetumpaa ja matalampaa tilanmuodostusta. Asemakaavoihin sisällytettiin vaatimuksia rakennusmassojen jäsentämisestä pienempiin osiin, ja yli viisikerroksisia kerrostaloja kaavoitettiin enää poikkeustapauksissa.⁶¹ Samalla alettiin jälleen suunnitella täsmällisesti rajattuja kortteleita ja aukioita.⁶² Kaupunkirakenteen keskeiset piirteet pyrittiin johtamaan rakennettavien alueiden ympäristöominaisuuksista.⁶³ Erityistä huomiota kiinnitettiin

57 Maisala 2008, 111.

58 Jalkanen et al. 2017, 26.

59 Maisala 2008, 104.

60 Jalkanen et al. 2017, 26.

61 Jalkanen et al. 1990, 32.

62 Standertskjöld 2011, 108.

63 Jalkanen et al. 1990, 32.

8 Kauppakeskus Lippulaivan avajaiset Espoonlahdessa vuonna 1993 olivat merkittävä tapahtuma, joka herätti toiveita Espoon oman kaupallisen vetovoiman vahvistumisesta. Asuntosäätiön toimitusjohtaja Veikko Riikonen totesi Helsingin Sanomissa: "Toivon, että Lippulaiva saisi kysynnän, joka olisi pois Helsingin keskustalta ja että markat jäisivät Espooseen, sen omiin keskuksiin." Kuva: Eero Laamanen 1993, KAMU Espoo.

ympäristön hierarkiaan, yksityisen ja julkisen tilan vaiheistukseen sekä maisemallisiin kohokohtiin.⁶⁴ Espoossa tämän kehityksen edustavana esimerkkinä ovat Merivirran ja Merivalkaman väliin rakennetut korttelit, joiden keskelle sijoittuvat suorat kävelyraitit jäsentävät kaupunkirakennetta ja luovat viihtyisiä kulkuyhteyksiä.⁶⁵ Katukuvaan palautettiin visuaalisia elementtejä, kuten arkadeja, kulmatorneja ja selkeitä maamerkkejä, esimerkiksi Espoontori, jotka jäsensivät tilaa ja vahvistivat alueellista identiteettiä. Samalla kaupallisuudesta tuli näkyvä osa arkkitehtuuria: ostoskeskukset, mainospinnat ja yrityslotot alkoivat hallita kaupunkitilaa.⁶⁶

Kaupunkikeskustoihin alettiin suunnitella eurooppalaisten esimerkkien pohjalta kävelykatuja. Näille suunniteltiin erilaisia laattapäällysteitä, valaisimia ja portteja, istutuksia ja istumapaikkoja, toisinaan katoksia.⁶⁷ Kävely-ympäristöjen suunnittelussa ammennettiin vaikutteita erityisesti Ruotsista. Espoossa jalankulkualueisiin kiinnitettiin huomiota jo Tapiolan suunnitteluvaiheessa, ja kehittämistä jatkettiin 1980-luvulla muun muassa Leppävaaran raitin toteutuksella.⁶⁸

1990-luvun loppua lähestyttäessä rakennusmassat alkoivat jälleen kasvaa kaupunkien tiivistymispaineissa. Kaupunkiestetiikka palasi "harmonisoinnin" tielle eli

ihanteeksi tulivat yhdenmukaiset katunäkymät. Tehokas umpikorttelirakentaminen vastasi ajan tilatarpeisiin.⁶⁹

Lamasta yrityskeskittymiin

1990-luvulla Espoon aluekeskukset alkoivat palveluitaan vastata kaupunkitasoa, mikä vahvisti kaupungin asemaa pääkaupunkiseudulla.⁷⁰ Vuodesta 1990 lähtien Espoo on ollut Suomen toiseksi suurin kaupunki.⁷¹ Samalla elinkeinorakenne monipuolistui tutkimuksen, tukkukaupan sekä sähkö- ja tietotekniikka-alan yritystoiminnan vahvistuessa.⁷² Toimitilarakentaminen painottui erityisesti business park -hankkeisiin, kuten Pohjois-Tapiolaan Kehä I:n varrelle vuosina 1991–1998 rakennettuun Spektri Business Parkiin, joka oli Suomen ensimmäinen yrityspuisto ja toimi suunnannäyttäjänä.⁷³

1980- ja 1990-luvuilla Espoo nousi suomalaisen teknologiateollisuuden veturiksi. Kehityksen taustalla oli erityisesti Otaniemen tutkimus- ja teknologiakeskittymän vahvistuminen sekä yliopisto- että yritystoiminnan osalta. Kehityssuunta konkretisoitui Keilaniemessä, jossa Neste rakensi alueen ensimmäisen toimistorakennuksen pääkonttorikseen jo 1970-luvulla. Merkittävä käänne tapahtui vuonna 1996, kun pitkän suunnitteluprosessin

jälkeen valmistui Nokian pääkonttorin ensimmäinen vaihe. Keilaniemi kasvoi nopeasti merkittäväksi työpaikkakeskittymäksi. Alueen kehitys toi Espoolle huomattavaa varallisuutta sekä uusia mahdollisuuksia kaupungin kasvuun ja kehittämiseen.⁷⁴

1990-luvulla Espoon kaupunkirakenne säilyi vahvasti henkilöautoliikenteeseen perustuvana, vaikka aluekeskuksia kehitettiin ja kaupunkia tiivistettiin.⁷⁵ Työmatkat pitenivät seudullisen työssäkäyntialueen laajentuessa, ja joukkoliikenteen osuus matkoista jatkoi hienoista laskuaan. Kehityssuunta ilmeni erityisen selvästi vähittäiskaupan keskittymisenä suuriin yksiköihin ja lähikauppojen vähenemisenä. Keskusliikkeiden kilpailu parhaista suurmarkettien sijoituspaikoista synnytti hypermarketbuumin, jonka esimerkkejä pääkaupunkiseudulla ovat Myyrmanni, Lippulaiva ja Malmintori. Uudet työpaikat keskittyivät pääosin kantakaupungin reuna-alueiden toimistokeskittymiin ja aluekeskuksiin, joissa pysäköintipaikkatarjonta ja autolla saavutettavuus olivat hyvät.⁷⁶ Kaupunkirakenteen ja kaupunkikuvan kehitykseen vaikuttivat keskeisesti myös pääliikenneväylien, kuten Länsväylän sekä Kehä I:n ja II:n, toteutus ja parantaminen.⁷⁷ Vuonna 1991 laadittu raideliikenneselvitys tarkasteli metron vaikutuksia Etelä-Espoon liikennejärjestelmään ja maankäyttöön. Selvityksessä arvioitiin erityisesti metroasemien lähiympäristöjen rakennusoikeutta sekä

64 Standertskjöld 2011, 108.

65 Ramboll 2019, 28, 35.

66 Standertskjöld 2011, 108.

67 Haavisto 2021, 21.

68 Espoon kaupunki "Espoon kaupunkipolun Leppävaara" 2015.

69 Saatsi 2022, 22.

70 Maisala 2008, 134.

71 Hietanen 2008, 73.

72 Maisala 2008, 134.

73 Helsingin Sanomat 13.2.1990: "Tapiolan toimistokaupunki yhdistää työpaikat, vapaa-ajan ja palvelut Rakennus-Ruola houkuttelee yrittäjiä mukaan kiinteistöoptioin".

74 Luoto 2004, 256–257; Maisala 2008, 220.

75 Maisala 2008, 134.

76 Maisala 2008, 132.

77 Maisala 2008, 148.

niiden vaikutuksia kiinteistöjen arvoon.⁷⁸ Metron toteutus ja valmistuminen siirtyivät kuitenkin 2000-luvun puolelle.

1990-luvulla Espoon rakentamista muovasivat uudet kansainväliset ja paikalliset ilmiöt. Brändien merkitys arkkitehtuurissa kasvoi, kun Suomeen saapui useita globaaleja ketjuja.⁷⁹ Yritysidentiteetti alkoi näkyä selkeästi rakennusten muotokielessä ja tilaratkaisuissa, kuten Espooseen vuonna 1996 valmistuneessa Ikea-myylässä.⁸⁰ Ekologiset kysymykset nousivat esiin myös kaupunkisuunnittelussa, ja kestävä kehitys vakiintui tavoitteita kuvaavaksi käsitteeksi.⁸¹ Vuonna 1995 valmistunut Espoon kaupungin viher- ja vapaa-aluejärjestelmä konkretisoi kestävä kehityksen tavoitteita ja oli aikanaan merkittävä erillisselvitys.⁸²

Samaan vuosikymmeneen ajoittui myös urheilun ja vapaa-ajan palveluiden vahvistuminen. Espoon kulttuurikeskus (1989) ja Vesipuisto Serena (1989) edustivat vuosikymmenen vaihteen kulttuuri- ja vapaa-ajan hankkeita.⁸³ Vuonna 1999 valmistunut LänsiAuto Areena (nykyinen Metro Areena) toi Espooseen uudenlaisen monitoimitilan, joka mahdollisti suurten urheilu- ja kulttuuritapahtumien järjestämisen.⁸⁴

78 Maisala 2008, 143.

79 Maisala 2008, 127.

80 Standertskjöld 2011, 108.

81 Maisala 2008, 127–128.

82 Maisala 2008, 141.

83 Maisala 2008, 132.

84 Luoto 2004, 280.

9 Nokian rakennustyöt Keilaniemessä, taustalla Nesteen pääkonttori. 1996 valmistunut Nokian pääkonttorin ensimmäinen vaihe Keilalahdessa ilmentää teknologiaboomin vaikutusta Espoon kaupunkirakenteeseen ja toimitilarakentamisen kasvuun. Kuva: Eero Laamanen 1995, KAMU Espoo.

ARKKITEHTUURI 1979–2000

Rakentamisen prosessi on verrattain hidas. Uusien ideoiden muuntautuminen keskustelusta suunnitelmien kautta toteutukseksi kestää etenkin julkisten rakennusten kohdalla vuosia. Yhteiskunnalliset ilmiöt ikään kuin suodattuvat arkkitehtuuriin viiveellä. Arkkitehtuuri myös vahvistaa ja synnyttää uusia ilmiöitä. Suuri osa 1980-luvun arkkitehtuurissa tavattavista oivalluksista tehtiinkin kansainvälisesti jo 1970-luvun puolella. Vastaavasti 1990-luvulla käyty keskustelu ehti vasta 2000-luvun rakennuksiin.

1970- ja 1980-luvuilla uuden ajattelun suuntaa haettiin lukuisista erilaisista filosofisista viitekehyksistä sekä tieteellisistä ja taiteellisista paradigmaista. Tietoyhteiskunta ja kansainvälistyminen kiihdyttivät utopioiden raukeamista ja uusien ajatusmallien leviämistä.

Tässä pääluvussa käsitellään aikakauden arkkitehtuurin käsitteitä, muotopiirteitä ja niiden ilmenemistä espoolaisessa kontekstissa.

10 Niittykummun paloasema. Kuva: Jyri Vilja 2019, KAMU Espoo.

MODERNI JA POSTMODERNI ESPOOSSA

Tämän selvityksen ensimmäisessä vaiheessa tarkasteltiin yhteensä 1240 aikakauden aikana Espooseen valmistunutta rakennusta. Espoon kaupunginmuseon suorittaman esikarsinnan perusteella näistä valikoitui tarkempaan tarkasteluun 211 kohdetta. Laajassa kohdejoukossa havainnollistuvat kattavasti aikakauden arkkitehtuurin ominaispiirteet ja muotopiirteiden moninaisuus. Tämän selvityksen kohdejoukon suurimmat rakennusryhmät ovat tuotanto- ja toimistorakennukset (62 kpl), päiväkotirakennukset (48 kpl) ja oppilaitokset (32 kpl).

Käsitteistä lyhyesti

Tässä kappaleessa on taustoitettu lyhyesti aikakauden arkkitehtuuriin liittyvää käsitteistöä. Osiossa on hyödynnetty Saatsi Arkkitehtien aiemmin laatimaa, vastaavan aikakauden selvitystä ”Vantaan 1980–1990-lukujen rakennuskannan inventointi ja arvottaminen – Osa 1: KoontumISRakennukset (Saatsi Arkkitehdit 2022)”, jossa on kartoitettu ja taustoitettu kattavasti postmoderniin ja moderniin arkkitehtuuriin liittyviä ismejä. Selvityksessä postmodernismiin liittyvä modernin käsitteistö ymmärretään seuraavasti:

Modernin arkkitehtuurin tunnustetuimmat juuret ovat 1930-luvun funktionalismissa. Sille ominaista oli usko teknologian kykyyn vastata kaikkiin sosiaalisiin ja arkkitehtonisiin tavoitteisiin. Taustalla on ajatus modernista tavoitteenasettelun ideologiana, johon kuului talou-

dessä tuotannon ja valtiossa hallinnon rationalisointi. Tätä seuraten moderni on sellainen rakennus, jonka suunnittelu, suunnittelunohjaus, tuotanto, huolto ja/tai käyttö on tuotanto-tekniS-taloudellisesti rationalisoitua ja valvottua.⁸⁵ Rationaalisuus ymmärretään tässä suppeassa muodossaan, johon sitoutuu ajatus luonnonvarojen päättymättömyydestä. Lähes kaikki suomalainen arkkitehtuuri 1940-luvulta lähtien on modernia.⁸⁶

Modernistista on sellainen arkkitehtuuri, jonka estetiikka kumpuaa sen suunnittelun, tuotannon ja/tai käyttö-tarkoituksen rationalisoinnista. Modernismin tyyli-ihanteet kehittyivätkin alun perin insinööritieteiden piirissä.⁸⁷ Samalla eetokseen sisältyy ajatus hyvän arkkitehtuurin yleispätevyydestä.⁸⁸ Modernismia määrittävät funktio-keskeisyys ja tilaohjelmat, ja modernistinen suunnitteluprosessi on lineaarista, ohjelmakeskeistä ja asiantuntijavetoista.⁸⁹

Modernistinen muotokieli kanonisoiitiin Le Corbusierin inspiroimana CIAM-kongresseissa vuodesta 1928 lähtien. Muotokaanoniin kuuluvat esimerkiksi rakennuksen nostaminen pilarien päälle, tasakatto ja kattopuutarha, sekä kantavista rakenteista vapaat julkisivut ja pohjakaaviot, joita ilmaistaan nauhaikkunoilla ja tilojen avoi-

muutena eli ns. virtaavana tilana.⁹⁰ Vaakasuuntaisen avoimuuden vuoksi modernistinen estetiikka on tyypillisesti horisontaalia. Ihannerakennus on keveä, aineeton, ja teknisen uudenaikaisuutensa tuottamassa epätodellisuudessaan vahvasti kontrastinen ympäristönsä kanssa.

Postmoderni on aikakausi, jolloin modernin kauden aikana luodut rationaalisuuden perusteet ja estetiikka asetettiin kyseenalaisiksi. Keskustelu käynnistyi 1960-luvulla ja oli Suomessa kiivaimmillaan 1980-luvun alussa. Postmoderni keskustelu pyrki laajentamaan suunnittelijaan, suunnittelukohteeseen ja suunnittelutapaan liitettyjä totuttuja rajoja. Keskeisimpiä piirteitä olivat keskustelun alkuvaiheessa hierarkioiden särkeminen, individualismi, parodia ja leikillisuus sekä tapa puhua rakennuksista tuotteina ja mainoksina.⁹¹ Paradigman edetessä keskiöön nousivat ihmisläheisyys ja miljööky-symykset, paikan hengen ja paikallisen rakennusperinnön vaaliminen sekä tunnelmaan ja merkitykseen liittyvät seikat.⁹²

Postmodernismi

Postmodernismi on postmodernin ajan eetosta ja estetiikkaa. Postmodernistinen arkkitehtuuri on lähes aina rakenteeltaan modernia, mutta sen suunnitteluprosessi ja estetiikka ilmaisevat postmoderneja arvoja. Siinä missä modernismi hakee uutta ja universaalia, toimivaa ja tehokasta, postmodernismi hakee jatkuvuutta ja

85 Walsh 1992, 32; ks. modernin määritelmä: <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Historia:moderni>

86 Lahti 2006, 30.

87 Pallasmaa 1979, 22.

88 Koponen 2006, 60.

89 Nevanlinna 1996, 163; Lahti 37–40.

90 Le Corbusier 1927; Lahti 2006, 37–40.

91 Vartola 2014, 36–40.

92 Vartola 2014, 236.

paikallista, tunteellista ja käsitteellistä.⁹³ Tässä selvityksessä postmodernismi rajataan sellaiseen arkkitehtuurikuvastoon, joka ammentaa käsitteellisistä ja/tai historiallisista muotoperusteista. Postmodernismi kytkeytyy pluralismin läpimurtoon.

Postmodernismi on tarkasteluajalle ilmeisin, mutta samalla monimerkityksisin käsite. Aiheesta väitelleen Anni Vartolan mukaan postmodernismi kuvaa laajimmassa merkityksessään ajanjaksoa, joka Suomessa kattoi suunnitteen 1980- ja 1990-luvut, tai asennetta, joka hylkäsi ankaran modernismin. Suppeimmillaan postmodernismilla tarkoitetaan tiettyä rajattujen muotojen ryhmää.⁹⁴

Postmodernismin tutuimpaan muotokieleen kuuluvat ornamentit, eri värien ja muotojen, esimerkiksi erimuotoisten ikkunoiden, yhdistely sekä raidat, ympyrät ja aksentit. Väleistä suosittuja ovat pastellisävyt, erityisesti vaalean sininen ja vaalean punainen. Selkeät arkkimuodot on aseteltu epätyypillisesti ja massaa on rikottu muun muassa vinoilla seinillä, erkkereillä, arkadeilla, kulmatorneilla ja runsasmuotoisilla katoksilla. Postmodernismiin kuuluvat olennaisesti myös historististen teemojen liioittelu ja muuntelu sekä yltiöpäinen runsaus.⁹⁵

11 Espoon kulttuurikeskus Tapiolassa. Kuva: Eero Laamanen 1995, KAMU Espoo.

93 Vartola 2014, 36–40.

94 Vartolan luento TTY:lla 11.2.2020.

95 Standertskjöld 2011, 108.

Historismi

Arkkitehtuurissa historismi ymmärretään ennen kaikkea varhaisempien aikakausien rakentamistapaa hyödyntävien aiheiden käyttönä. Ajatukseen sisältyy oletus siitä, että menneen aikakauden rakentamistavasta on mahdollista pelkistää muotoja sitaateiksi. Historismi edellyttää siis muodon leimautumista tiettyyn aikaan ja sitä seuraavaa tunnistamista. Historistiseksi aihe leimautuu yleensä vasta silloin, kun muotoperinne ei kumpua paikalla olevasta eli kun viittaus on tehnyt kulttuurisen siirtymän. Historistisen arkkitehtuurin viittauskenttä on laaja ja voi ulottua esimerkiksi antiikkiin, keskiaikaan, art decoon tai funktionalismiin. Euroopassa yleisimmin viitattua on antiikin arkkitehtuuri, mutta osansa saavat myös muut aikakaudet. Kaikki historistiset tyylit ovat jossain mielessä monilähteisiä eli eklektisiä.⁹⁶

Tämän selvityksen espoolaisessa kohdejoukossa esiintyy erityisesti medievalistisia eli keskiaikaan viittaavia rakennuksia, kuten Käpy ja Simo Paavilaisen Olarin kirkko ja seurakuntakeskus (1981) sekä arkkitehti Olli Kuusen Leppävaaran kirkko (1979).

Regionalismi ja kontekstualismi

Yksi postmodernin näkyvimmistä paradigmamuutoksista oli paikan ottaminen suunnittelun tietoiseksi lähtökohdaksi. Ajatus paikkasidonnaisten ratkaisujen edullisuudesta ei toki ollut uusi, mutta se oli erityisen näkyvä universalistisen kauden jälkeen.

Alusta lähtien paikasta ammentava arkkitehtuuri jakautui kahteen oppilinjaan: paikallista rakentamisen traditiota rakennustekniikassa tai muotokielessä seuraavaan regionalismiin⁹⁷ sekä modernissa muotokielessä pidättyvään, mutta mittakaavalla, rytmillä tai tilarakenteella paikan erityispiirteitä jatkavaan tai historialliseen perintöön viittaavaan kontekstualistien koulukuntaan. Kontekstualisteille tärkein on ympäristön nykytilanne, ja puheessa viitataan tiiviisti 'paikan henkeen' eli 'genius lociin'.⁹⁸ Molemmissa piireissä käytetään myös mieluusti perinteisiä rakennusmateriaaleja. Näistä kontekstualistinen oppilinja hyväksyttiin Suomessa laajemmin, erityisesti Juhani Pallasmaan laajan kirjallisen tuotannon vaikutuksesta.

Sekä regionalististen että kontekstualististen arkkitehtuurikohteiden tunnistamista haastaa se, että molemmat suunnitteluperiaatteet estetisoitiin pian tyyli-suunniksi, joita toistettiin eri puolilla maata vapaasti ja riippumatta paikan ominaisuuksista.

⁹⁷ Regionalismin tunnetuin piiri on ns. Oulun koulu.

⁹⁸ Genius locia teki arkkitehtuurin viitekehityksessä tunnetuksi mm. norjalainen arkkitehti Christian Norberg-Schulz.

12 Espoonlahden kirkko on esimerkki regionalistisesta muotokielestä. Kuva: Eero Laamanen 1995, KAMU Espoo.

Rationalismi

1980-luvun rationalismi keskittyi tilaohjelmiin ja rakennusosavakiointiin ja suosi lasia, terästä ja betonia. Suomessa estetiikkaan kuuluvat puhtaaksimuuratut julkisivut, tehokas tilajärjestys ja ehdottoman suorakulmainen koordinaatisto. Suosituinta rationalismi on ollut teollisuusrakentamisessa. Selvityksen kohdejoukosta rationalistinen rakennus on esimerkiksi Juhani Kataisen suunnittelema Orionin toimintakeskus (1984).

Strukturalismi

Strukturalismi kehittyi 1960-luvulta alkaen ja korostaa järjestelmäajattelua ja näkymättömiä rakenteita.⁹⁹ Käytännössä moduuliverkko nousi arkkitehtuurin lähtökohdaksi. Arkkitehtuurissa strukturalismi näkyy rungon korostamisena, paljaina teräsrakenteina ja suorakulmaisen verkoston suosimisena kaikilla mittakaavatasoilla.

Konstruktivismi

Konstruktivismi nousi taideteorianä esiin Venäjän vallankumouksen aikaan 1913–1925. Arkkitehtuurissa se nähtiin aluksi isminä, jossa toteutettiin vain rakennuksen funktion kannalta ehdottomasti välttämättömiä rakenteita.¹⁰⁰ Käytännössä konstruktivismissa kantavia rakenteita pyrittiin liioittelemaan ja pelkistämään niitä geometrisiksi muodoiksi. Rakenteeseen saatettiin liittää myös dynaamisia, liikkuvia osia. Tunnetuimpiin suunnit-

telmiin kuuluu Vesnin-veljesten kilpailuehdotus Leningradskaja Pravdan tornirakennukseksi (1923–1924).

1960- ja 1970-lukujen progressiohakuisessa Suomessa venäläisten vallankumouksellinen arkkitehtuuri sai laajaa tартtumapintaa. 1980- ja 1990-luvulla konstruktivismi toistui suunnitteluideologian lisäksi historistisena estetiikkana, joka ammensi suoraan venäläisen vallankumousajan lennokkuudesta.¹⁰¹

Dekonstruktivismi

Dekonstruktivismiin kuuluu äärimmäinen yksilöllisyys. Tyyli inspiroituu venäläisestä konstruktivismista, mutta liioittelee sitä "hajoavaan" suuntaan. Ilmaisua on runsasta, mutta ilman historiallisia aiheita. Muotoja pirstomalla, pintoja viistoamalla ja linjoja leikkaamalla pyritään eroon talomaisuudesta. Rakennukset näyttävät usein kaaosmaisilta ja teknisesti mahdottomilta.¹⁰² Suomessa voi tavata dekonstruktivismista innoittuneita mutta varovaisia versioita.

99 Seppänen 2002, 65.

100 Tietz 2000, 115.

101 Koho 2003, 186.

102 Tietz 2000, 92, 93, 112; Curtis 1992, 17.

13 Orionin toimintakeskus on esimerkki rationalistisesta muotokielestä. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

High-tech

High-tech ei ole samassa mielessä taideteoreettinen termi kuin esimerkiksi strukturalismi tai konstruktivismi. High-tech on yleiskäsite futuristisesti ja radikaalin teknisesti suuntautuneista rakennuksista, joissa painotetaan tekniikan estetiikkaa.¹⁰³ Utopismia korostetaan lasi- ja teräsmateriaaleilla. Ismin esikuvana on Pariisin Centre Pompidou (1977), jonka suunnitellut Richard Rogers ja Renzo Piano. Rakennuksessa näkyvät jo tyylin omimmat piirteet: korostettu teräksinen rakenneristikko sekä kirkkailla väreillä osoitetut sisäisen liikenteen ja talotekniikan linjat ja turvallisuusvarusteet.¹⁰⁴

Lasiarkkitehtuuri

Ludwig Mies van der Rohe kokeili lasivoittoisia julkisivuja Yhdysvalloissa jo 1950-luvulla. Uudelleen lasisia julkisivuja suunniteltiin 1980-luvulla, mainittakoon muun muassa Jean Nouvelin ja Sir Norman Fosterin arkkitehtuuri. Esimerkkinä tästä on Fosterin suunnittelema Stanstedin lentokenttä, joka valmistui vuonna 1990. Alusta alkaen tyylin omaksuivat suuryritykset, joilla oli kiinnostusta suurten lasimonumenttien statusarvoon, joskin lasia perusteltiin avoimuuden ja 'yhteiskunnan läpinäkyvien rakenteiden' mielikuvilla sekä lasitoimistossa istuvan "suoralla yhteydellä luontoon".¹⁰⁵ 1990-luvulta alkaen lasi-teräs-arkkitehtuuriin kuuluivat lasiset verhojulkisivut. Nämä tosin avautuivat luonnon asemes-

ta useammin kaupunkiin ja moottoriväylille, ja 'rakenteiden paljastamisen' asemesta peilasivat ympäristöään.

Orgaaninen modernismi

Orgaanisen modernismin sateenvarjon alle on aseteltu kaikkea sitä toisen maailmansodan jälkeen suunniteltua arkkitehtuuria, jossa rakennuksen muoto poikkeaa modernismille ominaisesta suorakulmaisuudesta. Leimallisia sanoja ovat muoto, yksilöllisyys ja paikka.¹⁰⁶ Suomessa tämän arkkitehtuurin keskiössä on usein luonnonmuotolähtöinen, vapaasti mallinnettu tila. Orgaaninen modernismi liitetään Alvar Aallon ja Eero Saarisen, ja myöhemmin myös Raili ja Reima Pietilän sekä Timo ja Tuomo Suomalaisen tuotantoihin.

Elementarismi

Kubismi on taidesuuntaus, jossa näkyvän maailman muodot palautetaan geometrisiksi perusmuodoiksi.¹⁰⁷ Elementarismi on uusplastisismiin kuuluva suuntaus, jossa sama hahmotusperinne muutetaan arkkitehtuuriksi. Uusplastisismissa muodot ja värit sidotaan funktio-perusteisiin, ja käytännössä tyyliin kuuluvat vain suorat pysty- tai vaakalinjat, päävärit ja harmaaskaala. Elementarismissa mukaan otetaan myös diagonaalilinjat. Ensimmäisenä uusplastisismia arkkitehtuuriin sovelsi De Stijl -ryhmä Hollannissa.¹⁰⁸

Elementaristinen arkkitehtuuri muodostuu tyypillisesti kuutioista ja toisiaan leikkaavista suorakulmaisista ta-soista. Suomalaisessa 1900-luvun lopun arkkitehtuurissa fragmentointi tehdään hajottamalla rakennusmassa säleiksi ja asettelemalla se maastoon polveilevasti. Sälesommitelmilla korostettiin rakennuksen toimintojen eri hierarkia-asteita "ajan mukaisin keinoin", ilman suoria historiallisia viittauksia.¹⁰⁹

Ekspressionistinen modernismi

Ekspressionismi tunnistettiin omaksi ilmaisuperiaatteekseen jo 1900-luvun alussa, ja ekspressionistista muotoilua esiintyi pitkin 1900-lukua. Suuntaukseen kuuluvat voimakkaat, tehokasta vaikuttavuutta tavoittelevat muodot ja niiden usein pienipiirteinen koristelu.¹¹⁰ Suomessa voimakasta, abstrahoivaa geometriaa alettiin käyttää erityisesti 1990-luvulla. Monissa tuon ajan töissä toisiaan leikkaavilla geometrisilla muodoilla ja yksivärisillä väripinnoilla luodaan tasapainoa hakeva yleisote.

103 Seppänen 2002, 61.

104 Tietz 2000, 79.

105 Tietz 2000, 77–78; Koho 2001, 117–124.

106 Mukala 1999, 19.

107 Tietz 2000, 114.

108 Tietz 2000, 115.

109 Saatsi 2022, 42.

110 Tietz 2000, 113.

Pluralismin aika

1980- ja 1990-lukuja on arkkitehtuurin historiassa luonnehdittu monimuotoisuuden aikakaudeksi.¹¹¹ Yhteiskunnallisella tasolla siirryttiin kohti yksilöllisempää ja moniarvoisempaa kulttuuria, mikä vaikutti myös rakennettuun ympäristöön ja sen suunnitteluperiaatteisiin. Yhtenäiskulttuurin mureneminen, vapaa-ajan lisääntyminen ja yksilöllisyyden korostuminen edellyttivät aiempaa monipuolisempaa suunnittelua niin arkkitehtonisesti, toiminnallisesti kuin esteettisesti. Pluralismi merkitsi pohdintoja siitä, mitä tarpeita arvostetaan, kenelle suunnitellaan ja miten rakennetaan.¹¹² Puhuttiin niin sanotusta "yksilöllisestä mosaiikkikulttuurista", joka korosti erilaisten käyttäjätarpeiden huomioon ottamista suunnitteluprosessissa.¹¹³

Arkkitehtuurin kentällä pluralismi ilmeni erityisesti tyyllisessä kirjavuudessa. Modernistiset periaatteet kyseenalaistettiin, ja niiden tilalle nousi pyrkimys muotokielen moninaisuuteen, historiallisiin viittauksiin ja jopa tietynlaiseen liioitteluun. Arkkitehtuurissa "enemmän oli enemmän", ja aikakaudelle oli ominaista eri materiaalien, väriteemojen, tyylikausien ja typologioiden yhdistely. Tähän liittyi myös taloudellisen nousukauden myötä vahvistunut materialismi, joka näkyi erityisesti kaupallisessa rakentamisessa.¹¹⁴

Runsas ja eklektisyys näkyvät usein kaupallisissa rakennuksissa, kuten kauppakeskusten, liikerakennusten ja huoltoasemien arkkitehtuurissa. Esimerkiksi vuonna 1991 valmistunut Kiinteistö Oy Mankkaantien liiketalo, jonka on suunnitellut Arkkitehtuuritoimisto Simo Järvinen, ilmentää aikakauden tyypillisiä piirteitä: se yhdistelee eri tyyllisiä elementtejä ja materiaaleja muodostaen arkkitehtonisesti näyttävän ja kaupallisesti tunnistettavan kokonaisuuden.

Pluralismi ei kuitenkaan rajoittunut vain visuaaliseen ilmaisuun, vaan se ilmeni myös suunnittelun periaatteissa. Arkkitehtuurin lähtökohtia alettiin tarkastella yhä enemmän paikallisuuden, käyttötarkoituksen ja kohderyhmien erityispiirteiden kautta. Tämän kehityksen seurauksena syntyi rakennuksia, jotka korostivat yksilöllisyyttä, muunneltavuutta ja erottuvuutta – piirteitä, jotka poikkesivat aikaisemmista yhdenmukaisuuden ja standardoinnin ihanteista.¹¹⁵

Pluralismi ei ole yhtenäinen tyyliuunta, vaan ilmentää monimuotoisuuden korostumista yhteiskunnassa ja sitä kautta myös arkkitehtuurissa.

14 Kiinteistö Oy Mankkaantien liiketalo on esimerkki monimuotoisesta, useita eri arkkitehtonisia teemoja ja elementtejä yhdistelevästä rakennuksesta. Kuva: Jyri Vilja 2021, KAMU Espoo.

111 Komonen 1980, 22; Vartola 2014, 69.

112 Koho 2001, 36–43.

113 ibid.

114 Standertskjöld 2011, 108.

115 Koho 2001, 36–43.

Ominaispiirteet ja ilmeneminen

Aikakauden alkupuoli

Kun tarkastellaan ajanjaksoa 1970-luvun loppupuolelta 1980-luvun puoliväliin saakka, espoolaisesta rakennuskannasta nousee esiin runsaasti rakennuksia, joissa on tunnistettavissa rationalistisia ja regionalistisia piirteitä.

Rationalismi toimi vastapainona leikkisälle postmodernismille.¹¹⁶ Tyyliuunnassa pyrittiin säännönmukaisuuteen, suosittiin kuutiomaista muotokieltä ja hyödynnettiin rakentamisen standardointia. Rakenteellisesti ja visuaalisesti yhtenäisiä ratkaisuja haettiin muun muassa esivalmistetuilla rakennusosilla. Erityisesti kaakelilaattaelementit, joita valmistettiin teollisesti valmiiksi asennettaviksi, sekä tiililaatat, muodostuivat aikakaudella yleisiksi julkisivumateriaaleiksi.¹¹⁷

Kohdejoukon espoolaisille rationalistisille rakennuksille ovat tyypillisiä kellertävällä keraamisella laatoituksella verhoillut julkisivut, näkyviin jätetyt elementtisaumat, nauhaikkunat sekä yksinkertainen ja pelkistetty massoittelu. Espoon keskus toimii esimerkkinä alueesta, jonka rakennuskanta ilmentää näitä ratkaisuja erityisen selkeästi.

Selvityksessä tarkasteltavan kohdejoukon rakennuksista rationalistisia piirteitä on havaittavissa erityisesti toimisto- ja liikerakennuksissa, jotka ovat valmistuneet 1980-luvun aikana. Näissä rakennustyypeissä suunnitte-

lun painopiste oli usein selkeissä toiminnallisissa järjestelmissä ja taloudellisesti tehokkaissa toteutustavoissa, jotka synnyttivät yksinkertaisia mutta arkkitehtonisesti harkittuja kokonaisuuksia.

Samaan aikaan 1980-luvulla rakennettiin myös regionalistisia rakennuksia. Suomessa tunnetuimpia regionalisteja olivat Raili ja Reima Pietilä ja niin kutsuttu ”Oulun koulu”. Tämän selvityksen kohdejoukossa regionalismi näkyy erityisesti uskonnollisissa rakennuksissa, kuten Leppävaaran kirkossa. Kirkko sijaitsee kallioisella mäellä, ja paikan henkeä kunnioittaen kirkon massoittelu mukailee maaston muotoja. Yleisilmeeltään medievallisen rakennuksen julkisivuarkkitehtuurissa on historistisia viittauksia perinteiseen kirkkoarkkitehtuuriin. Pietilöiden regionalismia kohdejoukossa edustaa Tapiolan kukkatalo (1981), joka muodostaa kokonaisuuden viereen rakennetun asuinkerrostalon kanssa.

15 Toimistotalo 3 Espoon keskuksessa on esimerkki rationalistisesta muotokielestä. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

16 Leppävaaran kirkko on esimerkki regionalistisesta muotokielestä. Kuva: Jyri Vilja 2019, KAMU Espoo.

¹¹⁶ Tietz 2000, 94–95..

¹¹⁷ Standertskjöld 2011, 126.

Tutuinta postmodernismia

Suunnilleen aikakauden puolivälissä (noin 1985–1995) valmistuneiden espoolaisten rakennusten arkkitehtuuri edustaa usein tunnistettavinta, ilmeisintä postmodernismia.

Ajanjaksolla valmistuneiden rakennusten julkisivuarkkitehtuurille on ominaista koristeellisuus ja klassinen monumentaalisuus. Tyypillistä oli tyylien lainailu eri aikakausilta, leikkisyys, pastellisävyt julkisivuissa ja geometristen muotojen toisto massoitelluissa.¹¹⁸

Leikkisää postmodernismia edustavat kohdejoukossa erityisesti päiväkodit, joissa muotokieli, värit ja mitta-kaava saatettiin sovittaa käyttäjälähtöiseen arkkitehtuuriin. Aikakauden päiväkodeille tyypillisiä yksityiskohtia ovat tornimaiset ulokkeet sekä viirit. Hyvänä esimerkkinä ajalle tunnusomaisesta päiväkotisuunnittelusta on tämän selvityksen kohdejoukossa mukana oleva Toppelundin päiväkoti. Vuonna 1991 valmistuneen rakennuksen on suunnitellut Arkkitehtitoimisto Käpy ja Simo Paavilainen.¹¹⁹

Toppelundin päiväkodissa kiinnittää huomiota erityisesti monimuotoinen kattomuotoilu, jossa yhdistyvät pulpettikatot, harjakatot ja kaarikatot. Julkisivumateriaaleina on käytetty valkoista kalkkihiekkatiiltä ja valkoiseksi maalattua lautaa, joiden avulla on pyritty luomaan mielikuvia kesäisestä uimahuoneesta tai rantapaviljongista sekä talvisin jäävuoresta. Sisäänkäynnejä on korostettu

punaisella värillä. Leikkisyys ilmenee massoitellussa, värivalinnoissa ja julkisivujen jäsentelyssä. Ikkuna-aukutus on sovitettu lapsen mittakaavaan: ikkunat ulottuvat matalalle ja pienemmät aukot on sijoitettu lasten katsekorkeudelle, mikä tekee rakennuksesta lapsille helposti lähestyttävän ja mittasuhteiltaan inhimillisen.¹²⁰

Postmodernistisen arkkitehtuurin tunnusomaisia piirteitä edellä mainittujen lisäksi ovat keskeissymmetriset julkisivusommitelmat ja selkeiden arkkimuotojen käyttö tavanomaisesta poikkeavalla tavalla. Ajanjaksolle olivat tyypillisiä etenkin näyttävät sisäänkäynnit katoksineen.

120 *ibid.*

17 Toppelundin päiväkoti on tunnistettavasti postmodernistinen päiväkotirakennus. Arkkitehtitoimisto Käpy ja Simo Paavilainen, 1991. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

18 Karakallion monitoimitalossa on ajalle ominainen, keskeissymmetriaa hyödyntävä sisäänkäyntikatokas. Arkkitehtitoimisto Nurmela-Raimoranta-Tasa, 1987. Kuva: Jyri Vilja 2022, KAMU Espoo.

Kohti 2000-lukua

1990-luvun loppupuolella, uuden vuosituhanen hämmöittäessä, alkoi rakennusten arkkitehtuurissa näkyä uusia, tunnistettavia ominaispiirteitä.

High tech -arkkitehtuurin esikuvana voidaan pitää vuonna 1977 valmistunutta Centre Pompidou'ta Pariisissa.¹²¹ Suuntaus alkoi kuitenkin näkyä Suomessa selkeämmin vasta 1990-luvun puolella. High tech -arkkitehtuuri liittyy vahvasti teknologiabuumiin, rakennusalan uusiin tekniisiin innovaatioihin ja futuristiseen ajatteluun. Rakennusten muotokielessä tämä näkyi esimerkiksi teräsrakenteiden korostamisena sekä laajojen, ympäristöä heijastavien lasipintojen käyttönä. Lasiarkkitehtuuria pidettiin vastakohtana paikan hengestä ammentavalle arkkitehtuurille. Sen avulla arkkitehdit tavoittelivat eräänlaista ideamaailmaa, jossa muodot menettävät tehtävänsä. Rakennuksen haluttiin olevan autonominen: sen identiteettiä ei sisälly kulttuurisia merkityksiä eikä viittauksia paikallisuuteen. Historiattomuus loi samalla ajattomuuden ja ikuisuuden utooppisen lumon.¹²²

Aikakauden ihanteet kiteytyvät vuonna 1996 valmistuneessa Nokian pääkonttorissa, jonka suunnitteli Arkkitehtitoimisto Helin & Siitonen. Rakennuksessa on runsaasti heijastavaa lasipintaa, näkyviä teräsrakenteita ja uutena innovaationa siinä käytettiin ensimmäistä kertaa Pohjoismaissa kaksoisjulkisivuratkaisua.¹²³

2000-lukua kohti siirryttäessä rakennuksille on ominaista myös pienimittakaavaisuus. Rakennuksissa käytettiin puuverhoiluja julkisivuja ja ikkunoiden ja pohjamuodon jäsentely oli usein epäsymmetristä. Samaan aikaan myös ekologiset kysymykset alkoivat herätä, mikä heijastui arkkitehtuuriin. Rakennusten muotokielessä on havaittavissa jonkinlaista kotoisuutta sekä inhimillisyyttä. Puun suosio etenkin julkisessa rakentamisessa kasvoi. Monesti rakennuksen ulkoarkkitehtuuri sai dualistisen luonteen: puisilla julkisivuilla toteutettiin intiimejä pihamiljöitä, mutta katukuva säilyi yhä edelleen tiilisenä.¹²⁴

Nöykkiöön vuonna 2000 valmistuneen Mäntykappelin, jonka on suunnitellut Arkkitehtitoimisto Kaira-Lahdelma-Mahlamäki Ky, julkisivuarkkitehtuurissa on havaittavissa vuosituhanen vaihteen suunnitteluihanteita. Rakennuksessa on tähdenmuotoinen pohjaratkaisu sekä näennäisen sattumanvaraisesti asemoitu, kooltaan vaihteleva julkisivuaukotus. Julkisivussa on hyödynnetty vahvaa kontrastia eri ulkoseinäpintojen välillä. Muita kohdejoukon esimerkkejä aikakauden loppupuolelle ominaisista rakennuksista ovat muun muassa Auroran kappeli (2000) Lippajärvellä sekä Espoon Tuomiokirkon seurakuntatalo (1995) Pappilanmäellä. Näitä rakennuksia yhdistää kollaasimainen jäsentely, jossa arkkitehtoniset elementit ja osat yhdistyvät harkituksi, mutta visuaalisesti monimuotoiseksi kokonaisuudeksi.

19 Nokian pääkonttori Keilaniemessä on esimerkki lasiarkkitehtuurista. Kuva: Jyri Vilja 2017, KAMU Espoo.

20 Mäntykappelin julkisivuarkkitehtuurissa on havaittavissa vuosituhanen vaihteen suunnitteluihanteita. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

121 Tietz 2000, 79.

122 Koho 2001, 117-124.

123 Helin 1998, 24-25.

124 Koho 2001, 81.

KOHDERAKENNUKSET RAKENNUSTYYPIT

Hoiva

Rekisterin mukaan Espooseen on rakennettu vuosien 1979–2000 aikana 44 hoivarakennusta. Kategoriaan kuuluvat lastenkodit, koulukodit, kehitysvammaisten hoitolaitokset, loma-, lepo- ja virkistyskodit, terveydenhoidon erikoislaitokset, terveyskeskukset, muut sairaalat, muut sosiaalitoimen rakennukset, muut huoltolaitosrakennukset, muut terveydenhoitorakennukset sekä vanhainkodit. Espoon kaupungin museon tätä selvitystä varten tekemän esikarsinnan jälkeen aikakauden hoivarakennuksista on valittu tarkempaan tarkasteluun 11 kohdetta.

Suomen terveydenhuolto uudistettiin asetuksin 1900-luvun puolivälistä alkaen. Vuonna 1972 voimaan tullut kansanterveyslaki velvoitti terveyskeskusverkon rakentamiseen, mikä toteutettiin seuranneiden 20 vuoden aikana.¹²⁵ Samalla sairaaloilta vaadittiin yhä suurempaa tehokkuutta. Suunnittelua ohjaavat toiminnallisuus, muuntojoustavuus ja lääketieteen vaatimukset, ja 1990-luvulta alkaen myös käyttäjä on otettu vahvasti mukaan tilojen suunnitteluun, kun tilojen on haluttu toiminnan lisäksi olevan myös viihtyisiä työympäristöjä.¹²⁶

¹²⁵ Ihatsu 2014, 11–14.

¹²⁶ Ravantti 1/2007.

21 Kaisankoti, Bodomintie 37, Röylä. Paatela-Blomstedt-Pet Michael, 1986. Kuva: Jyri Vilja 2012, KAMU Espoo.

22 Kaisankoti, Bodomintie 37b, Röylä. Paatela-Blomstedt-Pet Michael, 1986. Kuva: Jyri Vilja 2012, KAMU Espoo.

23 Kaisankoti, Bodomintie 37c, Röylä. Paatela-Blomstedt-Pet Michael, 1986. Kuva: Jyri Vilja 2012, KAMU Espoo.

24 Olarin palvelukeskus, Friisinkalliontie 10, Olari. Arkkitehtitoimisto Pekkala-Seppänen-Mikkilä Oy, 2000. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

Espoossa oli 1980- ja 1990-luvuilla toiminnassa kolme sairaalaa: Muuralan sairaala (1920), Jorvin sairaala (1976) ja Puolarmetsän sairaala (1977). 1980- ja 1990-luvulla terveysasemien määrää lisättiin. Uusia terveysasemia olivat muun muassa Leppävaaran terveysasema (1984), Espoonlahden terveysasema (1991), Matinkylän terveysasema ja sosiaalikeskus (1992).¹²⁷

Vanhusten laitoshoidon perinne on ollut Suomessa vahva 1800-luvulta alkaen. Avohuoltojärjestelmä eli kunnallinen kotipalvelu rakennettiin 1960-luvulla. Kansanterveyslain astuttua voimaan 1972 kotona selviytymättömät vanhuksat vietiin vuodeosastoille. 1980-luku oli palveluasumisen ja siihen liittyvien palvelutalojen rakentamisen kulta-aikaa. Mallissa vanhukselle tarjottiin yksityistä asumista, jota turvasi päivystävä erikoisapu. Järjestelmää on sittemmin pyritty purkamaan ja panostamaan kotihoitoon.¹²⁸ Espooseen valmistui 1980-luvulla muun muassa Leppävaaran palvelutalo (1981), Soukan palvelutalo (1989), Kivenlahden palvelutalo (1999).¹²⁹

¹²⁷ Alppivuori, 2020.

¹²⁸ Kokko & Valtonen 2008, 12–13.

¹²⁹ Alppivuori, 2020.

25 Leppävaaran terveysasema, Konstaapelinkatu 2, Leppävaara. Scanark Oy, 1984. Kuva: Jyri Vilja 2019, KAMU Espoo.

26 Matinkylän terveysasema ja sosiaalikeskus, Matinkatu 1, Matinkylä. Arkkitehtitoimisto Suomalainen Ky, 1992. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

27 Merisaappaan koulu (Asuntolat, vanhusten palvelut), Merisaapas 6, Espoonlahti. Arkkitehtitoimisto Kirsti & Egil Nordin, 1986. Kuva: Jouni Laitila 2002, KAMU Espoo.

28 Merisaappaan koulu (Lastenkodit, koulukodit) Merisaapas 6b. Arkkitehtitoimisto Kirsti & Egil Nordin, 1986. Kuva: Jouni Laitila 2002, KAMU Espoo.

29 Suvelan lähipalvelukeskus, Sokinsuonkuja 4, Espoon keskus. Arkkitehtuuritoimisto Tuominen, 1989. Kuva: Jyri Vilja 2021, KAMU Espoo.

30 Maarintalo, Sähkömiehentie 3, Otaniemi. Arkkitehtitoimisto Björn Krogus, 1992. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

31 Kivenlahden palvelutalo, Tyrskyvuori 6, Espoonlahti. Arkkitehtitoimisto Erkki Salmi Oy, 1999. Kuva: Jyri Vilja 2016, KAMU Espoo.

Hotellit

Espooseen on rakennettu vuosien 1979–2000 aikana rekisterin mukaan yksi hotelli, joka kuuluu kategoriaan hotellit ja muut majoitusliikerakennukset. Se on esikarsinnan jälkeen valittu mukaan tässä selvityksessä tehtyyn tarkempaan tarkasteluun.

Hotelli- ja ravintolarakennukset liittyvät matkailun kehittymiseen. Matkailu kasvoi tarkasteluajalla voimakkaasti: kansainväliset lentomatkat lisääntyivät 20 vuodessa vuoden 1980 2,1 miljoonasta vuoden 2000 7,6 miljoonaan.¹³⁰ Enemmistön lennoista tekivät suomalaiset, mutta matkailu kohdistui myös Suomeen ja lisäsi hotellitarvetta. Lisäksi erityisesti 1980-luvun kasvulukuihin liittyy yleinen ostovoiman lisääntyminen, matkailupalvelujen monipuolistuminen sekä tehokas markkinointi. Vastauksena kysyntään hotellit kehittivät varustelutasoaan, saavutettavuutta, liikemiespalveluja kuten kokoushuoneita sekä houkuttimia kuten kylpylöitä ja ravintoloita.¹³¹

¹³⁰ Vahtola 2005, 432–433.

¹³¹ Lankinen 1991, 3–5; Lindholm 1991, 7–8.

32 Radisson Blu Hotel Espoo, Otaranta 2, Otaniemi. Arkkitehtitoimisto B. Casagrande & Co., 1980. Kuva: Jyri Vilja 2018, KAMU Espoo.

Huoltoasemat

Huoltoasemarakennuksia on listattu rekisterissä kulku-neuvojen suoja- ja huoltorakennukset-kategoriaan, joita on rekisterissä 1979–2000 yhteensä 100 kappaletta, sekä muut liikenteen rakennukset -kategoriaan, joita rekiste-rissä 1979–2000 yhteensä viisi kappaletta. Espoon kau-punginmuseon tekemän esikarsinnan jälkeen rakennus-joukosta on valittu yksi huoltoasema tässä selvityksessä tehtyyn tarkempaan tarkasteluun.

Maantieliikenteen kasvu toi teiden varsille huoltoase-mat. Ensimmäinen kahta kaupunkia yhdistävä mootto-ritie valmistui Helsingin ja Hämeenlinnan välille vuonna 1992.¹³²

Liikenteen rakennusten arkkitehtuuria ohjaa tuotanto-rakennusten tapaan käytäntö. Tehokkaaseen käyttöön suunnitelluissa rakennuksissa seurataan usein pidäk-keettömästi insinöörimäistä suunnitteluperiaatetta toi-minnan ensisijaisuudesta. Pelkistetyimmillään liiken-teen rakennukset ovat ikään kuin toimintamatriisinsa teräkseen sovitettuja malleja.

Toisaalta henkilöliikennettä palvelevissa kohteissa viih-tyisyys ja orientaatio saatetaan ottaa hyvinkin näkyväksi suunnitteluperiaatteenksi. Maantienympäristössä huolto-aseman elinehto on autoilijan huomio, ja räikeät valot havahduttavat. 1990-luvulla alettiin kuitenkin kunnioit-taa myös maiseman ja rakennusten sopusointua.¹³³

Huoltoasemat, huoltotilat ja kahviot alkoivat yleistyä polttoainepisteillä 1950-luvulla. 1980-luvulla alkoi jake-luasemien ja kauppakeskusten yhteistyö nousukauden ja kulutusjuhlan imussa. Bensa-asemien oheispalvelut ylsivät lopulta tarjonnan pääosaan. Yksilölliset asemat palasivat suosioon persoonallisia kulutusvalintoja ko-rostavassa ajassa. Laki vapautti huoltamoiden myyn-tivalikoimat vuonna 1991 ja elintarvikemyymälöitä perustettiin vauhdilla. Monet huoltohallit muutettiin marketeiksi. S-ryhmän ABC! perustettiin 1998, mutta sen vaikutus konkretisoituu vasta 2000-luvun huoltamoark-kitehtuurissa.¹³⁴

33 Teboil Kivenlahti, Marinportti 1, Espoonlahti. Arkkiteh-tuuritoimisto Raimo Salminen, 1997. Kuva: Tryggve Gestrin 2021, KAMU Espoo.

132 Nenonen 2017, 197–227.

133 Niskanen, 2024.

134 ibid.

Infra

Tässä selvityksessä teollisuuden tuotantorakennukset, liikenneinfrastruktuurin rakennukset ja kunnallistekniikan rakennukset on käsitelty yhtenä kokonaisuutena. Rekisterin mukaan Espooseen on rakennettu vuosien 1979–2000 aikana 322 infrastruktuuriin liittyvää rakennusta, joiden kategoriaan kuuluvat rautatie- ja linja-autoasemat, voimalaitosrakennukset, yhdyskuntatekniikan rakennukset, tietoliikenteen rakennukset, muut liikenteen rakennukset ja pysäköintitalot. Espoon kaupunginmuseon tätä selvitystyötä varten tekemän esikarsinnan jälkeen aikakauden infrastruktuuriin liittyviä rakennuksia valittiin tarkempaan tarkasteluun neljä kohdetta.

Teollisuusrakennuksiin kuuluvat teollisuuden tuotanto- ja varastorakennukset. Teollisuusrakennuksiin kuuluu tyypillisesti myös toimistotiloja sekä tuotannon lastaus-alueet.¹³⁵ Teollisuusarkkitehtuurille erityisen ominaista on sen alisteisuus rakennuksen käyttötarkoitukselle. Tarve muovata tiloja tuotannon ehdoilla edellyttää rakenteilta muuntojoustavuutta, mikä johti jo varhaisessa vaiheessa suurien jänneväliden yleistymiseen.¹³⁶

Liikenteen rakennuksia ovat liikenne- ja kuljetusalan sekä tieto- ja viestintätekniikan rakennukset. Rakennustyyppeihin kuuluvat asemarakennukset ja terminaalit, ammattiliikenteen kaluston suoja- ja huoltorakennukset, pysäköintitalot ja -hallit, kulkuneuvojen katokset,

¹³⁵ Saatsi 2023, 23.

¹³⁶ Helander & Rista 1987, 179.

34 Kilon asema, Kilonkuja 4, Kilo. Sito Oy, 1988. Kuva: Jyri Vilja 2020, KAMU Espoo.

35 Vernonin lämpökeskus, Perikkaantie 10, Leppävaara. Arkkitehti Erkko Virkkunen, 1985. Kuva: Jyri Vilja 2022, KAMU Espoo.

36 Koy Trillaparkki, Trillakatu 6, Kilo. Arkkitehtitoimisto Jarmo Pulkkinen Oy, 1997. Kuva: Jyri Vilja 2021, KAMU Espoo.

datakeskukset ja laitetilat sekä tietoliikenteen rakennukset. Muita liikenteen rakennuksia ovat esimerkiksi luotsi- ja majakka-asemat, tulli- ja taksiasemat sekä liikenteen ohjauskeskukset.¹³⁷

Liikenteen rakennuksiin liittyvät erottamattomasti niitä ympäröivät liikennerakenteet: huolinta-alueet sekä tie- ja tietoverkostot. Kasvavan ja monimutkaistuvan liikenteen rakentaminen muutti suomalaisen maiseman 1900-luvun aikana.

Suomessa rakennettiin eniten vesitorneja 1960- ja 70-luvuilla osana vesijohtoverkon kehittämistä. Maan varaan rakennetut ylävesisäiliöt tai riittävän korkeiden maastonkohtien puuttuessa vesitornit ovat harvoja vesihuolosta selvästi ulospäin näkyviä osia. Suomen oloissa vesitornit on havaittu tarpeelliseksi erityisesti vesilaitosten toimintavarmuuden vuoksi ainakin kaupungeissa ja suurimmissa taajamissa. Suomessa vesitornit ovat valtaosin betonisia. Suomessa on käytetty sekä rakenteeltaan että ulkonäöltään hyvinkin erilaisia ja monipuolisia ratkaisuja, minkä myös ulkomaiset asiantuntijat ovat noteeranneet myönteisesti.¹³⁸ Muita Espooseen valmis-
tuneita vesitorneja ovat Lakiston vesitorni (1959), Haukilahden vesitorni (1968) ja Otaniemen vesitorni (1971).

137 Tilastokeskus, luokitukset 2025.

138 Juuti, 2023.

37 Sammalvuoren vesitorni, Nöykkiönkatu 6, Saunalahti. MV-konsultit, 1993. Kuva: Jyri Vilja 2023, KAMU Espoo.

Liikerakennukset

Espooseen on rakennettu vuosien 1979–2000 aikana rekisterin mukaan 148 liikerakennusta, joihin kuuluvat kauppavarastot, liike- ja tavaratalot, kauppakeskukset, myymälähallit, myymälärakennukset, ravintolat, ruokalajat ja baarit. Espoon kaupungin museon tätä selvitystyötä varten tekemän esikarsinnan jälkeen aikakauden liikerakennuksia valittiin tarkempaan tarkasteluun 19 kohdetta.

Ostoskeskukset yleistyivät Suomessa jo 1950-luvulla. Ensimmäiset ostoskeskukset olivat yksi- tai kaksikerroksisia, yleensä atriummaisesti jäsennettyjä erillisten liikehuoneistojen kokonaisuuksia, joissa liiketilasta toiseen siirryttiin ulkokautta, usein katettua käytävää pitkin. Pysäköintialueet sijaitsivat ulkona, ja käyttäjäyritys omisti tyypillisesti oman liiketilansa.¹³⁹

Vuonna 1969 valmistunut, Aarne Ervin suunnittelema Heikintori oli Suomen ensimmäinen kokonaan katettu ostoskeskus ja sitä voidaan Suomen nykyaikaisten ostoskeskusten prototyyppinä.¹⁴⁰ Ostoskeskus-rakennustyyppiä tehtiin vielä 1980–1990-lukujenkin aikana.

Kauppakeskusten rakentaminen alkoi Suomessa 1970-luvulla. Kauppakeskuksissa on tyypillisesti keskitetty omistus, ja liiketiloja vuokrataan. Pysäköinti on ratkaistu pysäköintihalleihin, usein liiketilojen alle. 1980-luvun nousukaudella kauppakeskukset alkoivat kasvaa. Suomen ensimmäisiä suurimpia kauppakeskuksia

¹³⁹ Saatsi 2022, 48.

¹⁴⁰ Espoon ostoskeskusten inventointi 2021.

38 Espoontori, Kamreerintie 3, Espoon keskus. Arkkitehtitoimisto Innovark, 1987. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

39 Pysäköintitalo, Kamreerintie 1, Espoon keskus. Arkkitehtitoimisto Innovark, 1987. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

40 Pysäköintitalo, Kamreerintie 1b, Espoon keskus. Arkkitehtitoimisto Innovark, 1987. Kuva: Jyri Vilja 2020, KAMU Espoo.

olivat Itäkeskus (alk. 1984) ja Forum Helsingissä (1985) sekä Koskikeskus (1988) Tampereella.¹⁴¹ Espooseen rakennettiin muun muassa Leppävaaran Galleria (1985) ja Kivenlahteen Kauppakeskus Lippulaiva (1993) ennen Sellon kauppakeskuksen ensimmäisen osan (2003) ja Matinkylän Ison Omenan (2001) valmistumista.

1980-lukua leimasi voimakas kaupallisuus ja liikerakentamisen kasvu. Kiristyvän kilpailun vuoksi kauppakeskuksista tehtiin mahdollisimman näyttäviä. Kauppakeskuksiin rakennettiin usein lasikatteinen keskustila, josta pääsi liukuportaita pitkin eri kerroksiin. Keskusaula jakautui tyypillisesti kauppagallerioihin. Yksityiskohtiin kiinnitettiin paljon huomiota, ja niissä käytettiin kalliita materiaaleja. Kauppakeskuksiin sijoitettiin myös taidetta.¹⁴²

Ulkoasussa panostettiin sisäänkäynteihin, jotka olivat usein korostetun korkeita ja temppelimäisiä. Sisäänkäyntien porrashuoneiden yhteyteen tehtiin massiivia lasilyhtyjä tai kolmion tai lieriön muotoisia torniosia. Ikkunoissa käytettiin peili- ja värilasia. Vaaleiden perussävyjen lisäksi käytettiin paljon lasi- ja teräspintoja sekä erivärisiä laatoituksia.¹⁴³

1990-luvulla lama hiljensi kauppakeskusrakentamista Suomessa hetkeksi, mutta vuosikymmenen alussa saatettiin loppuun 1980-luvun puolella päätettyjä uusia kauppakeskuksia.

141 Saatsi 2022, 48.

142 Standertskjöld 2011, 114.

143 Haavisto 2021, 30.

41 Melontakeskus, Keilaranta 11, Otaniemi. Arkkitehtitoimisto Matti Rotko & Pekka Hytönen, 1996. Kuva: Jyri Vilja 2017, KAMU Espoo.

42 Espoon Ikea, Kirskupakka 1, Karvasmäki. White Arkitekter Ab, 1996. Kuva: Jyri Vilja 2018, KAMU Espoo.

43 Lasten montessorikoulu (Laajalahden liike- ja toimistorakennus), Kirvuntie 22, Laajalahti. Arkkitehtitoimisto Innovarch Oy, 1985. Kuva: Jyri Vilja 2018, KAMU Espoo.

44 Leppävaaran Galleria, Konstaapelinkatu 4, Leppävaara. Arkkitehtitoimisto Kalevi Ruokosuo Ky, 1985. Kuva: Jyri Vilja 2019, KAMU Espoo.

45 Leppävaaran paikoitustalo, Konstaapelinkatu 6, Leppävaara. Arkkitehtitoimisto Kalevi Ruokosuo Ky, 1985. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

46 Isku Oy, Kuitinmäentie 26, Olari. Arkkitehtitoimisto Jaakko Merenmies Ky, 1997. Kuva: Jyri Vilja 2025, KAMU Espoo.

47 Kilon ostoskeskus, Lansantie 23, Kilo. Arkkitehtitoimisto Helin & Siitonen (kortteli- ja ympäristösuunnitelma 1980) ja Sato-arkkitehdit Oy, 1987. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

48 Kukkakauppa Björkman, Lähderannantie 19b, Laakso-lahti. Arkkitehti- ja rakennuspalvelu Ark-Bau Oy, 1997. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

49 Kauppakeskus Ainoa/Sokos, Länsituulentie 12, Tapiola. SOK rakennusosasto, arkkitehti Pauli Lehtinen, 1979. Laajennus ja muutos (2013–2019), arkkitehtitoimisto Innovarch Oy. Kuva: Jyri Vilja 2025, KAMU Espoo.

50 Kiinteistö Oy Merenselkä, Merenkäynti 3, Espoonlahti. Arkkitehtitoimisto Hanhiova & Co, 1983. Kuva: Jyri Vilja 2020, KAMU Espoo.

51 Kiinteistö Oy Merenpauhu, Merivalkama 2, Espoonlahti. Arkkitehtitoimisto Jouni Kepsu, 1980. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

52 Kiinteistö Oy Länsikeskus, Pihatörmä 1, Olari. Arkkitehtitoimisto Innovarch Oy, 1990. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

53 Suvelan Seurahuone, Saarniraivontie 1, Espoon keskus. Arkkitehtitoimisto Timo Jokinen Ky, 1991. Kuva: Jyri Vilja 2025, KAMU Espoo.

54 Kukkatalo, Suvikummuntie 2, Tapiola. Arkkitehtitoimisto Raili ja Reima Pietilä, 1981. Kuva: Jyri Vilja 2014, KAMU Espoo.

55 Kiinteistö Oy Haukilahden kauppakeskus a-osa, Ukkohautentie 11, Haukilahti. Arkkitehtitoimisto Jaakko Laapotti Ky, 1990. Kuva: Jyri Vilja 2017, KAMU Espoo.

56 Kiinteistö Oy Haukilahden kauppakeskus b-osa, Ukkohautentie 13, Haukilahti. Arkkitehtitoimisto Jaakko Laapotti Ky, 1990. Kuva: Jyri Vilja 2017, KAMU Espoo.

Liikunta

Espooseen on rakennettu vuosien 1979–2000 aikana rekisterin mukaan 45 liikuntarakennusta, joihin kuuluvat jäähallit, monitoimi- ja muut urheiluhallit, muut urheilu- ja kuntoilurakennukset ja uimahallit. Espoon kaupunginmuseon tätä selvitystyötä varten tekemän esikarsinnan jälkeen aikakauden liikuntarakennuksia valittiin tarkempaan tarkasteluun kuusi kohdetta.

Liikuntarakennusten rakentamista 1980- ja 1990-luvuilla edelsi 1970-luvulla alkanut urheilupaikkojen suunnittelun ja toteuttamisen systemaattinen kehittäminen. Espoo oli nopeasti kasvava esikaupunki, jonka väkiluku nousi maaseudun tyhjentymisen myötä. Kehitys vaati mittavia investointeja julkisiin palveluihin: tarvittiin uusia terveyskeskuksia, kouluja sekä liikuntapaikkoja. Espoossa pyrittiin tehostettuun kaavoitukseen, jossa palveluita sijoitettiin lähekkäin, jotta ne palvelisivat mahdollisimman laajasti asukkaita eri alueilla. Vaikka autolla liikkuvat urheilijat olivat tyypillinen näky, kaupunki pyrki myös parantamaan liikuntapalvelujen saavutettavuutta järjestämällä esimerkiksi kuljetuksia uimahalleille.¹⁴⁴ 1980-luvun taloudellinen vakaus loi edellytyksiä vilkkaalle kuntalaisvaikuttamiselle. Kaupunkilaiset sekä hallintokunnat tekivät runsaasti aloitteita muun muassa urheiluhallien ja kulttuurilaitosten rakentamiseksi.¹⁴⁵

¹⁴⁴ Espoonlahden uimahalli RHS 2020, 18.

¹⁴⁵ Maisala 2008, 115.

57 Espoonlahden uimahalli, Espoonlahdenkuja 4, Espoonlahti. Sipari Osmo, 1983. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

58 Leppävaaran stadionin katsomo, Leppävaaran urheilupuisto, Leppävaara. Espoon kaupungin talonsuunnitteluosasto, 1985. Kuva: Jyri Vilja 2017, AMU Espoo.

59 Tennishalli, Lähdepurontie 1, Laaksolahti. Vadell Miguel, 1992. Kuva: Jyri Vilja 2023, KAMU Espoo.

60 Tapiolan tennispuisto Oy, Tuulikuja 1, Tapiola. Arkkitehti Heikki Koskelo, 1987. Kuva: Jyri Vilja 2021, KAMU Espoo.

Espoossa on toiminut seitsemän urheilupuistoa, joiden kehittäminen käynnistyi 1970-luvulla ja jatkui aktiivisesti 1980- ja 1990-luvuilla. Urheilupuistot sijaitsivat Espoonlahdessa, Keski-Espoossa, Laaksolahdessa, Leppävaarassa, Matinkylässä, Otaniemessä ja Tapiolassa. Ne suunniteltiin alueelliseksi liikuntakeskittymiksi, joissa eri lajien harrastusmahdollisuudet, kuten jalkapallokentät, yleisurheilualueet, liikuntahallit ja uimahallit, sijoitettiin samalle alueelle käytön ja saavutettavuuden tehostamiseksi. Ajan myötä urheilupuistot ovat kehittyneet monipuolisiksi liikuntainfrastruktuureiksi, jotka palvelevat sekä kuntoilijoita että kilpaurheilijoita.¹⁴⁶

1990-luvun merkittävin liikuntarakennushanke Espoossa oli Tapiolan monitoimiareenan valmistuminen vuonna 1999. Areena toi kaupunkiin nykyaikaisen, suuren jääkiekkohallin, mikä vahvisti Espoon valmiuksia isännöidä myös suuria ja kansainvälisiä tapahtumia.¹⁴⁷

¹⁴⁶ Espoon kaupunki: Urheilupuistot.

¹⁴⁷ IS 10.12.1998: "Tapiolan monitoimiareena valmistui vuonna 1999."

61 Tapiolan monitoimiareena/Barona Areena, Urheilupuistontie 3, Tapiola. Arkkitehtitoimisto Matti Savolainen, 1999. Kuva: Jyri Vilja 2014, KAMU Espoo.

62 Leppävaaran liikuntahalli ja nuorisotila, Veräjätienkatu 6, Leppävaara. Espoon kaupungin tekninen virasto, talonsuunnitteluosasto, Pentti Saavalainen, 1991. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

Oppilaitokset

Espooseen on rakennettu vuosien 1979–2000 aikana rekisterin mukaan 40 oppilaitosrakennusta. Kategoriaan kuuluvat korkeakoulurakennukset, ammatilliset oppilaitokset, peruskoulut, lukiot ja muut. Espoon kaupungin museon tätä selvitystyötä varten tekemän esikarsinnan jälkeen tarkempaan tarkasteluun valittiin 32 oppilaitosrakennusta.

1980-luvulla peruskoulujärjestelmä oli vakiintunut suomalaislasten koulutuksessa. Järjestelmä korosti oppilaan toimeliaisuutta sekä takasi ennen kaikkea yhtenäisen opetus suunnitelman kaikille lapsille. Säännölliset välitunnit ja päivittäiset kouluruokailut asettivat ehtojaan uudelle koulurakentamiselle. Rakennusohjelma oli vahvistettava kouluhallituksessa.¹⁴⁸

Lukion suosio jatkui ja nousi 1980- ja 1990-lukujen aikana 50 %:sta 60 %:in ikäluokan keskuudessa. Uusia lukioita rakennettiin erityisesti kasvukeskuksissa. Lukio-opetuksessa siirryttiin 1980-luvun alussa kurssimuotoiseen tuntijakoon, mikä vaikutti rakennusten tilasuunnitteluun.¹⁴⁹ Luokkahuoneita voitiin suunnitella kunkin oppiaineen tarpeisiin ja käytävätilojen mitoituksessa huomioitiin oppilaiden lisääntynyt tarve siirtyä tilojen välillä.

1980-luvulla uudistettiin myös ammatillista koulutusta. Kasvaneet kustannukset ja valtiontalouden kriisi pakottivat 1990-luvulla yksittäisten koulujen yhdistämiseen laaja-alaisiksi koulutuskeskuksiksi. Näitä varten suunniteltiin

148 Koulurakennus.fi: 1970-luvun koulu: lakeja ja tilastoja.

149 Vahtola 2005, 451.

63 Iivisniemen koulu, Arttelikuja 4, Kaitaa. Espoon kaupungin tekninen virasto, talonsuunnitteluosasto, 1994. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

64 Järvenperän koulu, Auroranmäki 1, Järvenperä. Arkkitehtitoimisto Hannu Jaakkola Oy, 2000. Kuva: Jyri Vilja 2023, KAMU Espoo.

65 Sökövikens skola, Espoonlahdentie 10, Espoonlahti. Espoon kaupungin tekninen virasto, talonsuunnitteluosasto, 1994. Kuva: Jouni Laitila 2002, KAMU Espoo.

66 Saarnilaakson koulu, Hösmärintie 1, Espoon keskus. Arkkitehtuuritoimisto Pirkko ja Arvi Ilonen, 1994. Kuva: Jyri Vilja 2023, KAMU Espoo.

niteltiin uusia toimitiloja monialaiselle opetukselle. Samalle pohjalle rakennettiin sittemmin vuoden 2000 alusta alkaen nykyinen ammattikorkeakouluverkosto.¹⁵⁰

Väestön keskittyminen ja oppilaitosten keskittäminen johtivat koulurakennusten koon kasvuun. Uusia laajoja komplekseja suunniteltiin viihtyisämmiksi ja turvallisemmiksi jakamalla saapuminen useille, vain muutamaa luokkaa palveleville sisäänkäynneille.¹⁵¹

Tilasuunnittelussa jatkui 1970-luvulle ominainen mataluus sekä suorakulmainen käytäväverkosto, jossa pääkäytävään liittyi useita sivusiipiä. Uutena piirteenä sivusiipiä aseteltiin myös epäsymmetrisesti, ja kattokulmat nousivat. Myös värit palasivat oppilaitosarkkitehtuuriin. 1990-luvulla käytäväverkosto saatettiin suunnitella muuhun rakennukseen nähden vinoon koordinaatistoon, ja valoisat aulat nousivat tilasuunnittelun keskiöön. Koulujen julkisivuarkkitehtuuri muuttui aiempaa monimuotoisemmaksi ja vaihtelevammaksi.

Aikakauden espoolaiset koulurakennukset ovat yleisesti ottaen laadukkaasti suunniteltuja ja toteutettuja. Tämä näkyy erityisesti rakennusten materiaalivalinnoissa. Puhtaaksimuurattu puna- tai kahitiili on yleisesti käytetty julkisivun pintamateriaali. Sisäänkäyntialueita on korostettu julkisivuaukotuksen keinoin sekä näyttävillä katos- ja porraskatsausilla. Nauhaikkunat olivat yleisiä erityisesti 1980-luvulla, mutta 1990-luvulle siirryttäessä julkisivuaukotukset monimuotoistuivat.

¹⁵⁰ Vahtola 2005, 451.

¹⁵¹

67 Jalavapuiston koulu, Jalavakuja 1, Espoon keskus. Arkkitehtitoimisto Aarne von Boehm, 1998. Kuva: Jyri Vilja 2023, KAMU Espoo.

68 TKK Tietotekniikan talo, Konemiehentie 2, Otaniemi. Arkkitehtitoimisto Brunow & Maunula, 1998. Kuva: Jyri Vilja 2017, KAMU Espoo.

69 Kuitinmäen koulu, Kuitinkuja 4, Olari. Arkkitehtitoimisto Perko & Rautamäki, 1983. Kuva: Jyri Vilja 2021, KAMU Espoo.

70 Karamzinin koulu, Kulloonmäentie 20, Järvenperä. Timo ja Tuomo Suomalainen, 1984–1986. Kuva: Jyri Vilja 2021, KAMU Espoo.

71 Latokasken koulu ja päiväkoti, Kulolaakso 1, Latokaski. Rakennusarkkitehti Rauno Uski, 1982. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

72 Omnia Hotelli- ja ravintolaoppilaitos, Lakelankatu 1, Espoon keskus. Arkkitehtitoimisto CJN Oy, 1989. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

73 Omnia Hotelli- ja ravintolaoppilaitos, Lakelankatu 1b, Espoon keskus. Arkkitehtitoimisto CJN Oy, 1989. Kuva: Jyri Vilja 2022, KAMU Espoo.

74 Mikkelän koulu ja päiväkoti, Lanttikatu 7, Muurla. Espoon kaupungin tekninen virasto, talonsuunnitteluosasto, 1991. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

75 Omnia A-rakennus, Lehtimäentie 1b, Espoon keskus. Arkkitehtitoimisto Perko & Rautamäki Oy, 1993. Kuva: Jyri Vilja 2021, KAMU Espoo.

76 Omnia C-rakennus, Lehtimäentie 1, Espoon keskus. Arkkitehtitoimisto Perko & Rautamäki Oy, 1986. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

77 Lähderannan koulu, Lähdesuoni 4a, Laaksolahti. Arkkitehtuuritoimisto Touko Neronen, 1987. Kuva: Jyri Vilja 2023, KAMU Espoo.

78 Mankkaan yläasteen koulu, Mankkaansuo 8, Mankkaa. Arkkitehtitoimisto Kari Järvinen ja Timo Airas, 1991. Kuva: Jyri Vilja 2018, KAMU Espoo.

79 Meritorin koulu, Merivalkama 9, Espoonlahti. Arkkitehtitoimisto Aarne von Boehm, 1987. Kuva: Ramboll.

80 Meritorin koulun talonmiehen asunto, Merivalkama 9b, Espoonlahti. Arkkitehtitoimisto Aarne von Boehm, 1987. Kuva: Ramboll.

81 Laurea ammattikorkeakoulu, Metsänpojankuja 3, Pohjois-Tapiola. Arkkitehtitoimisto Stefan Ahlman Oy, 1994. Kuva: Jyri Vilja 2014, KAMU Espoo.

82 Nöykkiön koulu, Nöykkiönlaaksontie 3, Nöykkiö. Arkkitehdit Eero Miikkulainen ja Pentti Korhonen, 1985–1986. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

83 Olarin koulu ja lukio, Olarinniityntie 4, Henttaa. Arkkitehtitoimisto Pekka Salminen Ky, 1993. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

84 VTT/TKK Sähkötalo 1, Otakaari 7, Otaniemi. Arkkitehdit Tavio & Co, 1985. Kuva: Jyri Vilja 2019, KAMU Espoo.

85 Rehtorintien koulurakennus/Espoonlahden kauppaoppilaitos, Rehtorintie 11, Espoonlahti. Arkkitehtitoimisto Osmo Sipari, 1981. Kuva: Jouni Laitila 2002, KAMU Espoo.

86 Postipuun koulu, Ruutikuja 2, Leppävaara. Arkkitehtuuritoimisto Pirkko ja Arvi Ilonen, 1992. Kuva: Jyri Vilja 2022, KAMU Espoo.

87 Postipuun koulun lisärakennus, Ruutikuja 2b, Leppävaara. Arkkitehtuuritoimisto Pirkko ja Arvi Ilonen, 2000. Kuva: Jyri Vilja 2023, KAMU Espoo.

88 Sunan koulu, Solisevantie 10, Espoon keskus. Arkkitehtitoimisto Kari Järvinen ja Timo Airas, 1985. Kuva: Jyri Vilja 2023, KAMU Espoo.

89 VTT:n tutkimushalli 1, Tekniikantie 13, Otaniemi. Arkkitehtitoimisto Huhtiniemi ja Söderholm, 1979. Kuva: Jyri Vilja 2016, KAMU Espoo.

90 VTT Sähkötalo 2, Tekniikantie 17, Otaniemi. Gullichsen-Kairamo-Vormala Arkkitehdit Ky, 1997. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

91 Vindängens Skola och Daghem, Tuulikuja 8, Tapiola. Arkkitehtitoimisto Ålander-Packalén-Korsström, 1989. Kuva: Jyri Vilja 2023, KAMU Espoo.

92 Eestinkallion koulu, Viittakorpi 7, Nöykkiö. Arkkitehtitoimisto Huhtiniemi & Söderström, 1989. Kuva: Jyri Vilja 2025, KAMU Espoo.

93 Eestinkallion koulun lisärakennus, Viittakorpi 7b, Nöykkiö. Arkkitehtitoimisto Huhtiniemi & Söderström, 1997. Kuva: Jyri Vilja 2025, KAMU Espoo.

Paloasemat

Espooseen on rakennettu vuosien 1979–2000 aikana rekisterin mukaan kuusi palo- ja pelastustoimen rakennusta. Kategoriaan kuuluvat paloasemat ja muut palo- ja pelastustoimen rakennukset. Espoon kaupunginmu-seon tätä selvitystyötä varten tekemän esikarsinnan jälkeen aikakauden paloasemarakennuksista valittiin tarkempaan tarkasteluun yksi rakennus.

Pelastustoimen rakennuksia ovat paloasemat, väestön-suojat ja muut tilat, jotka on tarkoitettu pelastustoimen käyttöön. Paloasemat toimivat palokuntien tai vapaa-ehtoisten palokuntien tukikohtina. Muihin pelastustoi-men rakennuksiin kuuluvat esimerkiksi hätäkeskukset ja muut tilat, jotka eivät ole paloasemia tai väestönsuo-jia.¹⁵²

Vuosien 1979–2000 aikana Espooseen valmistuivat seu-raavat paloasemat: Leppävaaran VPK (1989), Pitkäjärven VPK (1989), Vanhankylänseudun VPK (1996) sekä Niitty-kummun paloasema (1991). Näiden lisäksi rakennettiin kaksi muuta pelastustoimen käyttöön tarkoitettua ra-kennusta: Soukan tukikohta (1997) ja Sepänkylän kalus-tohalli (1998).

Paloasemien käyttötarkoitus ilmenee usein selvästi nii-den julkisivuarkkitehtuurin kautta. Kalustohallien suuret ajoneuvo-ovet ja letkunkuivaustorni ovat tunnistetta-via rakennusosia. Niittykummun paloaseman torni on ilmeeltään kevyt, useista siroista teräsrakenneosista

muodostuva kokonaisuus. Tornia on käytetty pelastus- ja palokalustoharjoittelun välineenä.

94 Niittykummun paloasema, Niittyportti 1, Niittykumpu. Gullichsen-Kairamo-Vormala Arkkitehdit Ky, 1991. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

152 Tilastokeskus, luokitukset 2025.

Päiväkodit

Espooseen on rakennettu vuosien 1979–2000 aikana rekisterin mukaan 79 päiväkotiä. Espoon kaupungin-museon tätä selvitystyötä varten tekemän esikarsinnan jälkeen aikakauden päiväkoteja valittiin tarkempaan tarkasteluun 48 kohdetta.

Vuoden 1973 lakimuutos päivähoidosta lisäsi päiväkotirakennusten tarvetta Suomessa. Kasvu eteni kuitenkin paikoin hitaasti, ja kuntia patistettiin vielä seuraavan vuosikymmenen lopulla täyttämään lain velvoitteita.¹⁵³ Päiväkotirakentamisen buumit ajoittuvat 1980-luvulle ja 1990-luvun lopulle.

Lakimuutos johti päiväkotirakentamisen uudistumiseen toiminnallisesti ja arkkitehtonisesti. Asutuksen keskittymisen vuoksi ryhmäkoot kasvoivat ja päiväkodeissa alettiin enenevässä määrin antaa myös esikouluopetusta. Lapsia jaettiin eri ryhmiin iän perusteella, mikä vaikutti tilojen suunnitteluun. Arkkitehteja kiinnostivat suunnittelutehtävään sisältyvät yhteisölliset ja kasvatukselliset tavoitteet ja he pyrkivät sisätilojen jäsentämisellä, ryhmittelyllä, valaistuksella ja varustamisella antamaan muodon uusille tavoitteille.¹⁵⁴

Ajankohdan kasvatustilafilosofian mukaan lapsille sopivaan ympäristöön kuului leikin ja mielikuvituksen tukeminen. Suurin osa 1980- ja 1990-lukujen päiväkotirakennuksista on yksikerroksisia, korostetun matalia puurakennuksia, joilla ei ole maamerkkiroolia ympäristössään. Huolto

¹⁵³ Malmberg; Finlex: 239/1973.

¹⁵⁴ Standertskjöld 2011, 118.

95 Aallonhuipun päiväkotikoti, Aallonhuippu 2, Espoonlahti. Arkkitehtitoimisto A-konsultit, 1984. Kuva: Jyri Vilja 2016, KAMU Espoo.

96 Niipperin päiväkotikoti, Alajuoks 1, Niipperi. Arkkitehtitoimisto Petri Blomstedt, 1988. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

97 Kastevuoren päiväkotikoti, Alakartanonkuja 3, Soukka. Arkton Arkkitehdit Oy, 1986. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

98 Westendipuiston päiväkotikoti, Alalinnake 4, Westend. ARK-house Arkkitehdit Oy, 2000. Kuva: Jyri Vilja 2018, KAMU Espoo.

ja leikki on turvallisuussyistä erotettu eri puolille rakennusta. Rakennuksissa huomioitiin lasten mittakaavaa ja käytettiin luonnonmateriaaleja ja kirkkaita värejä viihtyisyyden lisäämiseksi.¹⁵⁵

Päiväkodit sijoitettiin tyypillisesti asuinalueen keskelle, puiston laidalle ja etäälle suurista liikenneväylistä. Useimmiten päiväkodit rakennettiin tyhjälle tontille, jolla ei ollut aiempaa päiväkotitai muutakaan rakennettua historiaa. Päiväkodin haluttiin olevan lähestyttävissä kaikista ilmansuunnista. Ryhmille haluttiin omat yksiköt ja sisäänkäynnit, mikä vaikutti arkkitehtuurin massoitteeluun siten, että rakennuksella on harvoin selkeää pääjulkisivua.¹⁵⁶

Espoolainen päiväkotirakentaminen on noteerattu aikalaisjulkaisuissa. Muun muassa Vallipuiston päiväkoti (1983), Lippajärven päiväkoti (1984), Lystimäen päiväkoti (1984) ja Toppelundin päiväkoti (1991) on esitelty Arkkitehti-lehdessä.

Espoolaisten päiväkotien julkisivuarkkitehtuuri on pääosin melko pienimittakaavaista. Rakennukset ovat tavallisesti yksikerroksisia ja pohjaratkaisultaan L-kirjaimen muotoisia. Julkisivuissa on käytetty peittomaalattua pysty- tai vaakasuuntaista puuverhousta. Toisena huomattavana julkisivumateriaalina on puhtaaksimuurat-tu tiili. Kattomuotona on usein hyödynnetty kahteen suuntaan avautuvaa pulpettikattoa, jossa on peltikate. Päiväkotirakennuksille on tyypillistä värien käyttö niin

julkisivuissa kuin yksityiskohdissakin. Kohdejoukon päiväkotien arkkitehtoninen ilme vaihtelee vaatimattomasta toteutuksesta leikkisään, postmodernistista muotokieltä hyödyntävään ilmaisuun.

¹⁵⁵ Standertskjöld 2011, 118.

¹⁵⁶ Saatsi 2022, 51.

99 Ellipsin päiväkoti, Ellipsikuja 1, Olari. Espoon kaupungin tekninen virasto, talonsuunnitteluosasto, 1985. Kuva: Jyri Vilja 2018, KAMU Espoo.

100 Espoonlahden päiväkoti, Espoonlahdentie 6, Espoonlahti. Arkkitehtitoimisto Kari Järvinen ja Timo Airas, 1987. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

101 Lystimäen päiväkoti, Haltipuisto 2, Olari. Arkkitehtitoimisto Pirkko ja Pekka Piirta, 1984. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

102 Westends daghem, Hiiralantie 1, Westend. Arkkitehtitoimisto Ålander Packalén Korsström Ky, 1985. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

103 Westends daghem/Espoon tyypipäiväkodit 1B, Hiiralantie 1b, Westend. Suunnittelutoimisto Pro Motius Ky, 1999. Kuva: Jyri Vilja 2018, KAMU Espoo.

104 Jousenkaaren päiväkoti, Jousenjänne 1, Tapiola. Arkkitehtitoimisto Kaisa Vepsäläinen Oy, 1991. Kuva: Jyri Vilja 2020, KAMU Espoo.

105 Puutarhurin päiväkoti, Järvenperäntie 5, Järvenperä. Arkkitehtitoimisto Anja ja Aarno Hakanen, 1988. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

106 Järviatorpan päiväkoti, Järviatorppa 6, Kaitaa. Arkkitehtitoimisto Kaisa & Jussi Vepsäläinen, 1989. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

107 Järviatorpan päiväkoti, Järviatorppa 6b, Kaitaa. Arkkitehtitoimisto Kaisa Vepsäläinen Oy, 1999. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

108 Merenkulkijan päiväkoti, Kipparinkatu 10, Espoonlahti. Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo Suomalainen, 1989. Kuva: Jyri Vilja 2022, KAMU Espoo.

109 Laajalahden päiväkoti, Kirvunkuja 2, Laajalahti. Espoon kaupungin tekninen virasto, talonsuunnitteluosasto, 1979. Kuva: Jyri Vilja 2018, KAMU Espoo.

110 Koivumankkaan päiväkoti, Koivuviita 5, Pohjois-Tapiola. Arkkitehtitoimisto Anja ja Aarno Hakanen, 1985. Kuva: Jyri Vilja 2018, KAMU Espoo.

111 Tontunmäen päiväkoti, Kotitontuntie 19, Niittykumpu. Arkkitehtitoimisto Ålander Packalén Korsström Ky, 1987. Kuva: Jyri Vilja 2018, KAMU Espoo.

112 Kotitontun päiväkoti, Tontunmäen tyypipäiväkoti, Kotitontuntie 19b, Niittykumpu. Arkkitehtitoimisto Ålander Packalén Korsström Ky, 1999. Kuva: Jyri Vilja 2018, KAMU Espoo.

113 Laurinlahden päiväkoti, Kourakuja 1, Espoonlahti. Arkkitehtitoimisto Paavo Hämäläinen, 1987. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

114 Kuninkaisten päiväkoti, Kuninkaistenportti 20, Kilo. Arkkitehtitoimisto Hannu Jaakkola Oy, 1992. Kuva: Jyri Vilja 2023, KAMU Espoo.

115 Kurkihirren päiväkoti, Kurkihirrentie 2, Nöykkiö. Arkkitehtitoimisto Pekkala-Seppänen-Mikkilä Oy, 1999. Kuva: Jyri Vilja 2025, KAMU Espoo.

116 Järvenperän päiväkoti, Kylänportti 17, Järvenperä. Arkkitehtitoimisto Lilja & Savio Oy, 2000. Kuva: Jyri Vilja 2023, KAMU Espoo.

117 Laaksoalahden päiväkoti, Laaksoalahdentie 1, Laakso-lahti. Arkkitehtuuritoimisto Mauri Mäki-Marttunen Ky, 1987. Kuva: Jyri Vilja 2018, KAMU Espoo.

118 Matinkylän päiväkoti, Leilankuja 3, Matinkylä. Espoon kaupungin teknisen viraston talonsuunnitteluosasto, pääsuunnittelija rakennusmestari Mauno Kangas, 1984. Kuva: Jyri Vilja 2018, KAMU Espoo.

119 Rinkelin päiväkoti, Leipurinkuja 3, Leppävaara. Espoon kaupungin tekninen virasto, talonsuunnitteluosasto, 1985. Kuva: Jyri Vilja 2025, KAMU Espoo.

120 Lintumetsän päiväkoti, Lintumetsäntie 13, Lintuvaara. Arkkitehtitoimisto Petri ja Severi Blomstedt Ky, 1994. Kuva: Jyri Vilja 2018, KAMU Espoo.

121 Luhtaniityn päiväkoti, Luhtatie 2, Espoon keskus. Arkkitehtisuunnittelu E. Petterson Oy, 1988. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

122 Mankkaan koulu, neuvola ja hammashoitola, Puro-lan päiväkoti, Mankkaansuo 8, Mankkaa. Arkkitehtitoimisto Kari Järvinen ja Timo Airas, 1991. Kuva: Jyri Vilja 2018, KAMU Espoo.

123 Matinniityn päiväkoti, Matinkartanontie 16, Matinkylä. Arkkitehtitoimisto Sakari Laitinen, 1991. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

124 Toppelundin päiväkoti, Mellstenintie 4, Haukilahti. Arkkitehtitoimisto Käpy ja Simo Paavilainen, 1991. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

127 Niittymaan päiväkoti, Niittymäentie 1, Niittykumpu. Espoon kaupungin tekninen virasto, talonsuunnitteluosasto, 1991. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

128 Nokkalanpuiston päiväkoti, Nokkalanpuisto 3, Matinkylä. Arkkitehtitoimisto Pekkala-Seppänen-Mikkilä Oy, 2000. Kuva: Jyri Vilja 2018, KAMU Espoo.

126 Niipperinpuiston päiväkoti, Niipperintie 33, Niipperi. Arkkitehtitoimisto Kaisa Vepsäläinen Oy, 1999. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

129 Silkkiniityn päiväkoti, Opinkuja 1, Tapiola. Espoon kaupungin tekninen virasto, talonsuunnitteluosasto, 1983. Kuva: Jyri Vilja 2014, KAMU Espoo.

130 Postipuun päiväkoti, Postipuutie 7, Leppävaara. Espoon kaupungin tekninen virasto, talonsuunnitteluosasto, 1986. Kuva: Jyri Vilja 2023, KAMU Espoo.

131 Vallipuiston päiväkoti, Ratapolkku 1, Leppävaara. Arkkitehtitoimisto Helin & Siitonen, 1983. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

132 Saarnimäen päiväkoti, Kiinteistö Oy Saarnimäenkuja 8, Saarnimäenkuja 8, Espoon keskus. Arkkitehtuuritoimisto Pekkala & Seppänen Ky, 1988. Kuva: Jyri Vilja 2025, KAMU Espoo.

133 Kaitaanniityn päiväkoti, Sammentie 8, Kaitaa. Arkkitehtitoimisto A-Konsultit Oy, 1999. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

134 Laakakiven päiväkoti, Suotorpantie 9, Pohjois-Tapiola. Arkkitehtistudio Penttinen & Tiensuu, 1993. Kuva: Jyri Vilja 2018, KAMU Espoo.

135 Laakakiven päiväkodin asunto, Suotorpantie 9b, Pohjois-Tapiola. Arkkitehtistudio Penttinen & Tiensuu, 1993. Kuva: Jyri Vilja 2018, KAMU Espoo.

136 Päiväkoti Temppu/Lippajärven päiväkoti, Tammihaantie 6, Lippajärvi. Arkkitehtitoimisto Nurmela-Raimoranta-Tasa, 1999. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

137 Tiistilänraitin päiväkoti, Tiistilänkuja 7, Matinkylä. Arkkitehtitoimisto Gripenberg & Co, 1984. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

138 Muonamiehen päiväkoti, Toppelundinkuja 2, Haukilahti. Arkkitehtitoimisto Pekkala-Seppänen-Mikkilä Oy, 1999. Kuva: Jyri Vilja 2018, KAMU Espoo.

139 Tuohimäen päiväkoti, Tuohimäki 4, Tapiola. Espoon kaupungin tekninen virasto, talonsuunnitteluosasto, 1990. Jyri Vilja 2020, KAMU Espoo.

140 Kuutamon päiväkoti, Täysikuu 5, Olari. Espoon kaupungin tekninen virasto, talonsuunnitteluosasto, 1981. Kuva: Jyri Vilja 2018, KAMU Espoo.

141 Lakelan päiväkoti, Vanha Lagstadintie 8, Espoon keskus. Arkkitehtitoimisto Hämäläinen-Niemioja, 1984. Kuva: Jyri Vilja 2017, KAMU Espoo.

142 Pisan päiväkoti, Vanha Pisantie 16, Latokaski. Arkkitehtitoimisto Pekkala-Seppänen-Mikkilä Oy, 1991. Kuva: Jyri Vilja 2015, KAMU Espoo.

Toimistot ja tuotanto

Espooseen on rakennettu vuosien 1979–2000 aikana rekisterin mukaan 322 toimisto- ja tuotantorakennusta. Katteeriaan kuuluvat muut teollisuuden tuotantorakennukset, muut varastorakennukset, teollisuus- ja pienteollisuustalot, teollisuushallit, teollisuusvarastot, toimistorakennukset ja tutkimuslaitosrakennukset. Espoon kaupunginmuseon tätä selvitystyötä varten tekemän esikarsinnan jälkeen kategoriasta valittiin tarkempaan tarkasteluun 62 kohdetta.

Toimistorakentaminen oli tarkasteluajalla kovassa turbulenssissa. Valtio oli ollut kiistatta merkittävin toimistojen rakennuttaja 1950–1970-luvuilla. 1980-luvulla valtionhallinnon kasvu hidastui, mutta tilatarpeita tuottivat edelleen esimerkiksi poliisi- ja oikeushallinnon sekä verohallinnon uudistukset. Sosiaalisten etuuksien lisääntyminen kasvatti toimistorakentamista 1980-luvun lopulle saakka, mikä näkyi esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen uusina toimitiloina sekä valtion virastotaloina vuoden 1995 uudistukseen asti. Muita näkyviä toimistorakennuttajia olivat yliopistot sekä kuntasektori.¹⁵⁷

1980-luvulta alkaen yksityinen sektori alkoi nousta rakennuttajana valtion ja kuntien rinnalle. Liike- ja teollisuusrakentamisen kasvu kiihtyi 1980-luvun lopulla investointiveron poistamisen jälkeen.¹⁵⁸

¹⁵⁷ Manninen 2020, 1; Vahtola 2005, 435.

¹⁵⁸ Pesonen 2017, 320.

143 Toimistorakennus D, Asemakuja 2, Espoon keskus. Arkkitehtitoimisto CJN Oy, 1991. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

144 Toimitalo EK 2, Ennekuja 2, Kaitaa. Arkkitehtuutitoimisto Paavo Hämäläinen, 1990. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

145 Koy Perkkankulma, Esikunnankatu 2, Leppävaara. Arkkitehtitoimisto Kalevi Ruokosuo Ky, 1988. Kuva: Jyri Vilja 2022, KAMU Espoo.

146 Espoon Valtuustotalo, Espoonkatu 5, Espoon keskus. Arkkitehtitoimisto Castrén-Jauhiainen-Nuuttila, 1979. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

147 Fastighets Ab Montaro, Fallåker, Karvasmäki. Arkkitehtitoimisto Stefan Ahlman Oy, 1994. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

148 Tecnomen Oy, Finnoonniitty 7, Nöykkiö. Arkkitehtuurstudio Aarno Passoja Oy, 1996. Kuva: Jyri Vilja 2025, KAMU Espoo.

149 Tecnomen Oy, Finnoonniitynkuja 4, Nöykkiö. Arkkitehtuurstudio Aarno Passoja Oy, 1992. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

150 Oy Neutron Ab, Hannuksenpelto 12, Kaitaa. Arkkitehtuurstuoritoimisto Paavo Hämäläinen, 1986. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

151 H&S International School Oy, Isoistentie 7, Olari. Arkkitehtitoimisto Sakari Aartelo ja Esa Piironen, 1990. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

152 Kiinteistö Oy Espoon Pellavaniementie 14, Itsehallintotie 3, Leppävaara. Arkkitehtitoimisto Larkas & Laine Oy, 1999. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

Digitaalisuutta edeltävä palveluyhteiskunta janosi yksityisiä toimistotaloja.¹⁵⁹ 1990-luvun laman jälkeen Suomen taloushistoriassa alkoi uusi, voimakkaasti markkinavetoinen vaihe.¹⁶⁰ Rakennuttajatahot uudistuivat, kun valtion laitoksia alettiin yhtiöittää ja yksityistää.

1980-luvulle asti sekä julkishallinnon että yksityiset rakennuttajat panostivat toimistojen ulkoarkkitehtuuriin, koska siinä nähtiin kytköksiä toimijan imagoon. 1980-luvulta alkaen Suomeen rantautui myös kansainvälisten suuryritysten sivukonttoreita lippulaivoineen. 1990-luvulla yritysten omien toimitalojen rinnalle nousivat kiinteistösijoittajien anonymimmät vuokratoimistotalot, erityisesti liikenteen solmukohdissa.¹⁶¹

Toimitilojen huippuunsa hiottu taloudellinen tehokkuus oli jo 1970-luvulla alkanut herättää kritiikkiä. 1980-luvulla alettiin painottaa rakennusten ulkoasun laatua ja työympäristön viihtyisyyttä.¹⁶² Myöskään toimintojen keskittämistä ei enää otettu itsestäänselvyytenä. Aluksi toimistojen tilasuunnittelussa pyrittiin maksimoimaan luonnonvalo sijoittamalla toimistohuoneet kapearunkoiseen rakennukseen keskikäytävän varrelle. Tämän jälkeen siirryttiin maisematoimistoon, jota kehitettiin edelleen avotoimistoksi. Näiden yhdistelmä oli puolestaan työryhmiä korostava solutoimisto sekä kombikonttori, jossa lasiseinäiset huonetilat sijoitettiin ulkoseinille, avo-

tilan ympärille.¹⁶³ Erilaisilla puoliavoimilla tilaratkaisuilla pyrittiin samaan aikaan täyttämään sekä häiriöttömän työtilan että nopean kommunikoinnin vaatimukset.¹⁶⁴ Myös lakisääteisen työpaikkaruokailun vahvistuminen vaikutti 1990-luvulla toimistojen tilatarpeisiin.¹⁶⁵

153 Teatteri Hevosenkentä, Juhannusmäki 2, Mankkaa. Siren Arkkitehdit Oy, 1990. Kuva: Henna Aaltonen 2016, KAMU Espoo.

154 Koy Juvan teollisuuskatu 15, Juvan teollisuuskatu 15, Niipperi. Arkkitehtitoimisto Suunnittelutoimi Oy, 1991. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

159 Standertskjöld 2011, 114.

160 Vahtola 2005, 432.

161 Saatsi 2022, 45.

162 Manninen 2020, 1.

163 Saatsi 2022, 45–46..

164 Lappo 1998.

165 Manninen 2020, 1.

158

159

160

155 Kiinteistö Oy Viistotie, Kalaonnentie 8, Matinkylä. Arkkitehtitoimisto Arkaari Oy, 1991. Kuva: Jyri Vilja 2025, KAMU Espoo.

156 Unic Toimitalo, Kalkkipellontie 6, Leppävaara. Arkkitehtitoimisto Helin & Siitonen, 1987. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

157 Toimistotalo 3, Kamreerintie 2, Espoon keskus. Arkkitehtitoimisto Innovarch Oy, 1985. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

158 Paikoitustalo, Kamreerintie 4, Espoon keskus. Arkkitehtitoimisto Kalle Vartola Ky, 1986. Kuva: Jyri Vilja 2025, KAMU Espoo.

159 Liike- ja toimistorakennus C, Kamreerintie 5, Espoon keskus. Arkkitehtitoimisto Kalle Vartola Ky, 1988. Kuva: Jyri Vilja 2025, KAMU Espoo.

160 Toimistorakennus Robcon, Kamreerintie 6, Espoon keskus. Arkkitehtitoimisto Kalle Vartola Ky, 1987. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

161 Kiinteistö Oy Espoon Asemaraitti, Kamreerintie 7, Espoon keskus. Arkkitehtuuritoimisto Kalle Vartola Ky, 1989. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

162 Kiinteistö Oy Espoon Kamreerintie 8, Kamreerintie 8, Espoon keskus. Arkkitehtuuritoimisto Kalle Vartola Ky, 1986. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

163 Nokia Oy, Keilalahdentie 4, Otaniemi. Arkkitehtuuritoimisto Helin & Siitonen, 1996. Kuva: Jyri Vilja 2017, KAMU Espoo.

164 Nokia Oy Pysäköintitalo, Keilalahdentie 6, Otaniemi. Arkkitehtuuritoimisto Helin & Siitonen, 1996. Kuva: Jyri Vilja 2017, KAMU Espoo.

165 Neste Keilaniemi II, Keilaniementie 1, Otaniemi.
Arkkitehtitoimisto CJK Oy, 1993. Kuva: Jyri Vilja 2017, KAMU Espoo.

166 VTT:n Tutkimushalli, Kemistintie 3, Otaniemi. Arkkitehdit Jaakko Kontio ja Seppo Kilpiä, 1986. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

167 Kiinteistö Oy Ankkuri, Kipparinkatu 2, Espoonlahti. Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo Suomalainen, 1986. Kuva: Jyri Vilja 2014, KAMU Espoo.

168 Kirkonkulma, Kirkkokatu 1, Espoon keskus. Arkkitehtuuritoimisto Olli Parviainen Ky, 1992. Kuva: Jyri Vilja 2022, KAMU Espoo.

169 Orion, Koivu-Mankkaan tie 4, Niittykumpu. Arkkitehtitoimisto Juhani Katainen, 1982. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

170 Papinniityn paikoitustalo Oy, Komeetankatu 1, Olari. Arkkitehtuuritoimisto Järvinen-Valjakka, 1981. Kuva: Kristina Karlsson 2018, KAMU Espoo.

171 Galvano, Koskelontie 17, Bodom. Suunnittelutoimisto Suvanto Oy, 1989. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

172 Y-Suunnittelun Toimitalo, Kurjenkellontie 5, Kaitaa. Arkkitehtitoimisto Perko & Rautamäki Oy, 1987. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

173

176

174

177

175

178

173 Kiinteistö Oy Kutojankulma, Kutojankulma 2, Kilo. Arkkitehtuuri- ja rakennusliike Ilmo Valjakka Ky, 1983. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

174 Kiinteistö Oy Kuunkehrä, Kuunkehrä 2, Olari. Arkkitehtuuri- ja rakennusliike Järvinen-Valjakka, 1983. Kuva: Jyri Vilja 2018, KAMU Espoo.

175 3M Finland, Lars Sonckin kaari 6, Leppävaara. Arkkitehtitoimisto Larkas & Laine Oy, 1997. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

176 Lintuvaarantien Liikekiinteistö Oy, Läkkipänsäntie 2, Leppävaara. Oy Kaupunkisuunnittelu Ab, 1986. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

177 Leppävaaran Läkkitori, Läkkipänsäntie 3, Leppävaara. Arkkitehtitoimisto Kalevi Ruokosuo Ky, 1986. Kuva: Jyri Vilja 2019, KAMU Espoo.

178 Kiinteistö Oy Leppävaaran Pankkitalo, Läkkipänsäntie 4, Leppävaara. Oy Kaupunkisuunnittelu Ab, 1985. Kuva: Jyri Vilja 2019, KAMU Espoo.

179 Kiinteistö Oy Mankkaantien liikelaitos, Mankkaantie 2, Mankkaa. Arkkitehtuuritoimisto Simo Järvinen, 1991. Kuva: Jyri Vilja 2021, KAMU Espoo.

180 Kivenlahden liikelaitos, Merivirta 3, Espoonlahti. Arkkitehtuuritoimisto Järvinen-Valjakka, 1988. Kuva: Jyri Vilja 2020, KAMU Espoo.

181 Koy Kivenlahdentori, Merivirta 5, Espoonlahti. Arkkitehtuuritoimisto Järvinen-Valjakka, 1985. Kuva: Jyri Vilja 2020, KAMU Espoo.

182 Koy Spektrin Duo, Metsänneidonkuja 6, Pohjois-Tapiola. Arkkitehtuuritoimisto Simo Järvinen, 1994. Kuva: Jyri Vilja 2014, KAMU Espoo.

183 Koy Spektrin Trio, Metsänneidonkuja 8, Pohjois-Tapiola. Optiplan Oy, 1995. Kuva: Jyri Vilja 2014, KAMU Espoo.

184 Koy Spektrin Kvartti, Metsänneidonkuja 10, Pohjois-Tapiola. Optiplan Oy, 1996. Kuva: Jyri Vilja 2014, KAMU Espoo.

185 Koy Spektrin Kvintti, Metsänneidonkuja 12, Pohjois-Tapiola. Optiplan Oy, 1998. Kuva: Jyri Vilja 2014, KAMU Espoo.

186 Kiinteistö Oy Miestenmetsä, Miestentie 1, Otaniemi. Helsingin Studio Arkkitehdit, 1987. Kuva: Jyri Vilja 2014, KAMU Espoo.

187 Kiinteistö Oy Miestentie, Miestentie 3, Otaniemi. Arkkitehtitoimisto Kalevi Ruokosuo, 1984. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

188 Kiinteistö Oy Olarinkantti, Olarinluoma 9, Olari. Arkkitehtuuri- ja suunnittelutoimisto Olli Parviainen Ky, 1984. Kuva: Jyri Vilja 2019, KAMU Espoo.

189 Kiinteistö Oy Otakaari 11, Otakaari 11, Otaniemi. Arkkitehtitoimisto Alvar Aalto & Co, 1988. Kuva: Jyri Vilja 2019, KAMU Espoo.

190

193

191

194

192

195

190 Koy Espoon Energiatalo, Piispanportti 10, Olari. Arkkitehtuuri-toimisto Simo Järvinen, 1989. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

191 Koy Piispanpiha 5, Piispanportti 12, Olari. Arkkitehti-toimisto Design Team Oy, 1991. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

192 Piispanmäen toimistotalot, Talo 1 Alfa, Piispantilan-kuja 4, Olari. Arkkitehtitoimisto Veikko Voutilainen Oy, 1991. Kuva: Jyri Vilja 2025, KAMU Espoo.

193 Piispanmäen toimistotalot, Talo 2 Beta, Piispantilan-kuja 6, Olari. Arkkitehtitoimisto Veikko Voutilainen Oy, 1991. Kuva: Jyri Vilja 2019, KAMU Espoo.

194 VTT:N puulaboratorion koehalli, Puumiehenkuja 2, Otaniemi. Arkkitehtitoimisto Alvar Aalto & Co, 1991. Kuva: Jyri Vilja 2019, KAMU Espoo.

195 Kiinteistö Oy Viistotie, Pyyntitie 5, Matinkylä. Arkkitehtitoimisto Arkaari, 1991. Kuva: Jyri Vilja 2016, KAMU Espoo.

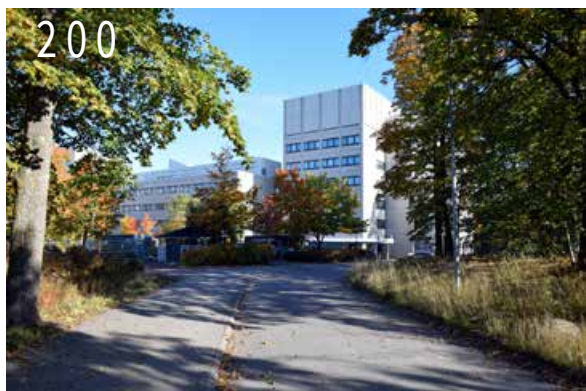

196 Oy Rakennusalan Projektitiedosto Ab, Ruukinkuja 3, Saunalahti. Arkkitehtiryhmä Slotte & Schütz, 1988. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

197 Kiinteistö Oy Espoon Niittyhaka, Taivalmäki 9, Niitykumpu. Arkkitehtuuritoimisto Kai Lohman Ky, 1987. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

198 Ekono Oy OTA IV, Tekniikantie 4, Otaniemi. Arkkitehtuuritoimisto Helin & Siitonen, 1990. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

199 Teknopolis (ent. Innopoli), Tekniikantie 12, Otaniemi. Yhteissuunnittelu Oy, 1991. Kuva: Jyri Vilja 2018, KAMU Espoo.

200

201

202

203

204

200 Kiinteistö Oy Upseerinkatu 3, Upseerinkatu 3, Lep-
pävaara. Arkkitehtitoimisto Björkstam-Heino-Kostiainen Ky,
1988. Kuva: Jyri Vilja 2022, KAMU Espoo.

201 Kiinteistö Oy Upseerinkatu 3, Upseerinkatu 3b, Lep-
pävaara. Arkkitehtitoimisto Björkstam-Heino-Kostiainen Ky,
1988. Kuva: Jyri Vilja 2022, KAMU Espoo.

202 Kiinteistö Oy Upseerinkatu 3, Upseerinkatu 3c, Lep-
pävaara. Arkkitehtitoimisto Björkstam-Heino-Kostiainen Ky,
1988. Kuva: Jyri Vilja 2022, KAMU Espoo.

203 Tapiolan Spektri, Valkjärventie 2, Pohjois-Tapiola.
Arkkitehtuuritoimisto Simo Järvinen, 1991. Kuva: Jyri Vilja
2022, KAMU Espoo.

204 Viherpalvelujen Leppävaaran tukikohta, Viherpei-
ponkuja 1, Lintuvaara. Arkkitehtitoimisto Lehto Peltonen
Valkama Oy, 2000. Kuva: Jyri Vilja 2015, KAMU Espoo.

SAATSI ARKKITEHDIT

ESPOON 1980-90-LUKUJEN RAKENNETUN YMPÄRISTÖN SELVITYS | 30.5.2025

Uskonnolliset

Espooseen on rakennettu vuosien 1979–2000 aikana rekisterin mukaan 19 uskonnollista rakennusta, joiden kategoriaan kuuluvat kirkot, kappelit, luostarit, muut uskonnolliset yhteisöjen rakennukset ja seurakuntatilat. Espoon kaupunginmuseon tätä selvitystyötä varten tekemän esikarsinnan jälkeen kategoriasta valittiin tarkempaan tarkasteluun 16 rakennusta.

Kirkolliset rakennukset ovat kaikkina aikoina heijastelleet arkkitehtuuriin ihanteita herkemmin kuin arkipäiväiseen käyttöön tarkoitettut rakennukset. Taustalla on kirkkojen symboliarvo, verrattain suuret resurssit sekä tämän seurauksena mahdollisuus aikansa parhaisiin suunnittelijoihin. Toisaalta kirkkoarkkitehtuuri on painotetusti tavallista konventionaalisempaa.¹⁶⁶

Eroaminen kirkosta oli alkanut yleistyä 1960-luvulta lähtien, erityisesti kaupungeissa. 1980-luvulla tämä ei kuitenkaan vielä merkittävästi vaikuttanut kirkon talouteen veropohjan kasvun vuoksi.¹⁶⁷ Kirkkoja valmistui keskimäärin yksi vuodessa, myös pääkaupunkiseudulla.¹⁶⁸ 1980-luvun kirkot ja seurakuntakeskukset olivat näyttäviä ympäristönsä maamerkkejä.¹⁶⁹

Jumalanpalveluskäytäntöjä oli muutettu jo 1960-luvun lopulla yhteisökeskeisempään suuntaan. Seurakuntatoiminnan monipuolistuminen vaikutti kirkkojen

¹⁶⁶ Salokorpi 1990, 64.

¹⁶⁷ Vahtola 2005, 447–448.

¹⁶⁸ Standertskjöld 2011, 116; Helsingin Sanomat 1.12.1984.

¹⁶⁹ Standertskjöld 2011, 116.

205 Auroran kappeli, Heiniemenpolku 1, Lippajärvi. Arkkitehtitoimisto Kirsti Siven Ky, 2000. Kuva: Jyri Vilja 2017, KAMU Espoo.

206 Pt. Herman Alaskalaisen kirkko, Kaupinkalliontie 2, Tapiola. Arkkitehti Paul Hesse, 1998. Kuva: Jyri Vilja 2017, KAMU Espoo.

207 Kellonummen kappeli, Kellonummentie 13, Karhusuo. Arkkitehtitoimisto Suomalainen Ky, 1992. Kuva: Jouni Laitila 2022, KAMU Espoo.

208 Kellonummen kappelin porttirakennus, Kellonummentie 13b, Karhusuo. Arkkitehtitoimisto Suomalainen Ky, 1992. Kuva: Tryggve Gestrin 2021, KAMU Espoo.

209 Espoonlahden kirkko, Kipparinkatu 8, Espoonlahti. Timo ja Tuomo Suomalainen, 1980. Kuva: Jyri Vilja 2022, KAMU Espoo.

210 Espoon seurakuntakeskus, Kirkkoranta 2, Espoon keskus. Arkkitehtitoimisto G&E Adlercreutz, 1995. Kuva: Jyri Vilja 2017, KAMU Espoo.

211 Seurakuntatalo, Luomanportti 8, Olari. Jukka Salokari, 1990. Kuva: Jyri Vilja 2019, KAMU Espoo.

212 Matasaaren kappeli, Matasaarentie 3, Soukka. Arkkitehtiyhtiö Slotte & Schütz, 1993. Kuva: Jyri Vilja 2018, KAMU Espoo.

213 Mäntykappeli, Mäntytie 27, Nöykkiö. Arkkitehti Rainer Mahlamäki, Arkkitehtitoimisto Kaira-Lahdelma-Mahlamäki Ky, 1998. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

214 Olarin kirkko, Olarinluoma 4, Niittykumpu. Arkkitehtitoimisto Käpy ja Simo Paavilainen, 1981. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

215 Gräsan uurnalehto, Olarinluoma 4, Niittykumpu. Heng Bey, 1996. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

216 Kerhorakennus, Olarinluoma 4, Niittykumpu. Arkkitehtitoimisto Käpy ja Simo Paavilainen, 1980. Kuva: 2007, KAMU Espoo.

217 Esbo Svenska Församling, Olarinluoma 4, Niittykumpu. Arkkitehtitoimisto Käpy ja Simo Paavilainen, 1980. Kuva: Jyri Vilja 2013, KAMU Espoo.

218 Olarin kirkon tapuli, Olarinluoma 4, Niittykumpu. Arkkitehtitoimisto Käpy ja Simo Paavilainen, 1981. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

suunnitteluun. Kun tilojen tuli joustaa, ihanteeksi tuli avoin ja muunneltava tilasarja. Kirkkorakennuksiin alettiin tuoda kirkkosalin ohella useita muita tiloja, jotka voitiin yhdistää tarpeen mukaan joko keskenään tai yksittäin pääsaliin. Yleensä tilaohjelmaan kuului seurakuntasali sekä erilaisia kerho- ja oleskelutiloja.¹⁷⁰

Tarkasteluaikaa kuvaavat moninaistuvat katsomukset. Suomen evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuului vuonna 1980 yli 90 % väestöstä, mutta vuonna 1999 enää hie-
man yli 85 %.¹⁷¹ Osa muutoksesta selittyy maallistumisella, mutta osa myös erilaisten uskonnollisten yhdistysten lisääntymisellä.¹⁷²

Pienemmät yhteisöt eivät luterilaisen kirkon tavoin rakentaneet verorahoilla. Yhteisöjen arkkitehtuurissa korostuu valtakirkkoa useammin yhdessä tekeminen ja talkooperinne. Kansainvälisissä yhdistyksissä suunnitellijoita tai rakennusten esikuvia on voitu saada ulkomailta, mikä näkyy arkkitehtuurissa suomalaisen perinteeseen nähden poikkeuksellisina ratkaisuin. Pienten uskonnollisten yhteisöjen kokoontumISRakennuksiin kuuluu usein juhlasali ja toimistoja, suuremmissa kokonaisuuksissa myös ruokailutilat.

219 Kalajärven kappeli, Ruskaniitty 3, Kalajärvi. Arkkitehtitoimisto Stefan Ahlman Oy, 1998. Kuva: Jyri Vilja 2019, KAMU Espoo.

220 Leppävaaran kirkko, Veräjäkallionkatu 2, Leppävaara. Arkkitehtitoimisto Olli Kuusi, 1979. Kuva: Jyri Vilja 2019, KAMU Espoo.

170 Standertskjöld 2011, 116.

171 Kirkon tilastollinen vuosikirja 2005, 22.

172 Monien uskontojen ja katsomusten Suomi 2017, 9–10.

Yhteisölliset

Espooseen on rakennettu vuosien 1979–2000 aikana rekisterin mukaan 38 yhteisöllistä rakennusta. Kategoriaan kuuluvat kirjastot, seuraintalot ja nuorisotalot, muut kokoontumisrakennukset, teatterit, konserttitalot jne. Espoon kaupunginmuseon tätä selvitystyötä varten tekemän esikarsinnan jälkeen kategoriasta valittiin tarkempaan tarkasteluun 11 kohdetta.

1980-luku oli kulttuurikeskusten rakentamisen aikaa. Kulttuurikeskuksiin sijoitettiin usein kirjasto, musiikkiopisto sekä konsertti- ja kongressisalit. Vuosikymmenen kuluessa Suomessa aloitettiin yhdeksän suuren kulttuurikeskuksen rakentaminen ja viidestä muusta pidettiin kilpailu. Kunnat ja kaupungit näyttivät kilpailevan komeimman kulttuurikeskuksen rakentamisesta. Varoja ei säästely suunnittelussa eikä toteutuksessa.¹⁷³ "Tuhlailevaa ylellisyyttä" myös moitittiin.¹⁷⁴

Kulttuurikeskusten ympäristöihin liittyy kaksi leimallista piirrettä: keskukset pyrittiin sijoittamaan veden äärelle, ja niiden yhteyteen tehtiin amfiteatterin muotoinen ulkoilmatila. Näin tehtiin Arto Sipisen Imatran (1981–86) ja Espoon kulttuurikeskuksissa (1980–89); Anna Brunow ja Juhani Maunulan Kuusankoski-talossa (1980–85), sekä Sinikka Kouvo ja Erkki Partasen Kajaanin kulttuurikeskus ja kansalaisopisto Kaukmetssä (1982–87).¹⁷⁵

173 Standertskjöld 2011, 114–115.

174 Standertskjöld 2011, 116.

175 Standertskjöld 2011, 114–115.

221 Matinkylän monitoimitalo, Anjankuja 5, Matinkylä. Arkkitehti Pirkko van Bruggen, Espoon kaupungin tekninen virasto, talonsuunnitteluosasto, 1984. Kuva: Jyri Vilja 2018, KAMU Espoo.

222 Kaukalahden kirjasto ja nuorisotila, Hansakallio 2, Kauklahti. Espoon kaupungin tekninen virasto, talonsuunnitteluosasto, 1987. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

223 Espoon kulttuurikeskus, Kaupinkalliontie 10, Tapiola. Arkkitehti Arto Sipinen 1988. Kuva: Jyri Vilja 2014, KAMU Espoo.

224 Karakallion monitoimitalo ja neuvola, Kotkatie 4, Karakallio. Arkkitehtitoimisto Nurmela-Raimoranta-Tasa, 1987. Kuva: Jyri Vilja 2022, KAMU Espoo.

Myös kirjastorakentaminen lisääntyi 1980-luvulla, kun öljykriisin aiheuttama taloudellinen taantuma helpottui. Vaikka kustannussääntely ja normiohjaus jatkuivat, kirjastorakennukset alkoivat komistua, kun niiden asema hyvinvointiyhteiskunnan merkkirakennuksina vahvistui. Vuonna 1986 uusittu kirjastolaki ja taloudellisen noususuhdanteen siivittämä uusi valtionapupolitiikka saivat aikaan ennennäkemättömän rakennusbuumin: 1980-luvulla rakennettiin yli 200 uutta kirjastoa.¹⁷⁶ Niistä tunnetuimpiin kuuluvat Tampereelle valmistunut Raili ja Reima Pietilän suunnittelema Pääkirjasto Metso, ja Jyrki Tasan, Tuomo Remeksen ja Antti Luutosen Kuhmon kaupunginkirjasto.¹⁷⁷

Orastavan tietoyhteiskunnan tarpeet alkoivat näkyä kirjastojen toiminnassa entistä enemmän. Tilaohjelmiin ilmaantui varattavia kokoontumis- ja näyttelytiloja, ja toiminnassa kannatettiin hiljaisuuden sijaan ääntä ja elämää. Samalla arkkitehtuurin tuli kuvastaa kirjastolaitoksen kulttuurista merkitystä ja heijastella paikallista miljöötä.¹⁷⁸ Ihanteena oli kirjaston korostaminen julkisena palvelurakennuksena ja paikallisena kulttuurikeskukseksi.¹⁷⁹

Kirjastorakentaminen kärsi 1990-luvun talouslamasta. Ne kirjastohankkeet, jotka eivät ehtineet toteutua ennen lamaa, pantiin jäihin. Monet 1990-luvun kirjastoista kärsivät riisutuista tilaohjelmista ja kustannussäästöjen ni-

missä vaaditusta tehokkuudesta. Arkkitehtuurissa palatettiin asiallisen viileään muotokieleen, tilasommittelussa suosituksi tuli sisäkatu. Vuoden 1998 kirjastolaissa kaikuivat sekä lama-ajan että tietoyhteiskuntamurroksen seuraukset. Lakiteksti korosti yhdenvertaisuuden vaatimuksia ja tunnisti digitaalisen informaation merkityksen painettujen kirjojen ja lehtien rinnalla.¹⁸⁰

Uusia museoita oli toisen maailmansodan jälkeen perustettu Suomessa noin 15–20 museon vuosivauhtia. Lakipiste saavutettiin 1980-luvulla, jolloin museoita syntyi kaikkiaan liki 200. Kasvu oli samansuuntaista muuallakin Euroopassa. Tätä seurasi nopea lasku niin, että 1990-luvun aikana museoita perustettiin Suomessa enää parisenkymmentä.¹⁸¹

1980-luvulla käsitys museosta mullistui. Historianopettamisen asemesta museo alettiin nähdä sivistyksen temppeleinä, jossa taidenautinto tulee tarjota viihdyttävästi. Näyttelykulttuuri kehittyi, ja museorakennustenkin haluttiin olevan taideteoksia. Taideteosten arvon räjähdysmäisesti kasvaessa lippujen hinnat nousivat. Lipunmyynnin lisäksi museot saivat tuottoa yleistyvillä museokaupoilla.¹⁸² Tämä kaikki vaikutti museoiden tilasuunnitteluun.

Aikaan kuului myös täysin uusi museoinstituutio, tiedekeskus. Ilmiöiden popularisointi, pedagogisuus ja elämyksellisyys ovat museoiden yhteisiä tavoitteita, mutta

tiedekeskukset eroavat muista museoista sillä, ettei niillä ole omia kokoelmia. Yleisötiloiltaan tiedekeskus muistuttaa avointa museota, joskin uutuutena oli planeetaario.¹⁸³

176 Vartola 2019, 14.

177 Standertskjöld 2011, 114–115.

178 Vartola 2019, 14, 21.

179 Vartola 2019a, 2.

180 Vartola 2019, 21–22; Vartola 2019a, 2.

181 Rönkkö 2019.

182 Tietz 2000, 89.

183 Rönkkö 2019.

225 EKM:n paviljonki, Venevalkama-alue, Mellstenintie 12a, Haukilahti. Arkkitehtuuritoimisto Harto Helpinen Ky, 1996. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

226 EMK:n paviljonki, Mellstenintie 12b, Haukilahti. Arkkitehtuuritoimisto Harto Helpinen Ky, 1996. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

227 Olarin asukaspuisto, Meteorinkatu 7, Olari. Espoon kaupungin tekninen virasto, talonsuunnitteluosasto, 1981. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

228 Nöykkiön kirjasto, Oxfotintie 4, Nöykkiö. Arkkitehti-toimisto Esa Piironen Oy, 1985. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

229 Puolarmaarin Vihertukikohta III, Puolarmaari 12, Olari. Arkkitehdit Erikilä & Kauppinen Oy, 1998. Kuva: Jyri Vilja 2020, KAMU Espoo.

230 Ruskatalo, Ruskaniitty 4, Kalajärvi. Arkkitehtitoimisto J. Rantanen - U. Rantanen, 1994. Kuva: Jyri Vilja 2019, KAMU Espoo.

231 Haukilahden monitoimitalo, Toppelundintie 13, Haukilahti. Espoon kaupungin tekninen virasto, talonsuunnitteluosasto, 1983. Kuva: Jyri Vilja 2024, KAMU Espoo.

KOhteiden suunnittelijoista

Arkkitehtitoimisto Castrén–Jauhiainen–Nuuttila

- Espoon Valtuustotalo (1979)
- Omnia Hotelli- ja ravintolaoppilaitos, Lakelankatu 1–1b, (1989)
- Toimistorakennus D, Asemakuja 2 (1991)
- Neste Keilaniemi II (1993)

Tuottelias ja tunnettu toimisto, toiminut eri nimillä: Castrén–Jauhiainen–Nuuttila 1972–1980, Jauhiainen–Nuuttila 1980–1988 ja CJN vuodesta 1988 lähtien.¹⁸⁴ Tuotannossa paljon suurikokoisia julkisia rakennuksia, esimerkiksi:

- Accountor Tower/Fortumin pääkonttori, Espoo (1976)
- Destian pääkonttori, ent. Shellin pääkonttori (1991), Vantaa
- Kaupunkien talo (1982), Toinen linja 14, Helsinki
- Pasilan virastokeskus (1982), Helsinki.

Espoon kaupungin tekninen virasto, talonsuunnitteluosasto

Päiväkodit ja koulut:

- Laajalahden päiväkodit (1979)
- Kuutamon päiväkodit (1981)
- Silkkiniityn päiväkodit (1983)
- Matinkylän päiväkodit (pääsuunnittelija rakennusmestari Mauno Kangas) (1984)
- Ellipsin päiväkodit (1985)
- Rinkelin päiväkodit (1985)

- Postipuun päiväkodit (1986)
- Tuohimäen päiväkodit (1990)
- Mikkilän koulu ja päiväkodit (1991)
- Niittymaan päiväkodit (1991)
- Iivisniemen koulu (1994)
- Sökövikens skola (1994)

Muut julkiset rakennukset:

- Olarin asukaspuisto (1981)
- Haukilahden monitoimitalo (1983)
- Matinkylän monitoimitalo (Arkkithehti Pirkko van Bruggen) (1984)
- Leppävaaran stadionin katsomo (1985)
- Kauklahden kirjasto ja nuorisotila (1987)
- Leppävaaran liikuntahalli ja nuorisotila (Pentti Saavalainen) (1991)

Talonsuunnitteluosasto suunnitteli merkittävän osan Espooseen 1980-luvulla rakennetuista päiväkodeista ja muista julkisista rakennuksista. Kohteiden suuren määrän vuoksi suunnittelutyötä alettiin myöhemmin ulkoistaa arkkitehtitoimistoille ja osaston rooli olikin muuttunut 2000-luvulle tultaessa suunnittelijasta rakennuttajaksi.¹⁸⁵

Arkkitehtitoimisto Helin & Siitonen

- Kilon ostoskeskuksen kortteli- ja ympäristösuunnitelma (1980)
- Vallipuiston päiväkodit (1983)
- Unic Toimitalo (1987)

- Ekono Oy OTA IV (1990)
- Nokia Oy (1995–1997), Vuoden teräspalkinto 1997
- Nokia Oy Pysäköintitalo (1996)

Erittäin tunnettu arkkitehtitoimisto, tinkimättömän rationalistista koulukuntaa. Tuomo Siitoselle (s. 1946) on myönnetty arkkitehtuurin valtionpalkinto vuonna 2009, kahdesti vuoden Betonipalkinto, professorina vuosina 1994–2006. Vuonna 1999 toimisto jakautui.¹⁸⁶ Toimisto on saanut paljon toimeksiantoja 1970–2010-luvuilla. Muualla esimerkiksi:

- Itämerentorni (2003) Ruoholahdessa Helsingissä. Vuoden teräsrakennepalkinto 2000.
- Eduskuntatalon lisärakennus Pikkuparlamentti (2004).
- Metsähallitus, Vernissakatu 4, Vantaa.

Arkkitehtuuritoimisto Paavo Hämäläinen (/ Arkkitehtuuritoimisto H3-Studio Oy)

- Oy Neutron Ab (1986)
- Laurinlahden päiväkodit (1987)
- Toimitalo EK 2 (1990)

Pieni rakennusarkkitehtitoimisto, erityisesti kaavoitus-suunnittelua. Muualla esimerkiksi:

- Virnatie 5 (Careeria) (1990), Vantaa.

Arkkitehtitoimisto Innovarch Oy

- Lasten montessorikoulu (Laajalahden liike- ja toimistorakennus) (1985)
- Toimistotalo 3, Kamreerintie 2, (1985)
- Espoontori ja pysäköintitalot, Kamreerintie 1–3 (1987)

¹⁸⁴ Uppslagsverket Finland: Juhani Jauhiainen.

¹⁸⁵ Matinkylän päiväkodit RHS 2024, 21.

¹⁸⁶ Hako & Vuorikoski 2022, 130.

- Kiinteistö Oy Länsikeskus, Pihatörmä 1 (1990)
 - Kauppakeskus Ainoa/Sokos Laajennus ja muutos (2013–2019). Alkuperäisenä suunnittelijana SOK rakennusosasto, arkkitehti Pauli Lehtinen (1979)
- Yksi Suomen suurimmista arkkitehtitoimistoista, kuu-
lunut vuodesta 2008 Vahnen-konserniin (molemmat
vuodesta 2022 pohjoismaiseen AFRY-konserniin). Vahva
insinöörikytkös. Suunnitellut jo 1970-luvun lopulla,
tunnetumpia toteutuksia 1990-luvun alusta lähtien.
Muualla esimerkiksi:
- Myyrmäkitalo (1993), Vantaa.
 - Kauppakeskus Myyrmäki (1994), Vantaa.
 - Kauppakeskus Goodman (2014), Hämeenlinna.

Arkkitehtitoimisto Hannu Jaakkola

- Kuninkaisten päiväkotit (1992)
 - Järvenperän koulu (2000)
- Hannu Jaakkolan (s. 1958) toimisto aloitti vuonna 1985,
toiminut sittemmin nimellä Jaakkola Arkkitehdit.¹⁸⁷
Tuottelias toimisto on suunnitellut erityisesti oppimis-
ympäristöjä ja asuntoja. Muualla esimerkiksi:
- Vantaan ympäristökeskus (1997)
 - Jokiniemen ala-aste, Vantaa (1997)
 - Riihipellon päiväkotit, Vantaa (1998)
 - Tikkurilan lukio, Vantaa (2002).

Arkkitehtuuritoimisto Järvinen–Valjakka

- Papinniityn paikoitustalo Oy, Komeetankatu 1 (1981)
- Kiinteistö Oy Kuunkehrä, Kuunkehrä 2 (1983)
- Koy Kivenlahdentori, Merivirta 5 (1985)

- Kivenlahden liiketalo, Merivirta 3 (1988)

Lisäksi Espoossa aiemmin:

- Olarin asuntoalue (1968–1973). Rakennustaiteen ja yhdyskuntasuunnittelun valtionpalkinto 1975.
- Kuitinmäen asuntoalue (1970- ja 1980-lukujen taite)

Tunnettu, asuinalueisiin keskittynyt arkkitehtitoimisto toimi vuosina 1968–1985. Eero Valjakkaa (1937–2002) on pidetty erityisesti asutusuunnittelun merkittävänä asiantuntijana ja Simo Järvistä (1938–1997) yhdyskuntasuunnittelijana. Valjakka on opettanut asutusuunnittelua ja Järvinen rakennussuunnittelua.

Arkkitehtitoimisto Kari Järvinen ja Timo Airas

- Sunan koulu (1985)
- Espoonlahden päiväkotit (1987)
- Mankkaan yläasteen koulu (1991)
- Mankkaan koulu neuvola ja hammashoitola, Purolan päiväkotit (1991)

Tunnettu ja arvostettu arkkitehtitoimisto, toimi 1978–2008. Suunnitellut erityisen paljon koulu-, päiväkotit- ja asuinrakennuksia. Järvinen on toiminut määräaikaisena arkkitehtuurin professorina. Saivat Degerön kirkon suunnittelusta Helsingin kaupungin Rakentamisen ruusu-palkinnon 2003 ja Vuoden puupalkinnon 2004, molemmat yhdessä Merja Niemisen kanssa. Muualla esimerkiksi:

- Sofianlehdon arava-asuntoalue (1987–1988), Helsinki
- Seljapolun päiväkotit (1984), Vantaa.
- Ylistaron virastotalo (1989), Seinäjoki.

Arkkitehti Rainer Mahlamäki / Arkkitehtitoimisto Kaira–Lahdelma–Mahlamäki Ky

- Mäntykappeli, Mäntytie 27 (1998)

Tuottelias arkkitehtitoimisto Kaira–Lahdelma–Mahlamäki Ky perustettiin 1992 osittain samojen tekijöiden 8 Studion pohjalta, joka toimi 1986–1993. Palkittu Lahdelma & Mahlamäki LMA architecture erkani toimistosta 1997. Nykyisin Kaira johtaa UKI Arkkitehtien Helsingin toimistoa. Muita Kaira–Lahdelma–Mahlamäki Ky:n suunnitelmia:

- Suomen metsämuseo ja metsätietokeskus Lusto Punkaharjulla (1994, Lahdelma, Mahlamäki, Mäki-Jyllilä)
- Tampereen teknillisen korkeakoulun Festia-rakennus (1995, Lahdelma, Mahlamäki, Seppänen)
- Kaustisen kansanmusiikkikeskus (1996, Mahlamäki, Mäki-Jyllilä).
- Mistelin päiväkotit (1997, Kaira) Vantaa.

Arkkitehtitoimisto Juhani Katainen

- Orion, Koivu-Mankkaan tie 4 (1982)
- Orion-yhtymälle myös muita rakennuksia 1979–1999, joista toimintakeskus perustui kutsukilpailun voittoon 1980.

Tuottelias toimisto 1968–, erityisesti julkista rakentamista. Opettanut Tampereen Teknillisessä korkeakoulussa 1988–2005. Muualla esimerkiksi:

- Kuopion yliopisto 1971–2004. Ensimmäinen palkinto kutsukilpailussa 1971.
- Lapin yliopisto, Rovaniemi. Yleinen suunnittelukilpailu 1982, 1. palkinto. 1.–4. vaiheet 1983–2000, peruskorjauksia 2001–03, Taiteiden tiedekunta 2003–2006.
- Kauppakeskus Tikkuri (1991), Vantaa.

¹⁸⁷ Hako & Vuorikoski 2022, 62.

Arkkitehtitoimisto Kontio–Kilpiä

- VTT:n Tutkimushalli, Kemistintie 3 (1986)

Arkkitehti Seppo Kilpiän (1937–2016) ja Jaakko Kontion (1924–2016) toimisto, aiemmin Arkkitehtitoimisto Kontio–Kilpiä–Valjento Oy. Tuotanto tiukan modernistista. Liiketoiminta siirtyi vuonna 2003 AMFI Arkkitehdit Oy:lle.¹⁸⁸

- Skyline Airport Hotel (1992), Vantaa.
- SDP:n entinen puoluetoimisto Saariniemenkatu 6 (1979, Kilpiä, Kontio, Kalle Räike)
- Hotelli Presidentti (1975–1980, Kilpiä, Kontio, Räike)
- Ruoholahden metroasema (1993, Kilpiä, Kontio).

Arkkitehtitoimisto Kirsti ja Egil Nordin

- Merisaappaan koulu Merisaapas 6–6b (1986)

Kirsti (s. 1936) ja Egil Nordinin (1933–2021) toimisto toimi vuodesta 1964 1980-luvun lopulle. 1980-luvulla Kirsti Nordin erikoistui päiväkoteihin.¹⁸⁹ Tuotantoa on esitelty arkkitehtuurijulkaisuissa. Muualla:

- Tikkurilan raha-asema, Vantaa (1979)
- Ravurin päiväkotia (1983), Vantaa.
- Munkkiniemen kirjasto (1989), Helsinki.

Arkkitehtitoimisto Nurmela–Raimoranta–Tasa

- Karakallion monitoimitalo ja neuvola (1987)
- Päiväkotia Temppu/Lippajärven päiväkotia (1999)

Arkkitehti Matti Nurmela, Kari Raimoranta ja Jyrki Tasa vuonna 1979 perustama arkkitehtitoimisto toimii nykyisin nimellä Arkkitehdit NRT Oy. Toimisto on voit-

tanut kaksi Arkkitehtuurin Finlandia -palkintoa. Muita rakennuksia esimerkiksi:

- Lippajärven päiväkotia (1984), Espoo
- Oikeustieteellisen tiedekunnan laitosrakennus Calonia (1984), Turun yliopisto.
- Kauppakeskus BePOP (1989), Pori

Rakennussuunnittelu Optiplan

- Koy Spektrin Trio, Metsänneidonkuja 8 (1995)
- Koy Spektrin Kvartti, Metsänneidonkuja 10 (1996)
- Koy Spektrin Kvintti, Metsänneidonkuja 12 (1998)

Suurikokoinen ja monessa kaupungissa toimiva arkkitehti- ja insinööritoimisto (per. 1990), suunnittelee pääasiassa asumista ja toimi- ja liiketiloja. Kuuluu nykyisin NCC-konserniin.

Arkkitehtuuritoimisto Käpy ja Simo Paavilainen

- Olarin kirkko (1981)
- Olarin kirkon kerhorakennus (1980)
- Olarin kirkon seurakuntarakennus, Esbo Svenska Församling (1980)
- Olarin kirkon tapuli (1981)
- Toppelundin päiväkotia (1991)

Muut rakennukset:

- Vaasan yliopisto (1994)
- Mikaelin kirkko (1988), Helsinki

Arkkitehtuuritoimisto Olli Parviainen Ky

- Kiinteistö Oy Olarinkantti (1984)
- Kirkonkulma, Kirkkokatu 1, (1992)

Olli Parviaisen (1933–) toimisto, nykyisin suurikokoinen Parviainen Arkkitehdit. Laaja ja monipuolinen tuotanto. Muita rakennuksia:

- Scandic Hotelli Espoo, Airport Hotel (1970-luku)
- Sokos Hotel Pasila (1985), Helsinki
- Pasilan Messuhotelli, nykyisin Holiday Inn (1997), Helsinki.
- Hotelli Vantaa (1991), Sokos-hotelli.

Arkkitehtitoimisto Pekkala-Seppänen-Mikkilä Oy

- Pisan päiväkotia (1991)
- Muonamiehen päiväkotia (1999)
- Kurkihirren päiväkotia (1999)
- Nokkalanpuiston päiväkotia (2000)
- Olarin palvelukeskus (2000)

Arkkitehti Marja Pekkalan, Matti Seppäsen sekä Jussi Mikkilän 1970-luvun lopulla perustama arkkitehtitoimisto, joka toimii nykyisin nimellä Arkkitehtitoimisto PSM Oy.¹⁹⁰ 1980–1990-luvuilla toimisto suunnitteli useita rakennuksia Espooseen, kuten päiväkoteja ja asuinkerrostaloja.

Arkkitehtuuritoimisto Pekkala & Seppänen Ky suunnitellut:

- Saarnimäen päiväkotia (1988)

¹⁸⁸ Helsingin Sanomat 14.8.2016 Muistokirjoitus: Jaakko Kontio; Uppslagsverket Finland.

¹⁸⁹ Hako & Vuorikoski 2022, 100.

¹⁹⁰ Arkkitehti uutiset 2019, 40.

Arkkitehtitoimisto Perko & Rautamäki

- Kuitinmäen koulu (1983)
- Omnia A-rakennus, Lehtimäentie 1 (1993)
- Omnia C-rakennus, Lehtimäentie 1 (1986)
- Y-Suunnittelun Toimitalo, Kurjenkellontie 5 (1987)

Reijo Perkon (s. 1939) ja Simo Rautamäen (1941–2016) tuottelias toimisto suunnitteli lukuisia julkisia rakennuksia. Ajanut kuvataiteen kiinteää yhdistämistä arkkitehtuuriin.¹⁹¹ Reijo ja Tomi Perkon toimisto vuodesta 1993. Rautamäen P&R Arkkitehdit Oy jatkaa edelleen, keskittynyt erityisesti oppilaitosrakennuksiin.

- Nastolan vanha kirjastotalo (1981)
- Kauniaisten kaupunginkirjasto (1985)
- Koulutuskeskus Tavastia (1990), Hämeenlinna.
- Tikkurilan kirjasto (1984), Vantaa.
- Kulttuuritalo Martinus (1986), Vantaa.
- Martinlaakson lukio (1986), Vantaa.
- Kilterin koulu (1988), Vantaa.

Raili ja Reima Pietilä arkkitehdit

- Kukkatalo, Suvikummuntie 2 (1981)

Raili Paatelainen ja Reima Pietilä ryhtyivät työskentelemään yhdessä vuonna 1960 nimellä Arkkitehtitoimisto Reima Pietilä ja Raili Paatelainen. Toimiston nimi muutettiin muotoon Raili ja Reima Pietilä arkkitehdit vasta vuonna 1975.¹⁹² Suomen tunnetuimpia regionalisteja. Muualla:

- Pääkirjasto Metso (1986), Tampere

- Hervannan toimintakeskus (1989), Tampere
- Mäntyniemi, tasavallan presidentin virka-asunto (1993), Helsinki

Arkkitehtitoimisto Pirkko ja Pekka Piirta

- Lystimäen päiväkotia (1984)
- Taavinkylän lastentalo (1998)

Pieni arkkitehtitoimisto, suunnitellut julkisia rakennuksia ja asuinrakennuksia, myös korjauksia. Pirkko ja Pekka Piirtalle (k. 2015) on myönnetty Valtion rakennustaiteen puolivuotinen apuraha (1979, 1981) ja Viljo Revellin rahaston tunnustuspalkinto 1971. Vuodesta 2015 Arkkitehtitoimisto Piirta.¹⁹³ Muita:

- Aurorakoti, osien II, III ja IV peruskorjaus (1995), Espoo.
- Rekolan kirkko, Pyhän Andreaan kirkko (1987), Vantaa.
- Honkanummen hautausmaan krematorio (1991).

Arkkitehtitoimisto Kalevi Ruokosuo & Co / Oy

- Leppävaaran Galleria² (1985)
- Leppävaaran paikoitustalo (1985)
- Koy Perkkaankulma, Esikunnankatu 2 (1988)
- Leppävaaran Läkkitori (1986)
- Kiinteistö Oy Miestentie, Miestentie 3 (1984)

Lisäksi Espoossa aiemmin:

- Vallikallion asuntoalue (1972), Espoo.

Ruokosuo (1929–2019) työskenteli useissa tunnetuissa arkkitehtitoimistoissa kuten Alvar Aallolla ennen oman toimistonsa perustamista 1961. Monipuolinen tuotan-

to Suomessa ja mm. Kostamuksessa.¹⁹⁴ Myös nimellä Ruokosuo ARKS.

- Länsimäen ostoskeskus (1971), Vantaa
- Helsinki-Vantaan lentokentän kotimaan terminaalien suunnittelun johtaminen (1992–1993)
- Virnatie 3 Kiinteistö Oy, Marioff (1990), Vantaa.

Arkkitehtitoimisto Pekka Salminen

- Olarin koulu ja lukio (1993)

Arkkitehti Pekka Salminen (1937–2024). Salminen perusti 1968 oman toimistonsa, KSS-arkkitehdit, yhdessä Esko Koiviston ja Juhani Siivolan kanssa. Lahden kaupunginteatterin arkkitehtikilpailuvoiton siivittämänä syntyi Arkkitehtitoimisto Pekka Salminen Ky KSS joulukuussa 1980. Toimistosta tuli vuonna 2006 PES-arkkitehdit.¹⁹⁵

Suomen kansainvälisimpiä toimistoja: sivutoimisto Shanghaissa vuodesta 2011. Pekka Salmiselle myönnettiin professorin arvonimi vuonna 1998. Taiteen valtionpalkinto 2002.¹⁹⁶ Vuoden betonirakennepalkinto neljästi.¹⁹⁷

- Lahden kaupunginteatteri (1982), vuoden betoni-rakenne 1982.
- Kanneltalo (1992), Helsinki
- Lahden Hiihtomuseon laajennus (1999)
- Metropolia Ammattikorkeakoulu - Myyrmäen kampus, (ent. Espoon-Vantaan Teknillinen oppilaitos/ Vantaan toimintayksikkö).

194 Helsingin Sanomat 18.2.2019 Muistokirjoitus: "Kalevi Ruokosuo 1929–2019".

195 Olarin koulun RHS 2024, 16.

196 Numminen, Iltalehti 4.11.2018.

197 Hako & Vuorikoski 2022, 124.

191 Hako & Vuorikoski 2022, 111, 116.

192 <https://www.mfa.fi/kokoelmat/arkkitehdit/raili-pietila/>

193 Saatsi 2022: Petri Piirta, sähköposti 9.9.2022.

Osmo Sipari

- Rehtorintien koulurakennus/Espoonlahden kauppapilaitos (1981)
- Espoonlahden uimahalli (1983)

Arkkitehti Osmo Sipari (1922–2008) on tunnettu erityisesti koulujen suunnittelijana.¹⁹⁸ Yhdessä Aarne Ervin ja Jorma Järven kanssa hän kuuluu modernien koulusuunnittelijoiden tärkeimpään kolmikkoon, joka 1950-luvulta alkaen aktiivisesti uudisti suomalaista koulusuunnittelua.¹⁹⁹ Siparin suunnittelema kouluja rakennettiin eri puolelle Suomea, mutta eniten niitä on Espoossa.²⁰⁰

Tunnettuja rakennuksia:

- Sallan kirkko (1949) (Yhdessä Eero Eerikäisen kanssa)
- Kemin pohjoinen siunauskappeli (1960)
- Meilahden kansakoulu (1949–1953) (Yhdessä Viljo Revellin kanssa)
- Metsolan kansakoulu Tapiolassa (1960)

Arkkitehti Arto Sipinen

- Espoon kulttuurikeskus (1988)

Arto Sipinen on suunnitellut runsaasti julkisia rakennuksia, monet suunnittelutehtävistä ovat tulleet arkkitehtuurikilpailuvoittojen kautta. Sipisen suunnittelema kaupungintalo Imatralla (Mane Hetzerin kanssa) valmistui 1970, Raisioon 1981 ja kunnantalo Mäntsälään

198 Helsingin Sanomat 22.5.2008 Muistokirjoitus "Osmo Sipari".

199 Espoon koulujen sektori-inventointi 2017, 42.

200 Helsingin Sanomat 22.5.2008 Muistokirjoitus "Osmo Sipari".

1992. Sipinen tunnetaan myös kulttuurirakennusten kuten konserttitalojen arkkitehtina.²⁰¹

- Imatran kulttuurikeskus (1986)
- Mikkelin konsertti- ja kongressitalo Mikaeli (1988)
- Lahden kirjastotalo (1990)

Arkkitehtitoimisto Kirsti Siven Ky

- Auroran kappeli (2000)

Kirsti Siven ja Asko Takala Arkkitehdit Oy perustettiin 1983. Tuottelias, erityisesti kestävään asuntosuunnitteluun keskittynyt arkkitehtitoimisto. Asuntotuotantoa:

- As. Oy. Kampin Salpa (1988), Helsinki
- Ylästön päiväkotit (1998), Vantaa.
- Jokiniementie 27 (1990), Helsinki
- Juva-koti, vanhainkoti (1991), Juva.

Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo Suomalainen

- Espoonlahden kirkko (1980)
- Karamzinin koulu (1984–1986)
- Kiinteistö Oy Ankkuri, Kipparinkatu 2 (1986)
- Merenkulkijan päiväkotit (1989)
- Matinkylän terveysasema ja sosiaalikeskus (1992)
- Kellonummen kappeli (1992)
- Kellonummen kappelin porttirakennus (1992)

Arkkitehtiveljesten Timo Suomalaisen (1928–2021) ja Tuomo Suomalaisen (1931–1988) toimisto tunnetaan erityisesti TempPELLIAUKION kirkon (1969) suunnittelus-

201 <https://www.mfa.fi/kokoelmat/arkkitehdit/arto-sipinen/>

ta.²⁰² 1980–1990-luvuilla toimisto suunnitteli useita rakennuksia myös Espooseen.

Arkkitehtitoimisto Ilmo Valjakka Ky

- Kiinteistö Oy Kutojankulma, Kilo (1983)

Tunnettu ja tuottelias arkkitehti Ilmo Valjakan (1934–2021) toimisto toimi 1961–noin 1999. Laaja ja monipuolinen tuotanto, merkittävin vaihe 1980-luvulla. Valjakka sai professorin arvonimen 1991.

- Imatran Valtionhotellin kongressisiipi (1983)
- Yhtyneiden Kuvalehtien toimitalo (1987), Länsi-Pasila, Helsinki, Vuoden betonirakenne 1986
- SAS-hotelli (nykyinen Radisson Blu Royal Hotel) (1991), Kamppi, Helsinki.

Arkkitehtitoimisto Veikko Voutilainen

- Piispanmäen toimistotalot, Talo 1 Alfa ja Talo 2 Beta, Piispantilankuja 4–6 (1991)

Rakennusarkkitehdin toimisto toimi 1960-luvulta alkaen. Laaja tuotanto, parisataa julkista rakennusta, erikoistui terveyskeskuksiin.²⁰³ Vuodesta 2001 lähtien Arkkitehtitoimisto Antti Voutilainen Oy.²⁰⁴

- Kirkkonummen terveysasema (1980, 1985)
- Kankaanpään terveyskeskus (1985)
- Solkikujan päiväkotit (1987), Vantaa.
- Pirkkalan terveyskeskus (1986).

202 <https://www.mfa.fi/uutiskirjeet/timo-ja-tuomo-suomalaisen-kokoelma-arkkitehtuurimuseolle/>

203 Helsingin Sanomat 25.11.2008: Muistokirjoitus: "Rakennusarkkitehti Veikko Voutilainen".

204 Ihatsu 2014, 52.

Yhteissuunnittelu Oy

- Teknopolis (ent. Innopoli), Tekniikantie 12 (1991), josta teräsrakennepalkinto 1991. 2. vaihe vuonna 2002.

Kaarina Löfströmin (s. 1941) tuotanto keskittyy laitosrakennuksiin. Hän oli pitkään (1968–1980) töissä Valion teknisen osaston rakennusjaoston arkkitehtina yhdessä arkkitehti Matti K. Mäkisen kanssa. Oman toimiston Löfström perusti vuonna 1981 (aluksi yhdessä Mäkisen kanssa).²⁰⁵ Tuotannossa on paljon työtiloja. Löfström on lisäksi opettanut arkkitehtuuria kaikissa Suomen kolmessa arkkitehtikoulussa.²⁰⁶ Löfström on vihitty tekniikan alan kunniatohtoriksi vuonna 2018 Aalto-yliopistossa.²⁰⁷

- Kotkan virastotalo (1994)
- Helsingin Yliopiston Viikin Biokeskus (1996).
- Tikkurila Oyj, Tutkimuskeskus I (1984), Vantaa
- Tikkurila Oyj, Tutkimuskeskus II (1988), Vantaa.

²⁰⁵ Laak 2017, 84.

²⁰⁶ Hako & Vuorikoski 2022, 90.

²⁰⁷ Helsingin Sanomat 29.6.2021.

LÄHTEET

Arkistot

KAMU Espoo

Digitaaliarkistot

KAMU Espoo

Kirjallisuus

Curtis, William J. R.: "Näkemyistä ja jatkuvuutta: Suomen 1980-luvun arkkitehtuuri." Artikkeliteoksessa *Suomi rakentaa: Finland bygger 8*, s. 16–21. Helsinki: Suomen rakennustaiteen museo 1992.

Hako, Jukka & Vuorikoski, Pia: Arkkitehdit Vantaalla – Alvar Aalosta Väinö Vähäkallioon. Vantaa: Kellastupa Oy 2022.

Hautajärvi, Harri & Böök, Netta: Rakennetun Suomen tarina. Helsinki: Rakennustieto Oy 2017.

Helander, Vilhelm & Rista, Simo: Suomalainen rakennustaide: Modern Architecture in Finland. Kirjayhtymä 1987.

Hietanen, Harri: "Kaupunkirakennustaidettako Espoossa." Teoksessa *Silttaa rakentaen: Näkökulmia ja havaintoja Espoon rakentumisesta ja tulevaisuudesta*. Espoo: Espoon kaupunki 2008.

Ikkala, Marja-Leena: Kylästä Lähiöön. Espoo: Espoon kaupunki 1989.

Itkonen, Uolevi: "Virstanpylväitä." Teoksessa *silttaa Rakentaen: Näkökulmia ja havaintoja Espoon rakentumisesta ja tulevaisuudesta*. Espoo: Espoon kaupunki 2008.

Jalkanen, Riitta, et al.: Asuinalueuunnittelu. Helsinki: Rakentajain Kustannus Oy 1990.

Jalkanen, Riitta, et al.: Kaupunkisuunnittelu ja asuminen. Tallinna: Rakennustieto Oy 2017.

Kaipia, Jouni, et al.: Suomi Rakentaa: Finland Bygger. 8. Helsinki: Suomen rakennustaiteen museo 1992.

Koho, Timo: Heureka Kiasmaan: Julkisen rakentamisen ihanteista. Helsinki: Rakennustieto 2001.

Koho, Timo: Menneisyyden muistikuvat. Perinne nykyajan arkkitehtuurissa. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy 2003.

Koponen, Olli-Paavo: Täydennysrakentaminen – Arkkitehtuuri, historia ja paikan erityisyys. Väitöskirja. Tampere: Tampereen teknillinen yliopisto 2006.

Korsbäck, Hans: "Nokikanasta kultamunia munivaan kanaan." Teoksessa *silttaa Rakentaen: Näkökulmia ja havaintoja Espoon rakentumisesta ja tulevaisuudesta*. Espoo: Espoon kaupunki 2008.

Lankinen, Heikki: "Hotellirakentamisen näkymät Suomessa". Artikkeliteoksessa Matti Seppänen: Hotellisuunnittelu, s. 3–6. Arkkitehtuurin osasto, raportti 95. Tampere: Tampereen teknillinen yliopisto 1991.

Le Corbusier: The Five Points of a New Architecture. 1926.

Luoto, Reima T. A.: Espoo - Kasvun näkijät ja tekijät: Espoon viisi vuosikymmentä 1950–2000. Espoo: Espoon kaupungin museo 2004.

Luoto, Reima T. A.: Espoon Aikakirjat: Espoolaiselämää kivikaudesta nykypäiviin. Espoo: Espoon kaupunki 2001.

Maisala, Pertti: Espoo - Oma Lukunsa: Kaupunkisuunnittelun, kaupunkirakentamisen ja kaavoitushallinnon kehitys vuoteen 2000. Espoo: Espoon kaupunkisuunnittelukeskus 2008.

Nenonen, Marko: "Tiedon ja liikenteen väylät." Teoksessa *Rakennetun Suomen tarina*. Toimittanut Harri Hautajärvi. Porvoo: Rakennustieto Oy 2017.

Nevanlinna, Arne: Illuusio arkkitehtuurista. Helsinki: WSOY 1996.

Pesonen, Risto: "Talot tehdään työmaalla." Artikkeliteoksessa *Rakennetun Suomen tarina*, s. 310–321. Toim. Harri Hautajärvi. Helsinki: Rakennustieto 2017.

Salokorpi, Asko: "Arkkitehtuuri vuoden 1940 jälkeen." Artikkeliteoksessa *ARS Suomen taide*, s. 14–75. Helsinki: Otava 1990.

Standertskjöld, Elina: Arkkitehtuurimme vuosikymmenet 1960–1980. Helsinki: Suomen rakennustaiteen museo, Rakennustietosäätiö RTS, Rakennustieto Oy 2011.

Taipale, Kaarin: Suomi Rakentaa 7 - Finland Bygger 7. Helsinki: Arkkitehtuurimuseo 1986.

Tietz, Jürgen: 1900-luvun arkkitehtuuri. 2. painos. Köln: Könemann 2000.

Vahtola, Jouko: Suomen historia – Jääkaudesta Euroopan unioniin. 4. painos. Helsinki: Otava.

Vartola, Anni: Kuritonta monimuotoisuutta – Postmodernismi suomalaisessa arkkitehtuurikeskustelussa. Väitöskirja. Helsinki: Aalto-yliopisto 2014

Vauhkonen, Sanna, et al.: Suomi Rakentaa: Finland Bygger. 9: Finnish Architecture 1992-1997. Helsinki: Suomen rakennustaiteen museo, Suomen arkkitehtiliitto 1998.

Venturi, Robert: Moninaisuus ja ristiriitaisuus arkkitehtuurissa. suom. Anni Vartola. Helsinki: Avain, 2006.

Walsh, Kevin: The Representation of the Past. Museums and Heritage in the Post-Modern World. London & New York: Routledge 1992.

Julkaisut

Arkkitehtiutiset: Muistokirjoitus: "Marja Pekkala 1940–2018." Arkkitehtiutiset 1/2019, s. 40.

Helin, Pekka: "Nokia-talo." Arkkitehti 1/1998, s. 24–25.

Helsingin Sanomat 1.12.1984: "Kirkon tiiliseinä hiljentää rautatienmelun."

Helsingin Sanomat 13.2.1990: "Tapiolan toimisto-kaupunki yhdistää työpaikat, vapaa-ajan ja palvelut Rakennus-Ruola houkuttelee yrittäjiä mukaan kiinteistöoptioin."

Helsingin Sanomat 22.5.2008: Muistokirjoitus: "Osmo Sipari."

Helsingin Sanomat 25.11.2008: Muistokirjoitus "Rakennusarkkitehti Veikko Voutilainen."

Helsingin Sanomat 14.8.2016: Muistokirjoitus "Jaakko Kontio." Kirj. Markku Kuronen.

Helsingin Sanomat 18.2.2019: Muistokirjoitus "Kalevi Ruokosuo 1929–2019."

Helsingin Sanomat 21.4.2019: "Erikoisartikkeli Internet 30 vuotta."

Helsingin Sanomat 29.6.2021: "Arkkitehti Kaarina Löfström tuomitsee Helsingin nykyiset suurhankkeet: "Vallalla on jonkinlainen puuhamaa-syndrooma"."

Iltasanomat 10.12.1998: "Tapiolan monitoimiareena valmistui vuonna 1999."

Komonen, Markku: "Samassa veneessä." Arkkitehti 5–6/1980, s. 22–25.

Kokko, Simo & Valtonen, Hannu: "Kunnat ja vanhuspalveluiden pitkäaikaishoidon rakennemuutokset." Yhteiskuntapolitiikka 1/2008.

Laak, Noora: "Kaarina Löfström – Tikkurila Oy:n Tutkimuskeskus, Vantaa 1985." Arkkitehti 2/2017, s. 80–81.

Lappo, Osmo: "Ilmavasti lasia ja terästä." Arkkitehti 1/1998, s. 29.

Lindholm, Veikko: "Näkökohtia hotellisuunnittelun linjasta." Artikkelit teoksessa Matti Seppänen: Hotelli-suunnittelu, s. 7–8. Arkkitehtuurin osasto, raportti 95. Tampere: Tampereen teknillinen yliopisto 1991.

Mukala, Jorma: "Ideologiapeli – Arkkitehtuurin tilannekatsaus." Arkkitehti 6/1999, s. 18–25.

Numminen, Pekka: "Arkkitehti Pekka Salminen, 81, löysäsi jo työtahtia, kunnes liian pieni kivenpalanen johti Kiinan valloitukseen – viimeksi valmistui kolossaalisen upea kulttuurikeskus." Iltalehti 4.11.2018.

Paavilainen Käpy & Simo: "Toppelundin päiväkotit." Arkkitehti 4/1994, s.44–49.

Pallasmaa, Juhani: "Taidetta, tiedettä vai tekniikkaa: Kohti bio-kulttuurista arkkitehtuuria." Arkkitehti 1/1979, s. 22–27.

Ravanti, Kaisa: "Peijaksen sairaala." Projektiutiset 1/2007.

Selvitykset

Ark-byroo oy: Espoon koulujen sektori-inventointi. Espoon kaupunki, Tilapalvelut-liikelaitos 2017.

Ark-byroo oy: Olarin koulu RHS. Espoon kaupunki, Tilapalvelut-liikelaitos 2024.

Arkkitehtitoimisto Okulus: Espoonlahden uimahalli RHS. Espoon kaupunki, Tilapalvelut-liikelaitos 2020.

Haavisto, Heli: Tikkurilan kaavarunkoalueen modernin rakennuskannan inventointi 2020 – Rakennetun ympäristön arvokohteet 1960–2000. Vantaa: Vantaan kaupunginmuseo 2021.

Ihatsu, Sanna: Terveystä kaikille – terveyskeskukset 1970-luvulta 1990-luvulle. CasaCo Studio Oy 2014.

Illman, Ruth et al: Monien uskontojen ja katsomusten Suomi. Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 48.

Ramboll Finland oy, Espoon kaupunki, Kaupunkisuunnittelukeskus: Kivenlahden Rakennetun Ympäristön Inventointi. Espoo: Espoon kaupunkisuunnittelukeskus 2019.

Ramboll Finland oy, Espoon kaupunki, Kaupunkisuunnittelukeskus: Espoon ostoskeskusten inventointi Espoo: Espoon kaupunkisuunnittelukeskus 2021.

Saatsi Arkkitehdit: Espoon Valtuustotalo. Espoon kaupunki, Tilapalvelut-liikelaitos 2024.

Saatsi Arkkitehdit Oy: Matinkylän päiväkotit RHS. Espoon kaupunki, Tilapalvelut-liikelaitos 2024.

Saatsi Arkkitehdit Oy: Vantaan 1980–1990-lukujen rakennuskannan inventointi ja arvottaminen – Osa 1: Kokoontumisrakennukset. Vantaa: Vantaan kaupunginmuseo 2022.

Saatsi Arkkitehdit Oy: Vantaan 1980–1990-lukujen rakennuskannan inventointi ja arvottaminen – Osa 2: Teollisuuden ja liikenteen rakennukset sekä aluerakentaminen. Vantaa: Vantaan kaupunginmuseo 2023.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko: Kirkon tilastollinen vuosikirja 2005. Väestönmuutokset vuosina 1970–2005. Kirkkohallitus, 2006.

Tietokannat

Espoon karttapalvelu
<https://kartat.espoo.fi/ims>

Tilastokeskus

https://stat.fi/fi/luokitukset/toimiala/toimiala_1_20250101

Uppslagsverket Finland. Toimitettu henkilöportaali
<https://uppslagsverket.fi/sv/start/>

Verkkojulkaisut

Alppivuori, Kristiina: "Terveystoimen kehitys Espoossa 1929–1995." Espoon kaupunki 2020. Luettavissa: <https://static.espoo.fi/cdn/ff/qxUz6fnV-ELX61TVCEg-8FEI8lYTIYgwUgO1gc-SQs/1632295672/public/2021-09/Terveystoimen%20kehitys%20Espoossa%201929-1995.pdf>

Arkkitehtuurimuseo: "Arto Sipinen." Luettavissa: <https://www.mfa.fi/kokoelmat/arkkitehdit/arto-sipinen/>

Arkkitehtuurimuseo: "Raili Pietilä." Luettavissa: <https://www.mfa.fi/kokoelmat/arkkitehdit/raili-pietila/>

Arkkitehtuurimuseo: "Timo ja Tuomo Suomalaisen kokoelma Arkkitehtuurimuseolle." Luettavissa: <https://www.mfa.fi/uutiskirjeet/timo-ja-tuomo-suomalaisen-kokoelma-arkkitehtuurimuseolle/>

Ark-paavilainen.fi. Luettavissa: <http://www.ark-paavilainen.fi>

Finlex: Luettavissa: <https://finlex.fi/fi/lainsaadan-to/1973/239>

Espoon kaupunki: "Espoon kaupunkipolut Leppävaara." 2015. Luettavissa: https://admin.espoo.fi/sites/default/files/2021-07/Leppaavaara_teksti_120615.pdf

Espoon kaupunki: "Urheilupuistot." Luettavissa: <https://www.espoo.fi/fi/liikunta-ja-luonto/ulkoliikuntapaikat/urheilupuistot>

Juuti Petri & Riikka: "Kunnallistekniikka Suomessa 1945–2000. Esimerkkinä vesihuolto." Rakennettu hyvinvointi 2023. Luettavissa: <https://www.rakennetuhyvinvointi.fi/fi/liikenteen-ja-energian-verkostot/kunnallistekniikka-suomessa-1945-2000-esimerkkina-vesihuolto>

Koitto, Olli: Modernismia pelastamassa. Kolme näkökulmaa suomalaiseen postmoderniin rakennustaiteeseen. 2024. Luettavissa: <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/154584>

Koulurakennus.fi Luettavissa: <https://www.koulurakennus.fi/1970-luvun-koulu/lakeja-ja-tilastoja>

Lahti, Juhana: "Arkkitehti Aarne Ervin moderni : kaupunkisuunnittelu pääkaupunkiseudulla : suomalaisen suurkaupungin kaavoitusta toisen maailmansodan jälkeen." 2006. Luettavissa: <http://www.taidehistorianseura.fi/julkaisut/taidehistoriallisia-tutkimuksia-34/>

Lahti, Juhana: "Kaavoituslainsäädäntö ja kaupungistuvan hyvinvointiyhteiskunnan suunnittelu 1945–1990." Rakennettu hyvinvointi 2019. Luettavissa: <https://www.rakennetuhyvinvointi.fi/fi/kaupunkien-kasvun-kaavoitus/kaavoituslainsaadanto-ja-kaupungistuvan-hyvinvointiyhteiskunnan-suunnittelu-1945-1990>

Malmberg, Jonas: "Länsi-Säkylän päiväkotit." DOCOMO-MO Suomi Finland ry. Luettavissa: <https://docomomo.fi/kohteet/lansi-sakylan-paivakoti/>

Manninen, Markus: "1980-luvun virastotalo." Rakennettu hyvinvointi 2020. Luettavissa: <https://www.rakennetuhyvinvointi.fi/fi/valtion-virastotalot/1980-luvun-virastotalo>

Niskanen, Riitta: "Suomalaiset huoltoasemat toisen maailmansodan jälkeen." Rakennettu hyvinvointi 2024. Luettavissa: <https://www.rakennetuhyvinvointi.fi/fi/liikenteen-ja-energian-verkostot/suomalaiset-huoltoasemat-toisen-maailmansodan-jalkeen>

Rajaniemi, Juho: "Kasvun kaavoitus." Rakennettu hyvinvointi 2018. Luettavissa: <https://www.rakennetuhyvinvointi.fi/fi/kaupunkien-kasvun-kaavoitus/kasvun-kaavoitus>

Rönkkö, Marja-Liisa: "Museorakennukset 1900-luvun jälkipuolella." Rakennettu hyvinvointi 2020. Luettavissa: <https://www.rakennetuhyvinvointi.fi/en/kulttuurirakennukset/museorakennukset-1900-luvun-jalkipuoilella>

Vartola, Anni: "Julkiset kirjastot ja kirjastoarkkitehtuuri 1900-luvun jälkipuolella." 2019. Luettavissa: <https://www.rakennetuhyvinvointi.fi/fi/kulttuurirakennukset/julkiset-kirjastot-ja-kirjastoarkkitehtuuri-1900-luvun-jalkipuoilella>

Vartola, Anni: "Kirjastojen kehitys ja valtionapupolitiikka 1900-luvun jälkipuolella." 2019a. Luettavissa: <https://www.rakennetuhyvinvointi.fi/fi/kulttuurirakennukset/kirjastojen-kehitys-ja-valtionapupolitiikka-vuosikymmenittain>

Esitykset

Vartola, Anni: Postmodernismista Suomen arkkitehtuurissa. Luento Tampereen teknillisellä yliopistolla 11.2.2020.

Sähköpostit

Petri Piirta 9.9.2022.

SAATSI ARKKITEHDIT

ESPOON 1980-90-LUKUJEN RAKENNETUN YMPÄRISTÖN SELVITYS | 30.5.2025